

ANTECEDENTS I DOCUMENTS
**LA REPRESSIÓ CONTRA ELS
OBRERS A CATALUNYA**
Ramon Xariguera

ANTECEDENTS I DOCUMENTS
**L'ORGANITZACIÓ DE
L'EXÈRCIT ESPANYOL**
J. Roura-Torres

ANTECEDENTS I DOCUMENTS
**LA REVOLUCIÓ
EN ELS AJUNTAMENTS**
Rafael Tasis i Marce

Per mitjà d'una sèrie d'opuscles monogràfics — molt documentats i escrits per primeres firmes — als quals se'ls denomina

**"COL·LECCIÓ
ANTECEDENTS
I DOCUMENTS"**

el Comissariat de Propaganda us ofereix la història completa de la gestació i del desenvolupament de la guerra del poble espanyol contra el feixisme, així com també la relació de la gran obra constructiva portada a terme pel Govern de Catalunya i pel Govern de la República.

La «COL·LECCIÓ ANTECEDENTS I DOCUMENTS» és considerada com a indispensable per a conèixer a fons els punyents instants que vivim.

OPUSCLES PUBLICATS

N.º 1: «La repressió contra els obrers a Catalunya». Núm. 2: «L'organització de l'Exèrcit espanyol». N.º 3: «La revolució en els Ajuntaments». N.º 4: «La revolució i l'assistència social». N.º 5: «La Presidència d'Alcalà-Zamora i el 6 d'Octubre del 1934». N.º 6: «La revolució al camp de Catalunya». N.º 7 (Extraordinari): «Les veus de la intel·ligència i la lluita del poble espanyol». N.º 8: «La ideologia i la barbàrie dels rebels espanyols». N.º 9: «L'obra financera de la Generalitat en els sis primers mesos de la revolució». 10: «La Justícia a Catalunya».

Ha sortit el número 11 de la col·lecció

"EL 6 D'OCTUBRE I EL 19 DE JULIOL"

PER ANNA MURIÀ

Edició en català, castellà i francès

PREU: 1'50 PTES.

DEMANEU-LO A TOTES LES LLIBRERIES

Catalans!

218977

EL MAGAZINE POPULAR

3

DES de molts segles, el cep i l'olivera arreen com a rei i reina en la terra d'arrels republicanes del Penedès, plantades i enfonzades el segle passat per les llavors escampades arreu de Catalunya i d'Espanya, pel vent de l'Empordà, empès per la tramontana. Figueres, que és la Vilafranca del Nord, va trobar terra adobada a Vilafranca, que és la Figueres del Migdia.

En aquesta terra republicana, el rei i la reina que esmentàvem, presideixen totes les criatures germanes nostres, des de la col al garrofer, que viuen al primer graó de la mateixa escala que nosaltres, que és l'escala de la vida, pastada i construïda amb matèria orgànica per la força creadora i separadora de l'esperit que fent-nos néixer, viure i morir en aquest món de penes i fadigues, l'arrenca de la matèria per portar-lo a la llibetrat absoluta de la vida futura que ens espera després de la desesperació d'aquesta.

Com que no tenim el gust ni la sort d'ésser fitòlegs, encara que en la Hiparxiologia o ciència universal catalana, com saben els nostres lectors, venim obligats a estudiar les plantes tal com estudiem els altres éssers vivents entre els quals figurem els homes que espiritualment vivim al quart pis de l'escala, que és el primer pis baixant del cel, no farem la descripció de tots els productes del Penedès que van a omplir els magatzems dels Sindicats Agrícoles i ens limitarem a evocar el vi, que té la garantia de l'Estació Enològica de Vilafranca, que és la millor garantia que pot tenir. Tots els altres productes de la terra enamorada del sol i del cel, queden ofegats per aquest vi de taula que es beu entre plat i plat i se li veu fer lluir l'or apagat dels ulls dels pagesos en el vidre de la copa, esperant que les altres comarques catalanes es cuidin de portar el vi de postres.

Però si de l'agricultura pròpiament dita passem a l'agricultura jurídica, ja ens trobarem en plena comarca de la rabassa morta, perquè el Penedès és allí on va arrelar més aquesta institució cabdal del dret català, avui desarrelada de la nostra terra pel nostre primer Parlament, i que de tan desarrelada podríem dir que la rabassa morta, no sols és morta, sinó enterrada. Allí, a l'ombra dels ceps vestits de pàmpols a l'estiu, i a la llum freda de l'hivern, que és quan van despallats, la

(Vegeu l'acabament a la pàgina 4)

L'Arc de Barà, porta de sortida del Penedès

El Penedès

per
**FRANCESC
PUJOLS**

Catalans!

EL MAGAZINE
POPULAR

Direcció: J. ROIG-GUIVERNAU

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
PLAÇA DE LA REPÚBLICA
NÚM. 2, PRAL. - TEL. 19278

EL NÚMERO: 2 PESSETES

SUBSCRIPCIÓ
PER TRIMESTRES

BARCELONA 16 ptes.
FORA 22 "

Concessionària per a la venda a Catalunya,
resta d'Espanya i estranger:

CATALONIA, S. A.
Ronda de Sant Pere, 3 - Barcelona

SURTELS DIES
10 - 20 - 30

NÚMERO

3

10 DE MARÇ DEL 1938

ELS AVIONS DAMUNT DE LA CIUTAT

Uns avions damunt de la ciutat. Abans, el pas dels aparells era un espectacle, particularment gràt a la mainada. Avui, el pas d'uns avions, provoca una certa inquietud... No obstant, en un endemà de pau, l'aviació tornarà segurament a adquirir aquella majestat que li pervé d'haver conquerit el cel, contrada que semblava prohibida a l'home des de la creació del món. Damunt de la ciutat, els avions tornaran a ésser, com en la fotografia de la portada, una bella manifestació de confiança en el progrés humà. Que no siguin mai altra cosa!

L'Estat més petit del món és una República democràtica

L'any 1914, els seus
180 habitants de-
clararen la guerra
a vuitanta milions
d'homes.

Hi ha escampats per Europa una sèrie de petits Estats, d'Estats minúsculs, d'Estats "de butxaca", que, com ha demostrat el curs de la Història, tenen una seguretat de què no poden gaudir altres Estats incomparablement més importants i que tenen la dissort de posseir exèrcits i flotes navals i aèries poderoses.

Esclaten hecatombes bèl·liques com la del 1914-1918, passen torrentades revolucionàries, es produeixen cops d'Estat que fan canviar el mapa d'Europa, però —petits Eldorados— hi ha nacions gairebé microscòpiques que mantenen intacta, per damunt de tantes convulsions, la seva sobirania...

Ací tenim la República de Sant Marí, els Principats de Lichtenstein i de Mònac, la ja més "poderosa" República d'Andorra, etc.

¿Quin és, però, l'Estat més petit del món?

Molts de vosaltres el desconeu i ignoreu també el rol històric que va jugar en un tombant decisiu de la història contemporània...

L'ESTAT MES PETIT DEL MÓN...

Es una República. La República de Tavolara. Governa un illot de 7 quilòmetres de llarg per un i mig d'ample. Una illenca de terra separada de la gran illa de Sardenya per una mena de canal de poc més d'un quilòmetre d'amplària.

Té 180 habitants, que formen una República autònoma. Té una Constitució que és respectada escrupolosament. El mandat del President té una durada de sis anys, i des de fa molt de temps ha estat reconegut a les dones el dret al sufragi electoral.

UNA MICA D'HISTORIA

L'illa havia estat, des de molts segles enrera, possessió de les cases reials italianes. L'any 1833, el rei Carles Albert va cedir la sobirania d'aquesta illa a una família de la noblesa anomenada Bartolomi. Per espai de més de cinquanta anys el cap d'aquesta família va regir, en pau i tranquil·litat, els destins del petit Estat, però a la seva mort, ocorreguda l'any 1882, els habitants de Tavolara decidiren alliberar-se de la dominació familiar italiana i proclamaren la República. Enviaren representants diplomàtics a Roma i la monarquia italiana va reconèixer el nou Estat...

DECLAREN LA GUERRA A ALEMANYA I AUSTRIA-HONGRIA

I sota el règim d'una República democràtica els 180 habitants de Tavolara visqueren beatíficament fins al mes d'agost del 1914. El canó retrunyí aquells dies per totes les terres d'Europa. Era la conflagració mundial. La República de Tavolara havia de prendre una decisió...

I en una sessió històrica, els representants dels 180 habitants de la República de Tavolara acordaren sumar-se a la causa dels aliats i redactaren una declaració de guerra als vuitanta milions d'homes dels grans Imperis de l'Europa Central.

Nou soldats de Tavolara —segons conta un cronista— s'arreglaren a les files dels enormes exèrcits comandats pel generalíssim Foch. I tots nou retornaren sans i bons a la seva terra...

La República autònoma de Tavolara fou l'únic Estat que prengué part en l'horrible matança de la Gran Guerra, que no tingué cap baixa...

EL PENADÈS

Ve de la pàgina 2

institució jurídica catalana, que com totes les nostres institucions d'aquest ordre, estava destinada a fer circular la propietat pel cos social com la sang pel cos dels animals i els homes i la saba per les branques i la soca, de les arrels a les fulles, va nèixer, viure i morir a les terres penedesenques.

L'egoisme econòmic infiltrant-se en el teixit jurídic, brodant per tants segles, va fer que propietaris i rabassers, en lloc d'harmonitzar-se, acabessin destruint la institució, i així el Penedès, que manté íntegres els fruits de la seva agricultura, va perdre els fruits jurídics que havien estat l'admiració del món.

Des del punt d'òvir artístic i fins podem dir religiós, el Penedès és una comarca que, si no té cap catedral com les que marquen i coronen les províncies catalanes, creades pels que diuen que van esquarterar la nostra terra, té el temple de Sant Martí Sarroca, que és el joell romànic de la terra catalana. Allí, sembla que hi ha condensat tot l'esforç refinat, primitiu i decadent alhora, en una barreja ciutadana i camperola, dels segles que van començar la nostra glòria medieval, i posat al bell mig de la comarca, sembla que la presideixi, encarnant-ne l'esperit amagant-se la corona, com una catedral que no vol ésser vista.

Però el Penedès és més antic que el romànic, com és més antic que el romà. No l'estudiarem des del punt d'òvir històric, evocant la Carthago vetus que diuen que era Vilafranca, i ens limitarem, com a bons resumidors, a anar-la a cercar als temps assenyalats per la característica més important del Penedès, que la diferencia de totes les altres comarques. El Penedès, mercès als romans, té entrada i sortida arquitectònica i monumental, amb un arc triomfal a l'entrada, que és l'Arc romà del Pont del Diable de Martorell, l'antiga Telobis dels clàssics, i un altre arc igualment triomfal de sortida, que és l'arc romà de Barà, més enllà del Vendrell.

No podem dir si aquests dos arcs construïts en temps de l'imperi de Roma, tenen la significació que hom els hi pot atribuir per la situació llur, veient-los alçats per damunt dels homes, precisament a l'entrada i a la sortida del Penedès.

De l'Arc de Telobis ningú no en coerigit en honor de Llicí Llicini Sura, que era tarragoní i va ésser ministre de Trajà i d'Adrià, per un nebot seu que vivia a Tarragona aquella època. De l'Arc de Eelobis ningú no en coneix la causa de l'erecció. Però el fet concret és que estan col·locats com les portes d'argent i d'or del Penedès, perquè com la pedra de Tarragona que del cantó de llevant es patina plate-

jant-se i del cantó de ponent daurant-se, aquests dos arcs són d'or i d'argent, com el metall de les portes. Entrant per l'arc del Pont del Diable hom surt per l'arc de Barà.

Nosaltres, enamorats del Penedès, no sols de la terra, sinó de l'ànima que l'aguanta, alçant els ulls enlaire hem estudiat alguna vegada la contribució que ha portat a l'espiritualitat catalana moderna, que ara no repetirem perquè en suposem els nostres lectors més o menys assabentats. Ara, en evocar els dos arcs romans que com dues creus de terme de l'edat mitjana, podem dir que marquen les fites d'entrada i de sortida de la terra que evoquem, hem de recordar els màxims espirituals del Penedès en les figures de Manuel Milà i Fontanals i de Xavier Llorens, el primer definidor de la Bellesa, posant-se entre clàssics i romàntics, quan va dir que la Bellesa era l'harmonia vivent, i el segon, definidor de l'ànima, posant-se entre espiritualistes i materialistes quan va dir que l'ànima era l'esperit unit a la matèria, i hem d'acabar recordant que una vegada vam proposar que aquestes dues definicions definitives, nades al cor del Penedès, fossin esculpides en una làpida, la primera a l'Arc de Barà, i la segona, a l'Arc romà del Pont del Diable.

FRANCESC PUJOLS

EDICIONS EUROPA - AMÈRICA

Acabem de posar a la venda

« LA SEMANA »

del gran novel·lista rus LEBEDINSKI

el qual a través d'aquesta interessantíssima obra, presenta—d'una manera senzilla i amena—la lluita d'una regió camperola de la **Unió Soviètica** contra els bandits enemics del poble treballador

Preu: 2.50 pessetes

COMANDES A:

Distribuidora de Publicacions - Diputació, 260 - Barcelona

Un compàs d'espera

ELS deu dies darrers —fins al moment d'escriure aquesta crònica— han estat de calma en tots els fronts. Calma relativa de les pauses en les operacions bèl·liques, quan els comunicats oficials diuen que no hi ha hagut res de nou, llevat dels trets i les canonades habituals. Habituals, és clar, en temps de guerra.

Ens trobem, doncs, davant un compàs d'espera. Serà gaire llarg? No ho creiem pas. El mes de març, que ens porta cada any la primavera —almenys la primavera del calendari— acostuma a ésser, en les guerres, el mes de la represa de l'activitat, poc o molt atenuada durant l'hivern. No seria natural, des del punt de mira militar, que després d'un hivern extraordinàriament actiu, vingués una primavera calmosa. Nosaltres creiem que, qualsevol mati d'aquest març, el comunicat ens assabentarà del començament d'una forta ofensiva. ¿Dels republicans o dels facciosos? Ja ens ho dirà, sobriament i veridicament, el comunicat del Ministeri de Defensa. Tenim les nostres sospites, més aviat optimistes. Però ens les guardem per a nosaltres, en primer lloc, perquè només són sospites o suposicions, i en segon lloc, perquè es refereixen a operacions futures.

L'única cosa que direm, perquè està en la consciència de tothom, és que el present compàs d'espera no s'allargarà gaire, i que durant el mes de març —si la seva fama bèl·lica no falla— hi haurà segurament noves operacions militars de gran importància.

Mentre la pausa dura, un hom pensa en dues coses: en les operacions del passat pròxim i en les del pròxim futur.

Les operacions del passat pròxim són les del sector terolenc. Ara, a la claror de les notes oficials publicades i dels discursos del cap del Govern espanyol, apareix en tota la seva al·lisonadora realitat el conjunt de batalles que podem anomenar la campanya de Terol.

Ara sabem del cert que la finalitat que perseguia l'atac republicà del 15 de desembre era de destorbar la gran ofensiva facciosa que estava a punt d'iniciar-se per l'Alcàrria (i probablement també pel Jarama) amb l'intent de fer caure Madrid, o almenys d'encerclar-lo, bo i tallant les seves comunicacions pel costat de l'est, que són les que li queden lliures. El pla venia a ésser la repetició simultània —i corregida i augmentada— de l'ofensiva alemanya del Jarama i de l'ofensiva italiana de Guadalajara.

Aquest pla havia de realitzar-se a les darreries de l'any passat. Els facciosos i llurs protectors creien en el seu èxit, o feien veure que hi creien. En tot cas, tenien vastes esperances. Una informació de Roma publicada a la Premsa francesa, arran de la caiguda de Gijón, deia que en els medis oficials italians es tenia per cosa segura la presa de Madrid dins un o dos mesos. I les emissores rebels, amb la de Sevilla al capdavant, no es cansaven de dir que a fi d'any la guerra estaria decidida a favor de Franco.

I ja sabem allò que ha succeït. Presa de Terol pels republicans en una setmana, i presa de Terol pels franquistes en dos mesos. I encara aquesta última operació hauria fracassat del tot, sense el munt de nou material bèl·lic moderníssim tramès per Alemanya i Itàlia.

La campanya de Terol ha donat a la República tot un rengle d'avantatges de primer ordre. Ha impedit que Madrid es veiés en una situació difícilíssima; ha afeblit considerablement les tropes de xoc enemigues; ha mostrat els notables progressos aconseguits per l'exèrcit republicà; ha posat al descobert, davant de tot el món, els matussers recursos de

PER

A. ROVIRA I VIRGILI

«bluff» utilitzats per Franco; ha donat temps a la República per a intensificar la seva producció de material de guerra; ha provat que els franquistes no tenen, en els actuals fronts de lluita, els excepcionals avantatges que van tenir en la campanya del 1937 al nord de la Península.

Les operacions del pròxim futur estaran sens dubte influïdes pels ensenyaments proporcionats per la campanya de Terol. Avui sabem que l'element humà de l'exèrcit de la República, des de la infanteria a l'aviació, és superior al de l'exèrcit facciós, i que aquest té, o ha tingut fins ací, una superioritat de material.

Per als republicans, el problema bàsic, és clar. Consisteix a posar el material propi al nivell del material enemic, o ben a prop. Això, com ha dit el doctor Negrín, serà aconseguit aviat si la producció de les indústries de guerra dona el rendiment que li pertoca. És de creure, per tant, que en les operacions pròximes persistirà la superioritat republicana en el factor home i haurà desaparegut la grossa superioritat enemiga en el factor armament.

El recomençament de l'activitat bèl·lica pot produir-se en més d'un dels quatre fronts peninsulars: el d'Aragó, el de Castella, el d'Extremadura i el d'Andalusia. Un tempteig de l'enemic per l'extrem nord del front d'Aragó, al sector del Gállego, li donà dies enrera molt mal resultat. Si volia provar la resistència de les línies republicanes de prop de Jaca, ja sap a què atènyer-se. No és de creure que per aquesta banda pugui fer forat.

Tanquem la nostra crònica d'avui amb el pressentiment que, en escriure la crònica vinent, d'ací a deu dies, el compàs d'espera ja estarà acabat. Qui el trencarà primer? No ho sabríem dir. Ni ho podríem dir.

Rodolí d'una auca de l'època
que figura el carril

EL CARRIL

PER
JOAN AMADES

pogués córrer tan de pressa, i els entesos deien que era amb aigua bullida. Tot seguit es produí un gest de temença de no arribar a quedar sense aigua, puix que hom imaginava que per a produir el vapor calien quantitats fabuloses d'aigua, el consum de les quals podia fer córrer el risc d'eixugar-se el país. Fou corrent la versió que, perquè les rodes del mecanisme anessin lleugeres, calia untar-les amb greix d'infant. I es digué que hi havia homes que es dedicaven a enganyar infants per a conduir-los a lloc despoblat, on els posaven dintre d'un sac i els degollaven per aprofitar el greix per al carril. Aquesta creença creà l'"home del sac", encara retret avui per a fer por a la mainada, i quan nosaltres érem infants, en tot i fer molts anys que s'havia inaugurat el ferrocarril, els nostres pares ens havien previngut nombroses vegades contra la fúria de l'home del sac.

PER A FOMENTAR EL TURISME

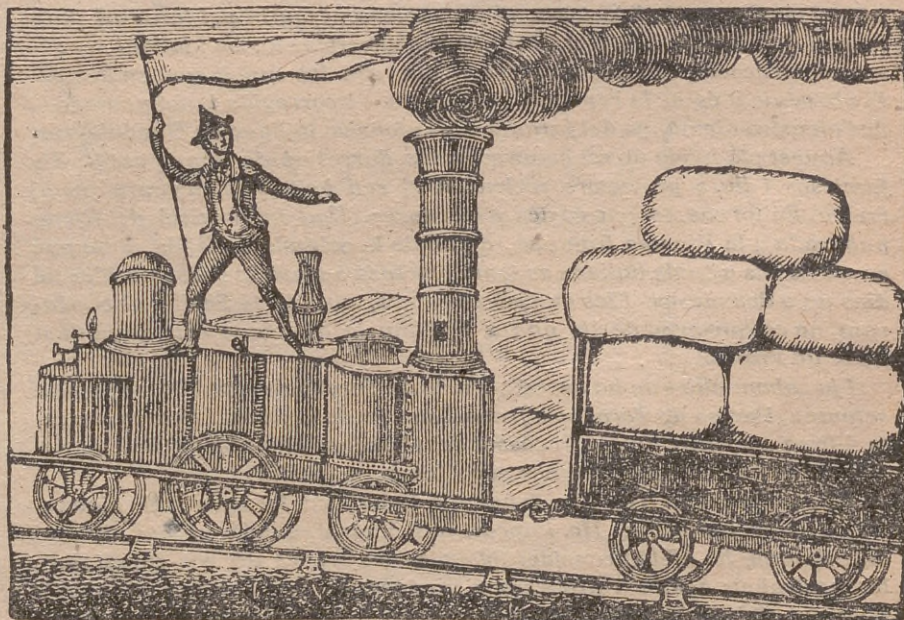
La gent no sentia necessitat de viatjar i sobretot anar tan de pressa l'amoinava i preferia les plàcides i incòmodes diligències al ferrocarril. Per a convidar el veïnat a viatjar, les primeres companyies de Ferrocarrils, que a

casa nostra foren les del ferrocarril de Mataró, la de Granollers, la de Vic i la de Martorell, van publicar unes guies de ferrocarrils, en les quals feien una descripció del panorama que hom veia durant el trajecte i una descripció de la vida, història i tradicions de les poblacions del curs, a fi d'estimular el desig de viatjar i de veure allò que s'explicava. En aquestes guies les Companyies es queixaven de la desconsideració del públic, que preferia viatjar amb les molestes diligències millor que en el tren, sense tenir en compte el gran esforç econòmic que representava la introducció de la millora, i deia que si hom avisava amb temps, àdhuc es faria sortir tren especial per a un grup de viatgers que no els fos avinent sortir en les hores ordinàries i corrents. Per a ponderar la millora fou publicada una auca de rodolins per l'imatger català Marés, establert a Madrid, intitulada Escenas del Ferrocarril, en la publicació de la qual no ens estranyaria que hagués intervingut alguna Companyia carrilera, i que vingués a constituir com una mena de reclam, un semblant a les guies publica-

La inauguració del ferrocarril produí entre els nostres avis gran sensació i alhora un moviment d'hostilitat. La bona gent de mitjan segle passat no comprenien el perquè de la rapidesa i de la precipitació que la innovació representava i alçaren un moviment de protesta contra la millora. La immensa majoria dels barcelonins no havien sortit mai gaire més enllà de les muralles de la ciutat i tenien en gran honor aquest accentuat barcelonisme; quan s'allunyaven només uns metres de les muralles sentien un estrany malestar, del qual no es sentien alliberats fins que tornaven a passar el portal. Eren molts els barcelonins que explicaven amb orgull que malgrat les nombroses epidèmies i els bombardeigs i les freqüents bullangues, mai per res no havien abandonat la ciutat. El nostre bon amic, el distingit barcelonòfil Ramon Nonat Comes, ens explicava que només una vegada a la vida havia sortit de Barcelona per arribar fins a la font de la Salut, al terme de Sant Feliu de Llobregat, i que no es va trobar bé en tot el dia fins que tornà a respirar l'aire barceloní.

L'HOME DEL SAC

Quan ja estaven molt avançades les obres del traçat del primer ferrocarril, que es va inaugurar l'any 1848, es produí un moviment de protesta per part de les forces vives i dels elements avançats, els quals propugnaven perquè tots els materials fossin construïts a casa nostra, puix que el país travessava una forta crisi de treball i deien que no era de bon sentit que hom comprés els elements de construcció a l'estranger i sortís del país un capital que ens era ben necessari i una feina ben convenient pels nostres obrers. Calgué per part de les autoritats un gran esforç per imposar-se i fer seguir endavant les obres. La gent es preguntava com era possible que una màquina tan pesada

El carril de Mataró, segons un romanço de l'època

des a Barcelona. Aquesta auca, malgrat el seu estemporanisme, s'ha editat fins els temps actuals i encara feia la nostra delícia quan érem infants.

EL COTXE DELS GOSSOS

Els nostres avis acostumaven a viatjar amb gossos, puix que els creien un excellent company de viatge per a atacar els lladres o males companyies que se us poguessin presentar en ruta. En introduir-se les diligències, els gossos sèguen corrent darrera del vehicle, però amb el tren no era viable i el costum de portar gossos anant de viatge era arrelat, i fou solventat el cas destinant un cotxe especial per als gossos.

La solució cridà poderorament l'atenció i constituïa un espectacle per part dels viatgers anar a veure el cotxe dels gossos i atiar-los perquè es barallessin.

CAMINS DE L'INFERN

Una gran sorpresa fou no tenir de donar el nom en anar a comprar el passatge. En les velles diligències, hom prenia el nom dels viatgers, perquè si durant el trajecte es produïa algun accident o bée els lladres assaltaven el comboi, cosa molt freqüent, hom pogués saber qui era la víctima. I hom no comprenia que al ferrocarril no prenguessin el nom, quan als ulls populars el perill d'accident era molt major. Venia molt a remà haver de lliurar el bitllet en arribar a l'estació, puix que hi havia qui els guardava com a relíquia com a record d'una festa notable i memorable de la vida. També cridà molt l'atenció la campana de les estacions, que assenyalava la sortida dels trens, i hom no comprenia que un cop sonada la campana el tren arrenqués i que no es deturés unes passes més enllà per recollir algun passatger que havia fet tard. Hom no comprenia aquest rigorisme, majorment quan les diligències es deturaven.

Era corrent no treure el cap i observar un seguit de pràctiques supersticioses per a evitar accidents, sobretot quan es passava per una foradada, puix que molta gent senzilla les creia les boques i els camins de l'infern. El refrany es fa ressò d'aquesta temença quan diu:

"Si tens d'agafar el tren,
primer fes testament."

ELS FEIA POR

La gent més senzilla, i sobretot la dels pobles, mirava el tren amb certa basarda. El creia obra del diable i temia embruixar-se o encisar-se només en veure'l. L'any 1930, durant una de les nostres excursions de recerca etnogràfica, vàrem fer coneixença amb un vell home de carrera, que ostentava un

El carril i l'estació de França, extret d'una dècima vuitcentista

càrrec força important, el qual ens digué que mai no havia vist el tren, amb tot i viure en una població que no distava pas gaires quilòmetres, i encara que el bon home no ens ho va confessar, compenguérem que sentia repugnància de veure'l. Les velles mares veïnes de poblacions situades damunt de la via, procuraven amagar els seus infants a les hores que havia de passar algun comboi, com abans també els havien amagat en passar les pesades galeres i feixugues diligències, ben cregudes que el diable les menava i que podien restar encisades amb una sola mirada.

Aquesta aprensió ha anat esborrant-se, fins al punt que els nostres pares, i àdhuc nosaltres mateixos de joves, la vista del ferrocarril ens ha produït certa joia, i, anar a veure el carril constituïa una mena d'espectacle. Molta era la gent ben ciutadana que preferia passejar pels voltants del carrer de Balmes a d'altres vies properes, per tal de poder veure passar el carril de Sarrià. També causava goig l'anar amb el carril. Més d'un veí de Gràcia i de Sant Gervasi agavafa el carril en tot i ésser-li més desavinent que el tramvia de foc o que el tramvia de cavalls, empès pel goig d'anar amb el carril.

...DE LA BORDETA!

El vell ferrocarril de Martorell, que tenia l'estació a la plaça de Catalunya, en el terreny ocupat fins ara per l'antic teatre Eldorado, féu estació en la barriada de la Bordeta. El fet produí gran indignació entre les forces vives i els intellectuals de la ciutat, puix que aquesta barriada sempre havia estat tinguda en menyspreu i desconsidera-

ció; tant és així, que quan hom volia qualificar algú d'incompetent o d'incapacitat en el seu ofici, art o carrera, se li deia, per exemple, que era un savi, un mestre de cases, un metge, o un sabater, de la Bordeta; qualificatiu equivalent al menyspreu. Fer una estació en aquesta barriada constituïa pels nostres avis una consideració inconcebible, els quals en van protestar sorollosament i aviat es suprimí la parada dels trens a la Bordeta.

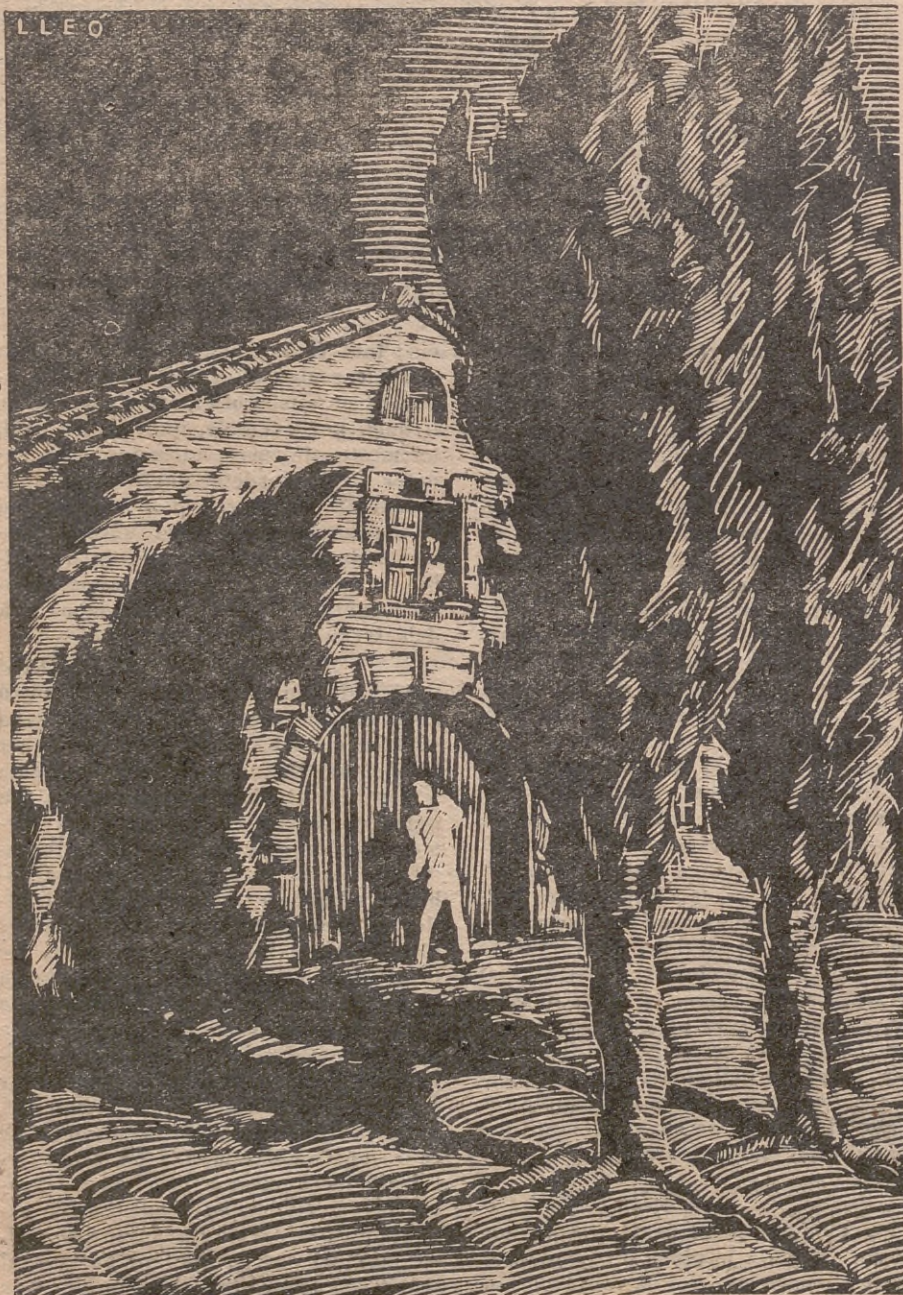
AL CARRIL!

Al primitiu ferrocarril de Mataró aviat el van seguir d'altres, i la seva construcció motivà un gran moviment i l'obertura de molts treballs, com deia la gent. En ocasió d'aquestes obres, fou quan vingueren a Catalunya els primers nuclis importants d'obriers forasters de pertot arreu. Es formà una població nòmada constituïda pel bo i millor de cada casa; el joc, la baralla i el vici de tot caire campejava entre les brigades de carrilaires. Hi acudí xurma de tota la península i de tota mena, que vivia en barraques que formaven una mena de població transhumant que seguia els llocs on es feien les obres. Anar a treballar al ferrocarril era mal vist, puix que hom no podia sostreure's de caure en l'embrutiment i en la perversió. Els qui anaven a treballar al ferrocarril eren tinguts en poca cosa i la parèmia popular formà una frase despectiva: Ala! Al carril; que comportava el sentit d'engegar algú al pitjor lloc que hom el pogués engegar i desitjar-li mal. Es dictà una cançó que no transcrivim per la seva excessiva llargària, en la qual es manifesta el sentit que hom dóna a la frase, i que pinta la vida dels obrers del ferrocarril.

UN BRUIXOT DE "GILLETTE"

HE sortit de la fonda quan ja tothom era al llit. La lluna plena em fa fàcil el camí. Per entre herbes seques i matolls esgarrinxadors, emprenc la caminada. Estic una mica emocionat. Anar a veure un bruixot no és pas cosa de cada dia, a la qual hom s'hagi pogut acostumar. El paisatge ajuda a entenebrir l'ambient, a fer-lo misteriós. El poble sembla mort, els carrers deserts i sense un llum. I en tornar les últimes cases, la carretera que trenca i s'allunya, com una cinta blan-

**Els pagesos pre-
diuen el 1938...**

La lluna retalla la silueta axatada de la casa de pagès. Sobre les parets blanques, un parell de xiprers amenaçadors, donen ombres monstruoses. Truco, i s'obre una finestra damunt meu.

(Il·lustració de Lleo Arnau)

ca, mentre jo m'endinso bosc enllà per una drecera costeruda. Lentament vaig pujant la pendent, ensopegant amb rocs i guardant-me de les branques massa baixes. De sobte, com per art de màgia —almenys, aques és l'efecte que em fa, ben de circumstàncies— apareix l'alqueria. La lluna retalla la silueta axatada de la casa de pagès. Sobre les parets blanques, un parell de xiprers amenaçadors, donen ombres monstruoses. La casa és tal com me la figurava. Només un bruixot hi podria viure. Les sinistres remors nocturnes del bosc. El crit dels grills, el xiscle persistent i per sorpresa dels mussols...

Per fi em decideixo. Truco a la porta principal. Pel cap em ballen dotzenes d'interrogants i el formigueig d'una correguda a les cames.

—Què hi ha? Què voleu?

Una dona? Deu ésser vella i renegrida, plena d'arrugues.

—Viu ací «Don Simón»?

—Sí. Què li voleu?

—Vinc presentat pel Secretari; li demano que em deixi dormir a la casa, per aquesta nit.

—Ara baixo a obrir...

I al cap de poc, precedida pel soroll sord de les espadenyes sobre la fusta, la porta és oberta per una xicota jove, bruna, alta, amb llargues trenes, que em reb amb un somriure endormiscat.

—Perdoni, però no voldria despertar «Don Simón». S'ha de llevar molt d'hora per donar menjar als matxos, i com que està delicat, li convé reposar. Jo mateixa l'acompanyaré.

Però... a les quatre de la matinada...

He pasat la nit entre llengols gruixuts, que feien olor de romaní i farigola. Les ratles m'han despertat dues vegades, perquè el meu son era tan lleu que es trencava al seu lleuger trepig. Fins a les quatre de la matinada, no he notat cap altra manifestació de màgia. I això que els meus nervis hi estaven preparats.

Però a les quatre! Anades i vingudes, trepitjar ferm i sonor al pis de sota. Portes que es tanquen amb un cop fort. Soroll d'aigua...

No he pogut aguantar més. M'havien dit

I D'ESPARDENYA BLANCA

**"Estarem alegres,
aquest any..."**

que en aquesta alqueria hi vivia un bruixot. He aprofitat dos dies que m'han donat de permís, per a veure-ho pels meus propis ulls. Una ocasió així no es presenta cada dia.

Salto des de l'alçària considerable del meu llit, i em vesteixo silenciosament. Obro la porta, que grinyola una mica i baixo les escales. Després d'ensopegar amb una taula massissa, i de donar-me un cop al genoll, ja sóc a fora, el pati.

La lluna ja no es veu. Hi ha una llum d'un gris brut que dona a les coses un to fúnebre. Però procuro no fixar-m'hi. Al fons del pati, allí on hi ha les quadres, se sent remor. Me n'hi vaig.

—Ah! Són l'hoste —sento que em diuen des de la fosca, a penes he traspassat el llindar—. Benvingut. Ja m'ho ha dit la dona, que éreu ací.

Començó a distingir la silueta del que parla. És alt, ben plantat. Porta els cabells tallats en forma de raspall —això ho sé per l'ombra com d'una serra, que projecta a la paret la flama del seu fanal.

—Mireu, donant de menjar i beure a les bèsties. Guaitau quina rosseta més trempada. «La Grossa» està una mica febrosa i no vol menjar avui —mentre li acarona el morro, va explicant a la vaca ajaguda al peu de la menjadora—. No t'amoïnis. Avui pariràs i llavors tornaràs a tressar. Però avui has de menjar, perquè si no els petits pesaran poc...

I com si «La Grossa» ho comprengués, obre la boca, salivejant i la tanca sobre un munt de verdura.

L'home em dona un cop a l'espatlla i amicalment em porta al pati.

—Tot això no és molt ric, però dona per anar tirant. Aquesta terra és pesada, però cregueu que fa de bon estar-hi, si no fos que veiem passar els avions i que de tant en tant sentim el soroll dels bombardeigs. Terol no està pas molt lluny...

Prou que ho sé, ja! L'esperança de veure i parlar amb un bruixot em donava empena. Però aquest home és jove, va afeitat, està casat amb una xicota bonica, té cura de les bèsties.

—M'han dit que el vostre pare endevina l'avenir, i m'agradaria xerrar-hi una es-

tona—li dic de sobte, per veure si amb la sorpresa trec alguna cosa en clar.

—El meu pare? Pobre home! Fa quinze anys que és mort. Sí, ell endevinava l'avenir i m'ensenyà com ho feia. Així és que si voleu, jo...

Es aquest el... bruixot, doncs! Un bruixot de «gillette» i espardenya blanca. Li dic la meua estranyesa, sense poder dissimular la decepció. L'home riu. Està pujant la galleda del pou. Des que l'he trobat no ha parat de fer una cosa o altra.

«No en van fer més... i ja ho veieu»

Amb un porró ventrut al davant i un plat de cebes i tomàquets al centre de la taula, «Don Simón» es disposa a exercir la bruixeria. La seva dona —darrera les formes ondulants i suaus de la qual se me'n van els ulls a desgrat meu— està reimenant còcic i plats a l'aigüera, sense donar gaire importància al foraster ni al que fa i diu el marit. Ja hi deu estar acostumada.

—Mireu, això no és cosa de bruixeria. Per la nostra contrada n'hi ha molts de pagesos que endevinen el futur. És una mena de costum. Només cal saber interpretar uns quants signes naturals per a deduir el que passarà. És clar que no us podré dir tal dia a tal hora es morirà fulano de tal. Però us puc dir si l'any serà bo o no per la collita, si hi haurà pau o guerra, si morireu aviat o no... És més, ací hi ha el costum que l'Ajuntament consulti als endeviadors de més fama del terme. El 1935 un va afirmar que aviat hi hauria molta sang pel nostre país. I l'Ajuntament, alarmat, va enviar un comunicat al ministre de Governació. No en van fer cas... i ja veieu.

Jo penso que Salazar Alonso —que era el ministre que hi havia llavors al Palau de la Puerta del Sol— ja ho sabia que hi hauria sang al major, abans de poc...

—Veieu aquest ocell? Allí, cap al damunt del xiprè de la dreta.

—Sí. I què?

—I què? No us heu fixat que tots els que passen per ací, aquest hivern, donen els tómbos sempre per la drete? No, els ciutadans sou molt poc observadors. Això és signe infalible de bona collita. Si anés a l'esquerra, voldria dir gelades i pedregades.

Intento fer-li algunes objeccions, però l'home em talla ràpid:

—Si això aquí ho sap tothom!

I no em queda més remei que callar.

—Teniu, agafeu aquesta avellana. Llanceu-la a terra amb força...

La petita bola cau, fa un so sec i rebota lleument.

—Avui plourà. No falla mai. Si no hagués rebotat, faria sol. Però tot això és del més senzill.

—M'agradaria saber si hi haurà guerra, a més de la nostra, és clar.

«Don Simón» agafa una molla de pa, la suca en el vi negre i espès i després en fa caure unes quantes gotes damunt d'un diari. Les gotes formen dues taques molt prop l'una de l'altra, separades per un estret de blancor.

—Sí, hi haurà guerra. Si només hi hagués una taca, el món estaria unit, però n'hi ha dues...

—Aquest any?

—Això ja no us ho puc dir. Demaneu massa. Però serà aviat, perquè sinó la separació seria més gran.

La gran prova

Ara prepara la gran prova. Unes quantes fulles de farigola seca, en un plat nedant en una mica de vi blanc. Hi apropa un llumí i les fulles, per breus instants, crepien al foc.

—Morirà algú molt important, ben prompte. No sé si és amic o enemic, però és molt important. No us heu fixat com han cremat en un moment? Signe de mort. Una mort important, us dic.

—I jo, moriré aquest any?

—Escopiu ací, a terra mateix... Simonin, Simonin! ps, ps...

Un gat blanc i bru s'apropa a la meua saliva, que forma una taca fosca sobre les fustes del sòl. I amb una pota l'estén.

—No, no morireu, per ara... Si Simonin no hagués tocat la vostra saliva, estàveu en capella. Als gats no els agrada la saliva dels que seran cadàver aviat...

—Tindrem pau aquest any?

—Què sé jo! Però, calieu! Si ve la pau, tots estarem contents. Ja veureu.

Agafa una taronja, n'arrenca un tros de pell, em fa encendre un llumí i sobre la flama vacilant llença uns esquitxos de suc de taronja. Uns focs artificials en miniatura...

—Estarem alegres, aquest any. Tindrem motius per estar-ho. No heu vist quins espeternecs més vius, més forts? Potser serà la pau.

—I la victòria...

Aquesta és la darrera pregunta que li he volgut fer. Ja és hora de dinar. L'home ha de treballar. En acomiadar-me em diu:

—Ja em direu si es compleixen o no les meves prediccions. Ho llegireu als diaris... Si ho sabés!

La dona m'acompanya fins a la porta. Sembla una mica fatigada. Abans, però, em dona un got de llet acabada de munyir.

—«Don Simón» està una mica malalt. S'ofega. El metge diu que és del cor. Però jo em penso que és de les coses que endevina i que no ens vol dir...

VICTOR

Muntanyes de Terol (febrer del 1938).

Un amor de GOETHE

PER
REGINA OPISSO

FREDERICA

El geni de Bonn digué: «El meu cor mai no ha estat buit». El seu il·lustre contemporani, Joan Wolfgang Goethe, deuria pensar el mateix.

Al Dant el veiem lligat a Beatriu; Laura amb Petrarca; Miquel Angel, amb Victòria Colonna... Goethe, en canvi, passa a la Història, no del braç d'una dona, sinó de moltes. Sempre estimà. Aquestes dones, totes elles amables, gracioses, enamorades, porten el nom de: Minna Herzlieb, Mariana Villemer, Cristina Vulpius, Lili Schonemann, Kathen Schoenkopf, Merika de Lavetzon, les dues Carlotes, la Stein, la Buff, i Frederica Bryon. La immortalitat, tenint en compte la seva bellesa, tota la sèrie d'enlluernadores qualitats físiques, els reservà un dolç reconet, gràcies al qual, avui encara proporcionen la nota més cordial i simpàtica a les innombrables biografies de l'autor de les «Afinitats electives». Les dones eren belles, però, més bell i magnífic era Goethe, sobretot aquell Goethe gairebé adolescent, que s'enamorà de Kathen i enamorà madame Klettenberg; olímpic, arrogant com un déu.

La pàgina més tranquil·la d'amor, més idíl·lica, la visqué als boscos frondosíssims de l'Alsàcia. Goethe havia emmalaltit a Leipzig, havia recaigut a Franfort i recobrava lentament la vida a les prades de Sesenheim.

El futur gran escriptor europeu, amant de la geologia, de l'anatomia, de la Història Natural, estimà els llimoners, els arbres tots, les flors menudes i blaves que omplenen els marges dels camins i s'estenen més enllà del riu. En aquest escenari bucòlic, que ja sembla presentar els quadres de Wateau i la música de Mozart, Goethe coneix a ella. Ella semblava una flor més d'aquella immensa prada verda, ondulant, finíssima, com avellutada.

Més tard, a les darreries de la seva vida, mai en el capvespre —Goethe no tingué capvespres—, li plau al geni evocar aquella figura de la seva joventut, aquell amor el record del qual perfumà tota la seva vida: «...Esvelta, lleugera, tan alada com si no duagués vestits; caminava i el seu coll semblava massa poca cosa per a suportar el pes de les trenes rosses. Els seus ulls, blaus i riallers, miraven entorn amb un esguard decidit».

La noia porta el vestit típic de les alsacianes; amples llaços, collarets, i llargues arrecades. La primera conversa és un interrogatori, amable, espiritual.

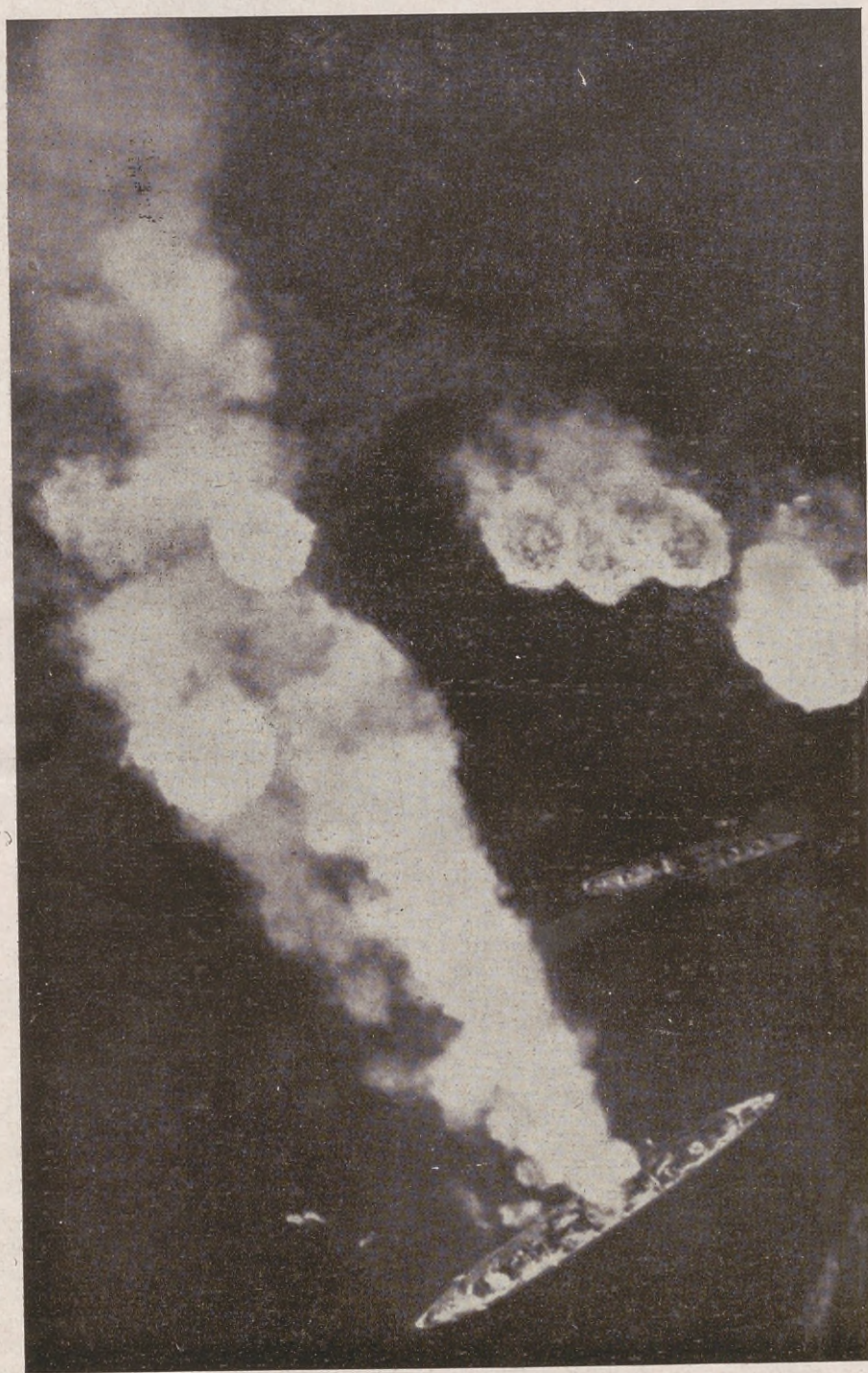
Com les millors de les novel·les, comença l'idíl·li, que recorda, pel seu inici i el seu final, aquella romàntica «Joventut de príncep». Té quatre germanes. Totes quatre l'estimen, però, el veritable amor és el d'ella, el de Frederica. L'adora com la més alta i magnífica de les figures. La casa del pare de les noies, el pastor protestant de Sesenheim, s'obre generosa per al foraster, que refà la seva salut i posa la més gran pau al seu esperit. Aquella estimació és una balada. Cançó d'amor a vora del foc, cant de primavera sota els arbres centenaris de les ribes. Ella és, més tard, la Margarida del «Faust», la Gretchen de trenes daurades, la més gran i famosa de les seves heroïnes.

Però Goethe, l'home, no pas el déu, es cança d'aquesta balada, d'aquesta melodia inefable, bressolada pel riu. I marxa, Frederica no plora, no diu un mot. Espera, espera demàs, sempre el demà en el qual vol estrènyer novament entre els seus braços a Joan Wolfgang.

L'idíl·li s'ha esvaït com un somni d'estiu. Goethe torna al seu món, a la seva vida. Aviat esdevé famós. Tothom l'admira. En un recó de l'Alsàcia, el més apartat de tots, hi ha una dona que plora, que pensa en ell, que li serà, en el record, eternament fidel.

Vuit anys més tard, Goethe torna a Sesenheim. Vol reconstruir aquella balada de primavera, però aquell món de Weimar, tota la seva fama i el seu prestigi, s'interposa entre ell i aquella dona simple, graciola, pura...

Una columna de fum

Cinc hores després del combat, els aviadors republicans prenen aquesta foto del «Balears» cremant, a setanta milles del Cabo Palos

A la matinada del diumenge, mar endins, a 70 milles del Cabo Palos, s'elevava cap al cel una columna de fum. El creuer pirata «Balears», tocat per un torpede del destructor republicà «Sánchez Barcáiztegui» era convertit en flames, i després començà a enfonsar-se lentament.

Aquesta columna de fum davant del Cabo Palos, s'haurà divisat des de tot Europa. Com la victòria de Terol fou la campanada que despertà totes les potències, innovant-les de la força del nostre exèrcit, les flames del «Balears» hauran il·luminat una altra gran veritat: la de la potència de la nostra marina de guerra.

L'armada republicana potser no ha estat prou justament estimada pels antifeixistes. Organització d'una gran complexitat, en la qual les qualitats tècniques juguen un gran paper, la descohesió dels primers dies de la sublevació militar, perjudicà notablement les seves dots d'eficàcia. Per això, té molt mèrit el seu esforç de recuperació, assolit gràcies a una direcció intel·ligent i a una disciplina lliurement acceptada i estrictament seguida per part de les dotacions.

De mica en mica, l'esquadra de la República, —l'única esquadra espanyola, car els vaixells de Franco són de dret i de fet pirates—, ha anat posant-se al nivell de les altres armes.

Actualment, la potència ofensiva i defensiva de la democràcia espanyola, compta ja amb una triple i admirable corona: l'exèrcit, l'aviació i la marina.

El «Balears», com el seu germà «Canarias», havia disparat moltes vegades damunt les plàcides poblacions de la riba mediterrània. Havia de trobar, doncs, la mort davant d'aquestes costes terroritzades sovint per ell. Era de justícia que així fós.

La columna de fum davant del Cabo Palos, va pujar vers el cel, com un magnífic cant d'esperança en la victòria.

El

JOAN MIRÓ

de vint anys entera

PER

SEBASTIÀ GASCH

A la Galerie des Beaux Arts, de París, s'ha obert l'Exposició Internacional del Sobrerealisme. Reaccions molt diverses han acollit aquesta important manifestació, els divos indiscutibles de la qual, com he remarcat en aquestes pàgines, són dos catalans: Salvador Dalí i Joan Miró. L'altre dia, dedicava quatre mots a Dalí. Avui parlaré de Miró. No del Miró actual, el Miró triomfador, sinó del Miró debutant. El que ens interessa més als barcelonins, perquè és ací on es formà aquest pintor, la personalitat del qual es destaca ara amb relleu singular en l'actualitat artística del món.

Joan Miró va néixer a Barcelona el 20 d'abril del 1893. Abans de l'edat de quinze anys, havia freqüentat la nos-

Joan Miró

Joan Miró: Nu (1918)

tra Llotja. El seu pare l'obligà a interrompre els seus estudis de pintura per a dedicar-se al comerç. Als divuit anys, abandonava les oficines de Can Dalmau Oliveres per a ingressar a l'Acadèmia Galí. Aquest professor jugà un rol capital en els començaments de Miró. Aquest no veia aleshores res més que plans i línies acolorides. La forma li escapava. Per a remeiar-lo, Galí li feia dibuixar objectes que no havia de mirar, sinó tocar solament. Per la mateixa raó, li feia fer terres cuites que l'acostumaren a la forma...

Jo vaig conèixer Miró l'any 1919. Al Cercle Artístic de Sant Lluc, freqüentat aleshores pel bo i millor de l'art vivent barceloní. Petit i rodanxó, Miró semblava tot el que vulgauen menys artista. Semblava un dependent. Un dependent mudat. Exhibia, en efecte, una elegància dubtosa, feta

de botins i guants grocs, bastons i armilles de fantasia, i unes corbates de llac els colors de les quals es permetien totes les fantasies. Miró era tot atent i ben educat. Cerimoniós, es desfeia en reverències emmisonades. I era reservat. Molt reservat. Distant, horriblement distant, tancat, hermèticament tancat, oposava a la vehemència dels seus interlocutors el dic d'una indiferència glacial. No lliurava ni un bri de la seva vida íntima.

En aquella època, Miró era realista. Cultivava un realisme d'aquell que Franz Roh ha qualificat de màgic. Un realisme terriblement detallat, en el qual el bri d'herba o el cabell de la donzella eren reproduïts amb minuciositat de miniatuista. Un miniatuista penetrant i incisiu, gairebé obsessió. Era, aquella, una pintura cenyida i disciplinada.

Jo volia ésser pintor. La meua primera —i darrera obra— fou un dibuix vagament cubista, que em vaig atrevir a portar a l'Exposició de Primavera, i que va ésser la riota de tothom. De l'urbà de la sala, sobretot, que l'ensenyava a tots els visitants com si es tractés d'un fenomen de baraca de fira. Amb tot, em va sortir un comprador. El caricaturista Roca, que es va engrescar, no amb el dibuix, sinó amb el marc, realment esplèndid... Tenint aquestes aficions, no és estrany que la personalitat de Miró, considerat ja aleshores com a pintor molt avençat, m'atragués amb una força irresistible. I no vaig parar fins a esdevenir amic seu. Tant, que durant molt de temps em vaig convertir en el seu millor i gairebé únic amic barceloní.

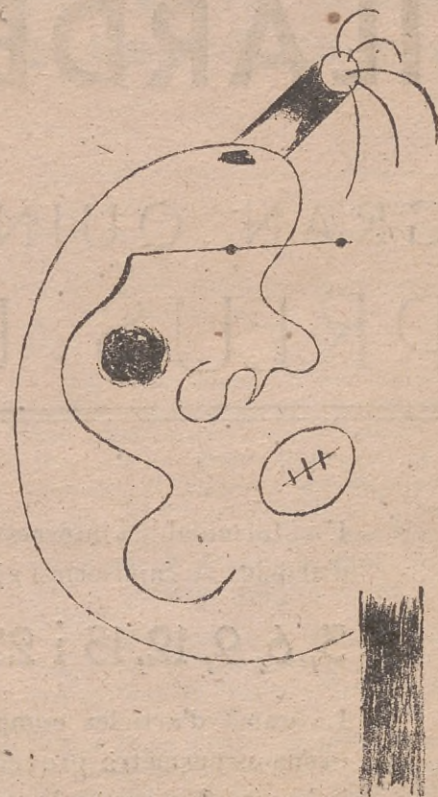
En aquella època, Miró i jo sortíem amb freqüència. En fer-se fosc, quan ell acabava la feina. Perquè, ric en consciència professional, pintava vuit hores cada dia com un modest artesà. Però abans de parlar dels barris que ens tenien el cor robat, detallaré el nostre estat d'esperit. Un estat d'esperit molt curiós. En efecte: certes manifestacions de l'art popular, certes realitzacions, filles del mal gust més deplorable, ens semblaven més emotives, més intenses, més fortes, que molts exquisits productes del bon gust. Una d'aquelles postals d'escenes napolitanes, tan vivaces de color, una d'aquelles cànides litografies de caps de panses o d'havans, on els tons s'exhibien amb violència, ens colpien més fortament que les delicades realitzacions dels autors de fines harmonies colorístiques. Les decoracions murals, que descobriem en un bar, una taverna, ens emocionaven més profundament que la gràcia alada de certs fresquistes italianitzants. I ens semblaven més obsessionats els carinclons Sagrats Cors del carrer del Bisbe que els que ens proposaven els Amics de l'Art Litúrgic. I més poètica la musiqueta de circ que Mozart o que Beethoven... No és estrany, doncs, que, a la recerca d'aquestes coses, que jo vaig qualificar en un article de coses vives, ens passéssim hores i hores badant pels suburbis barcelonins.

Pel Pla de Palau... Per la Plaça de Santa Maria del Mar, tota plena de llunes, àncores i estrelles de fusta, tota plena de l'olor nova de roba feta per a la marineria i d'uns meravellosos utensilis de pesca, que feien evocar a Miró, amb nostàlgia, la seva estimada mar de Tarragona.

Tarragona... Montroig... Miró, que ja aleshores sostenia amb orgull el seu

origen terral i recalava l'accent racial de la seva obra, pronunciava aquests mots amb entendriment:

—On jo sóc més feliç —em deia—, és a Catalunya. A Montroig, que és on crec que és més Catalunya.

Joan Miró: Dibuix (1930)

Era a Montroig, precisament, on Miró, poques setmanes abans, havia acabat el seu famós quadre "La Masia". Nou mesos de treball constant i pesat. Nou mesos pintant-hi cada dia, i esborrant i fent estudis i tornant-los a destruir.

—"La Masia" —constatava Miró— ha estat el resum de tota la meua vida al camp. Des d'un gran arbre a un caragolet, he volgut posar-hi tot el que jo estimava al camp. Crec que és insensat de donar més valor a una muntanya que a una formiga (i això els paisatgistes no ho saben veure), i per això no he dubtat a passar-me hores i hores per a donar vida a la formiga...

El Districte V era també un dels nostres barris predilectes. Hi deambulàvem sovint a l'atzar. Qualsevol cosa ens feia feliços. Ens embadaliem davant de qualsevol cosa. L'allucinant rètol lluminós d'una pensió del carrer de l'Est. La tràgica entrada —trasbalsadora— d'una casa del carrer del Cid. Una negra de botella de rom, que extreia uns planys malenconiosos d'un acordió elemental, mentre que un italià de carta postal, amb bi-

goti de ventríloc, l'escollava embadalit. I aquella misteriosa i minúscula farmàcia de l'Arc del Teatre, tota plena d'instruments de plaer que semblaven instruments de tortura, davant l'absoluta plasticitat dels quals Miró exultava:

—Quina força! Són tan forts com una estatueta negra!

Fou en aquest barri també on descobrirem les obres del popular "Documentos", que havia decorat les parets d'una pila de bars del Districte V. N'hi havia una d'extraordinària. Un plafó, gairebé sense atmosfera, d'una claredat i d'una diafanitat colpidores, en el qual les coses més allunyades, retallades incisivament sobre un cel puríssim, es podien tocar amb les mans.

—Té vida! —exclamava Miró—. Crec que només compta el que té una quantitat de vida, les obres en les quals l'artista ha posat la seva sang i la seva ànima en la més petita ratlla o el més petit punt. Hokusai deia que el puntet més insignificant dels seus dibuixos havia de vibrar. I tot el que no té aquesta vida és nul...

Un dels llocs on passàvem estones més bones era aquella botiga de postals del carrer Non. Expressió de la vida, la postal n'és el panorama reduït. Bateig, primera comunió, festeig, casament, alegries de la maternitat, l'art d'ésser avi... L'amor sota moltes formes, sota totes les condicions socials, mundanes, patriòtiques, accidentals, urbanes, rurals, climatèriques, fisiològiques, lliures, legals... I escenes de caserna i de digestió i indigestió... Tot això i molt més hi havia en els prestatges i calaixos sense fi d'aquella botiga del carrer Non.

Un circ que hi havia a darrera del Teatre Apolló, tot perfumat de sorra mullada i de porqueria de cavall, ens comptava també entre els seus millors clients. I no faltàvem a cap solemnitat a data fixa, d'aquelles en les quals les coses vives, les coses intenses, es trobaven a cada pas. La Festa Major de la Barceloneta, la Fira de pessebres de Santa Llúcia, el mercat de la Boqueria la nit de Nadal, les parades dels Reis a la Gran-Via...

En fi, qui ho havia de dir que aquell Miró debutant de vint anys enrrera, petit, i rodanxó, endiumenjat i hermètic, que menava una vida molt metòdica, feta de vuit hores diàries de treball i de passeigs suburbials, havia d'esdevenir un pintor famós, el nom del qual lluiria amb fulgors originalíssims entre els de la jove pintura mundial! Qui ho havia de dir... Català havia d'ésser!

SEBASTIÀ GASCH

Del 7 al 19 de març, a **CASA VILARDELL, E. C.**

GRAN QUINZENA DE PREUS UNICS

Una formidable i interessantíssima varietat
d'articles de camiseria i gèneres de punt, a

3, 6, 9, 12, 15 i 25 pessetes

La gama d'articles compresos en aquests
preus us permetrà proveir-vos de tot allò
indispensable per a la temporada de pri-
mavera a preus veritablement increïbles.

Casa Vilardell, E. C.

Central: Via Durruti, 49-51, Hospital,
números 36 i 38, Salmeron, 17, Fonta-
nella, 17, Carme, 73, i Riera Baixa, 26

4

COSES

La Història i l'Actualitat • El tinter d'Alfred de Musset • El clima feixista • Anècdota gorkiana.

Temps enrera, Julien-Benda, va revoltar-se contra la —segons ell— immoderada predilecció de les millors revistes franceses pel temes històrics. La seva tesi defensava el conreu de l'actualitat, raó d'ésser de les revistes com cal, contra la inhumació de figures i fets que caldria deixar per a les publicacions especialitzades.

Aquesta qüestió va donar lloc a una polèmica. No va mancar qui, seguidament, cerqués les opinions que, en pro o en contra de la Història, poguessin interessar al públic. Heus ací algunes de les expressades:

M. René Doumic, director aleshores de la "Revue des deux mondes", digué: "Només la Història permet de reconèixer els títols de l'esperit en general, de l'esperit francès en particular. Heus ací perquè li restem fidels..."

Paul Valéry, per contra, no sent massa simpaties per la Història: "La Història —va dir— és, per als polítics, una causa d'error. Les lliçons de la Història no serveixen per a la nostra època d'instabilitat".

Marcel Prevost, figura entre els partidaris de la Història: "Lamento —va escriure llavors— que els sumaris de la meua revista no em permetin dedicar-hi més espai". La revista de Marcel Prevost era la "Revue de France".

M. Alfred Vallette, que dirigia el "Mercure", va ésser clar i explícit: "La Història l'emprem, sobretot, en els períodes buids..."

Pel que a nosaltres afecta, entenem que la Història és una bella dama, a la

PER
Josep M.ª Francés

qual podem demanar-li molt, però, no pas demanar-li tot.

Alfred de Musset, és una figura literària prou representativa perquè el seu tinter mereixi un comentari. Tal li va dedicar, Henri de Regnier, el dia que hom el va posar a la venda, fa tres anys. "No em sembla pas gaire bonic aquest tinter —escrigué— amb els seus recipients de bronze, adornats de fulles i reposant damunt d'una placa oblonga".

Aquell tinter tenia, però, la vàlua immensa d'haver col·laborat perquè fossin escrites les "Nuits", "Rolla" i tanques altres produccions que, al seu temps, feren tronar i ploure. Un tinter de gran home vuitcentista, adquiria en raó del seu ofici, una certa significació de matriu...

Avui ja no es dona el cas d'un tinter que ens evoqui la inspiració d'un artista. La màquina d'escriure i l'estilogràfica han exiliat per a sempre la importància de tots els tinters... I en determinats casos, ni això. Les lucubracions de l'intel·lectual modern, passen damunt les quartilles a través d'una gentil secretària. Conegut l'inflamable temperament del poeta Musset, cal que ens felicitem que hagi nascut uns lustres abans. Possiblement si en lloc de disposar del seu tinter, hagués disposat de tan belles dactilògrafes com

Ruiz Contreras —posem per cas—, és molt possible que Musset ens hauria quedat a deure la seva producció...

Quan Lluís-Ferran Celine va escriure el seu "Voyage au bout de la nuit", va obtenir un considerable èxit a Itàlia. La premsa del Feix va atorgar una excel·lent acollida al llibre de Celine. Els articlels elogiosos es varen succeir.

Tanmateix, una senyora, Sarfatti, es va indignar contra això. I va publicar a "La Stampa" de Torí, un furibund article contra el llibre francès i el seu autor, no menys francès, Celine. La pedra de toc de la indignació de la signora Sarfatti era el pessimisme francès. Aquest tòpic la va seguir per a retolar l'assaig que va oposar a la producció tan ben acollida pels seus correligionaris.

"No m'explico —escrigué— com diaris polítics i literaris han pogut publicar sobre aquest llibre, DINTRE EL CLIMA DE LA ITALIA FEIXISTA, articles apologetics, citats amb una evident solidaritat en la lloança i àdhuc l'aprovació, per un diari feixista com és "La Itàlia literària"...

Aquesta abrاندada defensora de l'optimisme romà, en contraposició al pessimisme gal, oblidava que el clima de la Itàlia feixista és el més mudable del món. I que les seves raons hi havia perquè els diaris a sou de l'amo donessin a Celine allò que nosaltres anomenem "coba".

Entre els defectes humans que Màxim Gorki no podia suportar, hi figurà sempre la hipocresia.

En plena guerra europea, abans de produir-se la revolució al seu país, Gorki dinava a casa d'un intel·lectual d'Occident. Aquest tenia un brivall, de dotze anys, que acabava de llegir "Infància", la punyent autobiografia dels primers anys de l'escriptor.

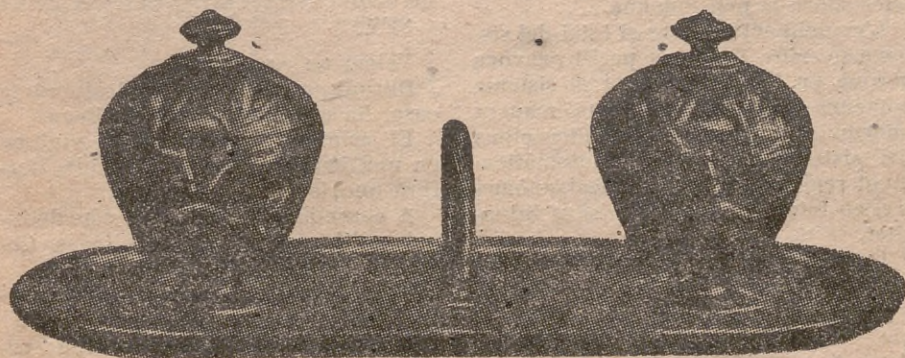
El bordegàs, després de pensar-s'hi una mica, va interpellar així Gorki:

—¿Es cert, senyor, que vàreu furta 50 kopeks de la butxaca del vostre patró?

—Muts a la gàbia —féu el pare nerviós—. El senyor Maximovitch ha escrit això perquè sí...

—No, filllet —va fer el genial novel·lista—. El fet és cert. I si tu haguessis estat al meu lloc, amb la fam que jo tenia, hauries furat tant... o més.

El minyonet de casa bona va quedar submergit en una mar de reflexions.

El tinter d'Alfred de Musset

MAQUINA DIABOLICA PER A DESCOBRIR ELS SECRETS DELS CRIMINALS

Diu veritat? Diu mentida?

L'ASSASSINAT DE LA SENYORA MARY CASE

Tots ho heu vist al cinema.

L'acusat acaba de posar una mà tremolosa damunt la Bíblia:

—Juro dir la veritat...

L'advocat acusador, engrapa amb la mà esquerra la fràgil barana del sèial, on es reclou el presumpte assassí. L'index de l'altra mà s'adreça, com una arma punxant, al rostre de l'inculpat... I llança, amb la violència d'una fuetada, unes paraules decisives per a la vida d'un home.

—Assassinàreu amb un coltell la vostra víctima! Totes les proves us acusen! No eludireu l'acció de la justícia! ¿Com justifiqueu que l'arma homicida hagi estat trobada a la vostra cambra?

L'acusat, descompost, els ulls fora de les conques, barboteja uns mots inintel·ligibles.

A desgrat dels esforços de l'acusador, no hi ha proves concloents per a dur-lo a la cadira elèctrica. L'única prova definitiva seria la confessió d'aquest home que es debat en una agonia espantosa. Però ell ha jurat que és innocent...

Diu veritat? Diu mentida? Com pot provar-se? La "societat" exigeix un culpable. ¿Però, pot ajusticiar-se un home la culpabilitat del qual només pot quedar demostrada per la seva voluntat de manifestar-ho?

POT PROVAR-SE QUAN UN HOME MENTEIX

El procediment tradicional i usual per a deduir, a manca de proves, la

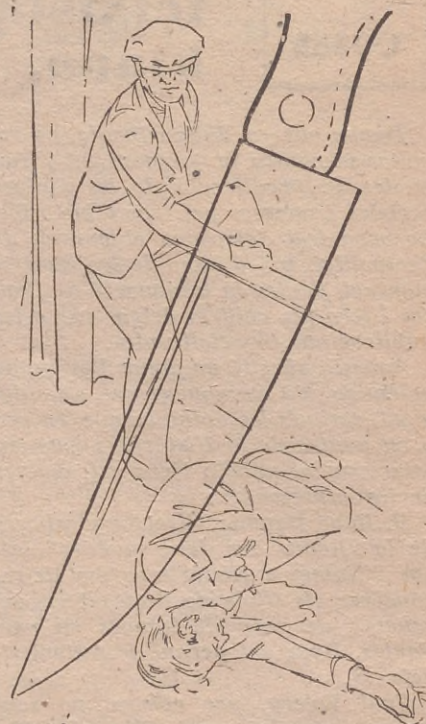
culpabilitat o la innocència d'un home és la tortura de l'interrogatori psicològic. Aquest procediment, però, traspassa sovint els límits dins dels quals resultaria eficaç. Hom sap que molts acusats han afirmat haver comès crims dels quals eren totalment estranys, sense necessitat de coaccions físiques. Ells mateixos han arribat a adquirir el convenciment d'una culpabilitat que no ha existit mai.

¿No existiria una màquina que demostrés infaliblement quan l'acusat diu la veritat o quan menteix?

Aquesta màquina —que té tot el caràcter d'una invenció diabòlica— existeix. I ha estat aplicada als Estats Units amb resultats sorprenents. Es un psico-galvanòmetre, un aparell que podríem anomenar el detector o revelador de la mentida. Es un simple instrument, molt semblant a una ràdio, que recull fotogràficament damunt un paper la intensitat dels corrents elèctrics sobre la pell humana.

L'emoció actua sobre el total del sistema nerviós. Quan un perill provoca alarma en l'organisme, tot el sistema comença a funcionar d'una manera anormal. Les més lleugeres alteracions del sistema nerviós són automàticament registrades pel psico-galvanòmetre, en tots els graus de la seva intensitat.

Quan l'acusador tortura l'inculpat amb les seves preguntes, el criminal pot aparèixer impassible en aparença, però el "detector de la mentida" demostrarà gràficament que la impressió s'ha produït.

—Assassinàreu amb un coltell la vostra víctima!

Els criminals experimentats sotmesos a examen policíac, aconsegueixen de vegades aparèixer immutables, conservant una calma que sols és aparent. En realitat semblen estar immòbils, però ben pocs són els que arriben a controlar els batecs del cor i menys encara són capaços d'evitar les variacions elèctriques que les emocions provoquen damunt la pell.

Tot això dona idea de l'ajut enorme que aquest aparell significa en els processos d'investigació criminalista.

TE CORTINES VERMEL·LES A CASA SEVA?

Veiem un exemple.

Durant un robatori perpetrat en una casa, ha estat assassinat un home.

El criminal ha amagat la víctima en una habitació mig camuflada, darrera unes cortines vermel·les.

A conseqüència del crim són detinguts mitja dotzena de sospitosos. Comença l'interrogatori.

—La seva casa, té cortines vermel·les?

L'innocent, que, naturalment, desconeix l'escenari del delictat, considera pueril i àdhuc estúpida aquesta pre-

gunta i no li produeix cap mena de sensació. Però el culpable en remarca de seguida la seva significació. I a desgrat del possible control dels seus nervis, el psico-galvanòmetre recull les seves impressions en forma de gràfic psico-elèctric.

Es evident que l'emoció de l'acusat davant l'interrogatori no és demostra-

ció irrefutable de la seva culpa. Per aquest motiu, l'ús de la màquina queda reduït en el valor policíac, com a indicatiu en la investigació, i no com a prova.

Dels sis sospitosos detinguts, en el crim que hem posat d'exemple, n'hi haurà, però, un o dos, les impressions dels quals, recollides pel psico-galva-

nòmetre, hauran d'ésser objecte d'estudis especials.

EL PSICO-GALVANOMETRE DESCOBRI EL CRIMINAL

Un negre anomenat Green, fou executat no fa gaire a Sing-Sing a conseqüència de les revelacions fornides pel psico-galvanòmetre.

L'assassinat de la senyora Mary Case, a la ciutat de Nova York, aparegué envoltat d'un misteri impenetrable. Semblava impossible descobrir el criminal. El negre Green fou detingut. Vagues indicis l'assenyalaven com a autor de l'homicidi. S'obri el procés.

Walter G. Summers, professor de psicologia de la Universitat de Fordham, a requeriment de les autoritats policials de Nova York, va examinar l'acusat a través del psico-galvanòmetre. L'experiència fou conclouent. Green fou condemnat a la pena capital...

SI FOS A L'ABAST DE TOTHOM!...

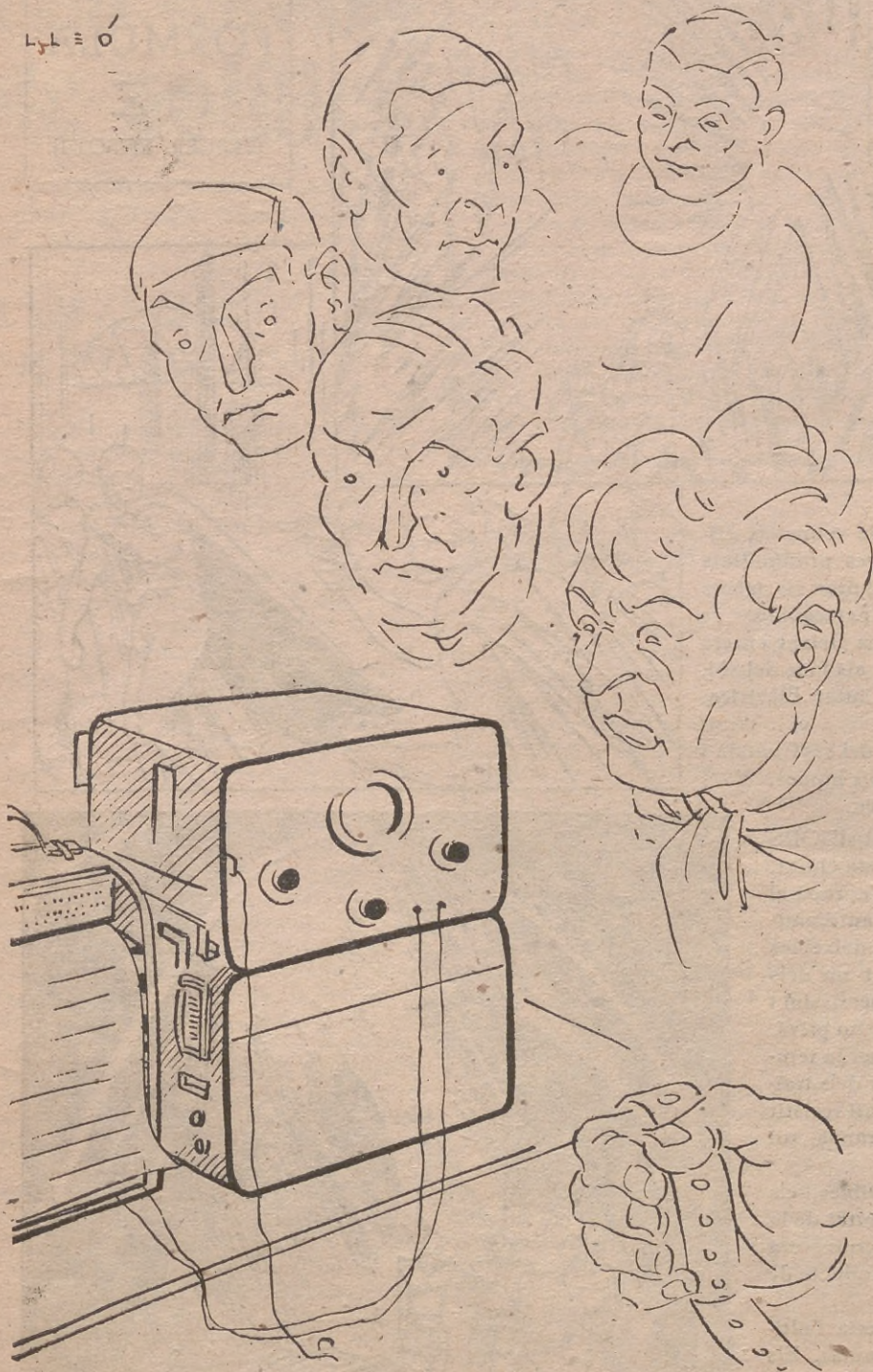
Si aquest aparell revelador de la mentida fos un petit atuell portàtil i a l'abast de tothom, quina veritable revolució no s'armaria al món! La hipocresia en seria definitivament bandejada. Els diplomàtics haurien de cercar-se feina. I molts ingenus, enamorats es dedicarien, en lloc de voler emular a Werther, a desxifrar mots creuats...

S. M.

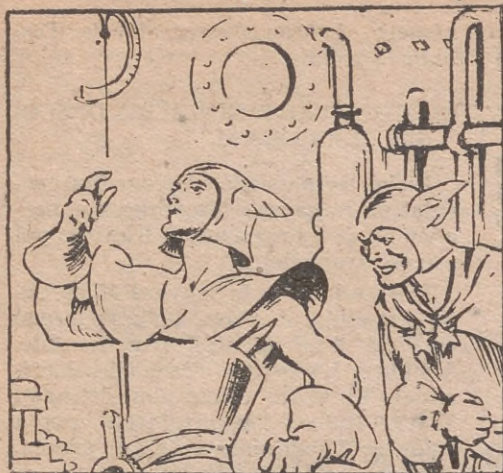
El miracle de la ciència, jutjat per Herriot

En el número anterior, donàvem una important informació relativa als homes de ciència que treballen per a la guerra. Ara, a París, Edouard Herriot, al final d'una conferència titulada «El miracle de la Ciència», s'ha referit, magistralment, al mateix tema.

Herriot ha retut homenatge a la magnificència de les invencions d'un Pasteur, d'un Wright, d'un Jean Perrin. Però, es demana si la ciència no arma també el crim privat, i la guerra, aquest crim públic. Prenent Prometeu com a l'avantpassat dels descobridors, l'eminent conferenciant proclama els serveis prestats als homes en donar-los el foc; però, conclou, Prometeus no ha de deixar-se encadenar més en el duel etern de la matèria i de l'home, i ha de mostrar la superioritat victoriosa del pensament.

Un aparell que podríem anomenar el detector o revelador de la mentida

NOMÉS MARC...
Una presó imponent els tancà. Cinc murs, clarors esmortuïdes, tètriques. Arreu els senyals evidents d'haver-hi hagut gent martiritzada en aquell calabós ombríu. Tres dels «Nois» restaren submergits en una serena desesperació; només Marc pensava sortir-ne triomfant d'aquella prova, i salvar els documents del seu pare. (Acabarà)

ELS NOIS D'ACER

A LA RECERCA DE LA
FÓRMULA
HZ
(TERCER EPISODI)

PER mitjà d'una fina i sensible agulla imantada, Marc i els seus companys, des de bord del submarí, pogueren saber la direcció de la fantàstica nau aèria en la qual viatjaven els dirigents més destacats de la P. I. K.

El submarí, perdut en les profunditats de la mar brava, feu el mateix camí que l'autogir. Ràpides com unes sagetes, ambdues màquines arribaren simultàniament a una llunyana platja d'un continent desconegut gairebé pels europeus.

Marc i els seus, encara tingueren temps de veure els tripulants de l'avió perdre's dins les estranyes profunditats d'una selva petrificada. Els «Nois d'Acer» seguiren els agents de la P. I. K. Soltadament, perseguits i perseguidors es trobaren a les profunditats de la terra. Havien deixat enrera l'aire lliure, la llum natural per a descendir als fons del sòl, on s'alçava, magnífica i provocadora, la Ciutat Elèctrica, pàtria dels homes sense cor.

Els «Nois d'Acer», sempre menats pel fill del savi català i sense temor a res, continuaren seguint aquells homes, sense ignorar, però, l'enorme perill que corrien.

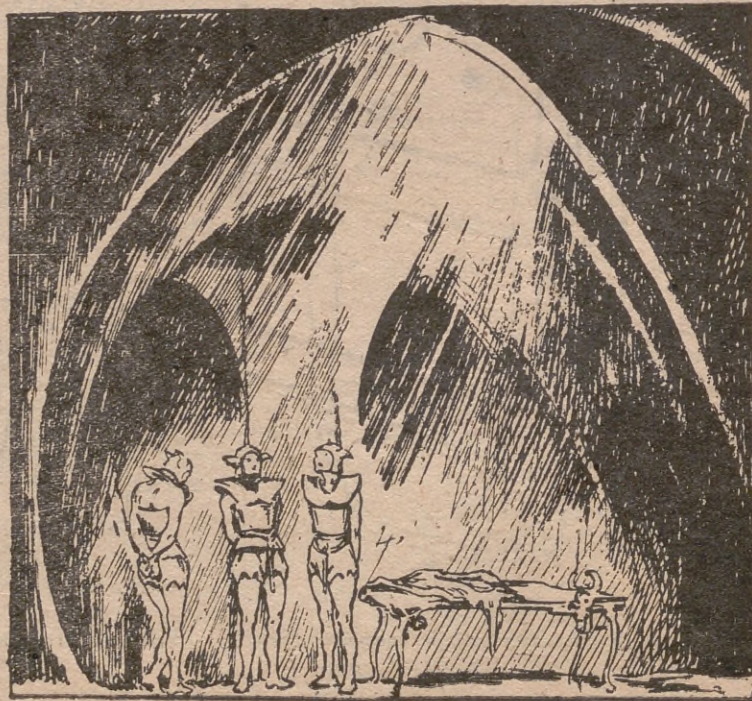
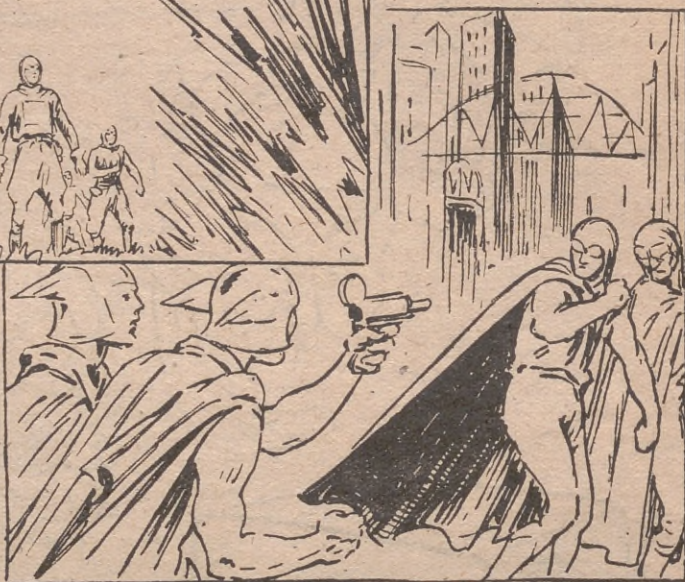
EN PODER DELS TRAIIDORS

Lentament i en un carrer d'aquella raríssima ciutat, el grup dels «Nois», capitanejats per Marc, s'apropà al nucli de traïdors, contrabandistes d'armes automàtiques. Creient tenir-los al seu poder, un dels deixebles del doctor Viladric apuntà una arma damunt un dels assassins. El tret no arribà a sortir. L'aire espessíssim i desacostumat d'aquella població subterrània, ho privà.

Desarmats, doncs, no pels homes, sinó per la temperatura, per l'atmosfera, caigueren en poder dels traïdors. Marc havia comprès com era de temerari resistir aquell allau vencedor. Estava en terra estranya; tot era diferent, fins el cel que no existia...

Aleshores, sense les seves armes inservibles, els «Nois d'Acer» foren conduïts a través de la ciutat de la qual eren presoners. El vidre, d'un espès gruix, era l'únic element constructiu d'aquella ciutat, producte de la més avançada arquitectura.

Marc caminava sèrè pensant que potser seria l'última ciutat que els seus ulls podrien contemplar. Els «Nois» també restaven callats. Tots estaven absorbits per la mateixa idea i el mateix pensament: fugir!

CADA **10** DIES

Una estona de política

per JOAN SAURET

L'ESTELRIC NIHILISTA

Es sabut de tothom que Lliga Catalana tenia sempre disponible un estoc d'homes classificats per aficions o matisos. Això li permetia posar en circulació elements que s'adiguessin a les exigències de l'hora política. ¿Què convenia el to espanyolista? Actuaven els Ventosa i els Valls Torner. Si a Madrid no sirgaven entraven en escena els «catalanistes» de la colla d'En Saltor. ¿Tocava el torn a la política lerrouxiana? Apareixia el rinxol de Vallès i Pujals. Estelric, l'actual director de la revista feixista «Occidents», editada a França, formava en el grup de «liberals europeus».

Un dia un amic nostre visità Estelric al seu despatx de la Fundació Bernat Metge, cinquè pis de la casa d'En Cambó a l'aleshores Via Laietana. Fou rebut amablement i informat dels darrers articles apareguts a la premsa estrangera pagats per l'oficina d'agitació contra la Dictadura de Primo de Rivera. La conversa entrà al terreny de les confidències i Estelric es planyé que un aviador francès li hagués demanat massa diners per a efectuar un raid terrorífic damunt el Palau Reial de Madrid.

Han passat alguns anys des d'aquella conversa a porta tancada. Ara el «liberal europeu» Estelric, de París estant, segueix amb emoció la posta en marxa d'una altra empresa de caire nihilista. Els seus avions, però, no sobrevolen els palaus de la gent monàrquica i dictatorial, ans, ben al contrari, llancen foc i metralla contra les idees i els romeos que volia defensar quan la Dictadura.

El Parlament de Catalunya

Tot i no comptar les nostres Corts més que cinc anys d'existència, el seu historial és abundós en accidents propis d'aquestes institucions. El nostre Parlament ha vist retirades de grups parlamentaris; ha celebrat sessions emocionants, d'escàndol, amb relloctes parats per a no contradir el seu Reglament; ha nomenat una Comissió per a enjudiciar la moral d'un diputat i ha tingut sessions de tarda, matinals i nocturnes. A tot això afegim-hi una suspensió gairebé mortal de prop d'any i mig.

Sessió solemnnial, la primera que lligava en la Història de Catalunya dues dates, 1714 i 1932; sessions emotives les d'elecció de President de la Generalitat; hores d'emoció aquelles en què la nostra terra s'acarava, per mitjà del nostre Parlament, al Tribunal mal anomenat de Garanties Constitucionals defensat escandalosament i provocadora per Raimund d'Abadal des dels bancs que la seva minoria havia abandonat per a impossibilitar el normal funcionament del Parlament.

S'ha tornat a reunir la nostra Cambra legislativa. Els diputats catalanistes acudiren a complir la seva obligació no poc important en aquests moments en què Catalunya i els principis demòcrates que li són consubstancials la requereixen sense cap mena d'excusa.

Fins ara el Parlament de Catalunya ha superat, tard o d'hora, tots els entrebancs que l'odi a Catalunya, la política partidista i les rebequeries anecdòtiques han anat posant en el seu camí i així continuarà esdevenint perquè el poble català sap el què significa per al liberalisme i per a la democràcia nostres la vida del Parlament de Catalunya.

La Repartidora de Rétols

No hi havia manera de conciliar els dos parers en la majoria republicana d'un Ajuntament del 14 d'Abril. Els regidors que havien arribat al republicanisme local pel camí de l'anticlericalisme i els que provenien del catalanisme no es posaven d'acord en la retolació de carrers. Els primers, fidels a llur concepció de la República es mostraven dalerosos per a fer-la tangible en la part decorativa, mentre que els seus contraoponents, els catalanistes, sentien més afeció per a les coses de fons, per al seu contingut. A uns els agradava donar als carrers noms pomposos, de figures il·lustres de la política, els altres sostenien la conveniència de conservar el carrer de Les Fonts, del Pou o del Recó, reservant les places i els carrers nous per a aquelles personalitats.

L'acord no es feia possible per la intransigència de les dues parts. Quan l'alcalde anava a donar el cop de campana que tanca la sessió municipal un regidor pertanyent al grup dels reformadors demanà la paraula:

—Jo proposo una solució que recollirà els vots de tots nosaltres. Quants carrers té la nostra població? Vint-i-sis? Doncs que cada regidor retoli dos carrers al seu gust i no en parlem més!

—Es que som dotze regidors i els

carrers són vint-i-sis —aclari un de la mateixa colla.

—No hi ha problema: Que l'alcalde se'n quedi quatre.

Estratègia

Dos dies abans de reunir-se el Parlament de Catalunya els diputats reberen la convocatòria amb sobre tancat. La cosa anava tan primmirada que calia signar el rebut d'aquella. De la sessió a celebrar-se el dimarts vinent només es sabia que calia acudir a dos quarts de nou del matí a l'entitat tal o tal altra de la capital. Tots els diputats feien càbales sobre el lloc on es celebraria la reunió. Nosaltres vàrem conèixer el secret per una pura casualitat, en sortir de casa. Un policia d'escolta d'un alt càrrec ens digué que l'havien fet llevar aviat per anar a Núria. —«Em consta, sabeu?».

Un grup de diputats espera en una entitat política l'ordre de marxa. Algú insinua que la sessió es celebrarà a Poblet. Nosaltres mantenim el secret, quina sorpresa els espera!

Venen tres autos, recullen els diputats viatgers i el xòfer dibuixa dues o tres llargues esses dintre el casc vell de Barcelona i després enfila recte... cap al Parc, al Palau de la Ciutadella!

Es veu que tot s'havia reduït a una mera qüestió d'estratègia per a arribar al Parlament amb silenci.

LLETRA A UN COMPANYY

Vilaboi (conegut pel mal nom de Sant Boi del Llobregat), 30 de febrer del 1938.

Estimat company:

Ja m'han tornat a tancar.

Dubto que em deixin sortir, perquè el metge que m'ha estès la "paleleta" està més boig que una cabra! Figure't si n'estarà, que aquest galeno està de "plantilla" al manicomi, quan nosaltres, els que passem per dements, som solament temporers!... Calcula tu com estarà de la ràdio, aquest Psiquatral!...

Estic bé, no em puc queixar. Ocupo una cambra, curosament encoixinada, i donades les altes consideracions que jo mereixo, m'han separat de tothom. Estic sol amb mi mateix, i per ara, no tinc res a dir de la companyia.

De la part del Director, un infermer m'ha portat, i m'ha posat, una magnífica camisa de força, feta a la casa Comas. Es una mica extremada, però el cert és que no n'uso d'altra.

De totes maneres, tinc la temença que si em tenen gaire temps tancat aquí, acabaré tornant-me boig.

El Dement número 1 de la casa (el doctor que s'interessa per mi) va visitar-me detingudament ahir, i va dir-me que donat al meu estat de salut, només havia de fumar una cigarreta diària, i encara únicament després de dinar. Vaig voler replicar i protestar d'aquesta imposició, però no m'ho va permetre de cap de les maneres. Com que als dements, no és prudent portar-los la contrària, jo no vaig insistir. En acabar de dinar, vaig demanar una cigarreta a un senyor que casualment es trobà també reclòs en aquest manicomi, i que és fill del Bisbe de Vic. L'home, molt amable, després de fer-me remarcar que l'aire estava saturat d'epsilons i de dièrissis, va donar-mela, i jo la vaig fumar seguidament.

Va marejar-me tant, que em creia morir.

Es comprensible... Jo no he fumat mai, ni penso tornar-ho a provar. Aquella fou la primera cigarreta que he fumat a la mèva vida.

I ja ho veus... Jo, tancat com a pertorbat, i el metge, en llibertat provisional! Diàriament el deixen sortir, per tal d'anar a menjar i a dormir a casa seva. Val a dir, per això, que l'home, es condueix bé. Cada matí torna a fer cap al manicomi, i així que arriba, comença a manifestar-se la seva mania, consistent a voler visitar a tots els que estem aquí tancats. Es un cas perdut... Fa molta llàstima! Es curiós!... Hi ha molts metges que es tornen

boigs... En canvi, encara no s'ha produït mai el cas d'un boig que es torni metge!... Un problema a estudiar.

Referent a la típica bogeria dels Psiquiatres, consistent a donar per tocat de l'ala a tota persona que truca a la seva porta, estic escrivint un volum, que tindrà, naturalment, un èxit boig.

Jo puc parlar-ne amb fonament de causa, ja que per dissort he hagut de conviure amb molts d'ells. Un d'aquests malaurats, el doctor Baldrissaus, s'havia ficat al cap la mania que ell era Director de l'Institut Frenopatològic, i s'ho creia tant, que ens marejava de debò. Ara et donava unes injeccions... ara et col·locava la camisa de força... ara et feia donar una dutxa freda... Res, que no ens deixava viure tranquils.

Fora d'això, el doctor Baldrissaus era l'home més bo, ponderat, amable i atent que he conegut. Naturalment, que sempre calia malfiar-se d'ell... Un metge sempre és perillós, perquè encara que no vagi armat, per a matar a un home, amb l'estilogràfica en té prou.

Doncs ara t'explicaré un cas, que va succeir-li a l'esmentat Doctor, i tu jutjaràs si tinc raó, o no, en malfiar-me dels "alineistes".

El manicomi que dirigia, o que es pensava dirigir el doctor Baldrissaus i en el qual jo em trobava hostatjat (no sé pas per quins set sous), era un manicomi de segona mà... deficientment instal·lat, mal entretingut i miserable... Res... una veritable bogeria.

Un dia, un d'aquests homes que en diuen *filàntrops*, i que amb l'excusa de fer bé a la humanitat, així que bades una miqueta reparteixen milers de duros, va venir a visitar el nostre Establiment, carregat de bones intencions.

Acompanyat del pseudo-Director, va començar a visitar els dormitoris, els menjadors, les cuines, la biblioteca, la sala de festes, etc.

Amb la cara que feia, vaig remarcar que al *filàntrop*, totes aquestes dependències, li feien bastant de fàstig.

Però l'home s'indignà, en assabentar-se que en tot l'edifici no hi havia res més que un molt deficient servei de banys, que, la veritat, feia pena de veure.

—Què vol que hi faci jo!...—replacava el pertorbat del doctor Baldrissaus—. No n'hi ha de calents... Es tracta d'un manicomi per a boigs aficionats, i naturalment, hi falten moltes coses!...

—No, no, no!—féu, extremadament

excitat, el *filàntrop*, que es veu que en aquell moment tenia la necessitat urgent de rebentar-se unes mils pessetes—. Això no va ni amb rodes...

I l'home es va treure de la butxaca un carnet de xecs, que no eren eslovacs, i en va signar un de vint mil duros, que seguidament va lliurar al doctor Baldrissaus.

—Aquests vint mil duros—li digué el milionari—estan destinats a construir una gran piscina. Vull que els pensionaris d'aquesta casa puguin gaudir dels plaers de la natació, i així, de passada, es rentaran. Li prego que el més aviat possible faci començar les obres, i un cop la piscina estigui acabada, adverteixi'm telegràficament... Tindrè un gran plaer a venir-la a contemplar...

I el *filàntrop* s'acomiadà del doctor Baldrissaus.

Més tard vaig assabentar-me que entre els vint mil duros del xec del *filàntrop*, n'hi havien trobat tres de "sevillanos", dos de filipinos i un de pares desconeguts.

I la piscina fou construïda.

Primer telegrama del doctor Baldrissaus, al generós *filàntrop*:

"PISCINA CONSTRUÏDA. HA CONSTITUIT UN GRAN EXIT. S'HI HAN TIRAT QUATRE ASSILATS."

Segon telegrama:

"PISCINA CONTINUA MOLT FREQUENTADA."

Tercer telegrama:

"LI PREGO VINGUI COMPROVAR LA BOGERIA QUE ELS NOSTRES PENSIONARIS TENEN PER LA PISCINA."

Quart i darrer telegrama del doctor Baldrissaus:

"SERIA CONVENIENT, I ES D'URGENT NECESSITAT, POSAR AIGUA A LA PISCINA. TRENTA-SIS DEMENTS QUE S'HI HAN TIRAT, HAN HAGUT D'ESSER IMMEDIATAMENT HOSPITALITZATS."

Ja veus, doncs, com acaben els metges, que es dediquen a la psiquiatria.

No m'és possible continuar aquesta carta, perquè ha arribat l'hora del judici final, i com pot comprendre, jo no hi puc faltar de cap de les maneres... Ni jo, ni cap dels meus companys, que ens trobem entre les quatre parets d'aquesta santa casa...

Et saluda el teu amic,
per la transcripció,
LLUÍS ELIES.

OLAF STAPLETON

"JONGLEUR" DE MONS

«Barroer de naixença, protegit (o espatllat) pel sistema capitalista, tot just començo, al cap de mig segle, a veure'm les orelles.» Així inicia Olof Stapleton, l'escriptor anglès que s'ha enfilat a la celebritat com un coet, la seva autobiografia. Ha tingut, segons diu, una infantesa que ha durat vint-i-cinc anys i s'ha estès geogràficament del Canal de Suez al Balliol College —cosa que assenyala una educació pràctica, baquetejat pel món, i una educació acadèmica entre filòsofs i lingüistes—. Ha fet diversos oficis i els ha deixats tots abans que sobrevingués «l'altrament inevitable desastre». Durant un quant temps va tenir la pretensió de crear una «democràcia culta» i es va trobar que els minaires de Workington, els rebladors de Barrow i els ferroviaris de Crewe li podien donar una educació millor que la que ell pensava oferir-los. Totes aquestes aventures desemboquen en el matrimoni —l'aventura més formidable, segons el pacient, i la que el va eixorir d'una manera definitiva. L'eixoriment es mostra prou bé en els llibres que han resultat del domini que sobre Stapleton han tingut dues influències: «la filosofia i el tràgic desordre de tot el nostre buc terrenal».

Les expressions entrecomades demostren que aquest escriptor, si es pren seriosament, no ho fa sense humor —una qualitat que és conhortador de trobar de tant en tant en un món on el seriós es confon tan sovint amb el grotesc. Indispensable, altrament, per a manejar les matèries transcendents que Stapleton manipula en els seus llibres, sense fastiguejar-ne el lector. La seva darerra obra, «Star Maker» (Creador d'Estels), té «tot l'Univers per escena i el seu Creador per heroi». Li ha fet donar amb justícia el nom de «jongleur de mons». Però igualment se'l mereix pel llibre anterior «Last and first men» (Ultims i primers homes) —editat fa poc entre els Pelikan Books— que es pot recomanar com a lectura especialment adequada al temps en què eus trobem.

Trobar-se en un moment històric tan intens com el que travessem en aquesta furiosa guerra espanyola pot fer perdre fàcilment el sentit de la perspectiva. El llibre de Stapleton, amb les seves escales cronològiques que ens duen, en el futur, fins a cinc bilions d'anys enllà, posarà el lector al seu lloc, o almenys al seu temps. «Last and first men» és una crònica dramàtica, científica i psicològica —i sortosament literària— de l'alçament i la caiguda de curioses civilitzacions, de la naixença i la desaparició de diverses espècies d'homes. Llegint aquesta complicada fantasia —que té intimament entreteixit un pregon sentit de la realitat— un se sent històricament més serè i més humil. El lector català de «Last and first men» deixarà d'exhibir cap pretensió d'alçapremar el món i potser s'adreçarà més decididament a salvar Catalunya, que és la cosa més pràctica que ara podem fer.

No voldria recalcar excessivament el valor d'exemplaritat del llibre de Stapleton, encara que aquesta sigui un dels seus mèrits. Convé de fer constar que és verament un llibre entretingut: la seva descripció d'un món americanitzat és d'una gran finor, i les actuacions dels homes-cervells i els homes alats —per no citar sinó els més peculiars— tenen un interès considerable. Tanmateix no em puc sostreure a l'aspecte saludable del llibre en tant que posa en llur punt moltes coses que les circumstàncies poden haver desorbitat en el nostre esperit.

Una d'aquestes coses és el valor que hem de donar a la vida —més ben dit, a la «nostra» vida. Que un individu com von Papen —recordeu aquell famós discurs?— ens digui que no s'ha de sobrevalorar la vida humana és simplement una infàmia. Perquè en dir-ho l'home pensa en la vida dels altres i en la carn de canó que cal per a les atzagaides germàniques. Però és saludable, sobretot en aquests temps de tanta bomba, que una perspectiva històrica, encara que sigui imaginària, com la que ens mostra Stapleton, ens faci veure com és de relatiu el valor que pot tenir la nostra pròpia vida

C. A. JORDANA

"El més petit de tots..."

La figura menuda i simpàtica que creà Paredes i divulgà Miravittles, mascota de guerra de Catalunya

Una mascota

Totes les revolucions, totes les guerres, tots els moviments populars, creen una mascota que ve a ésser la cristal·lització dels seus afanyos, de les seves il·lusions i de les seves esperances. En crear la mascota, el poble la crea a la seva imatge i semblança, plasman amb aquell símbol, cançó o figura, allò que és més característic de la seva ànima col·lectiva.

La mascota és filla de l'esperit. França creà durant la guerra una doble mascota, una cançó i una figura: la cançó era la «Madelon», i la figura, la frívola parella «Nannette i Rintintin». França, país d'exaltació amorosa, creava amb les seves mascotes dos símbols d'amor. La «Madelon» venia a ésser la promesa dels combatents. Sempre amb el somriure als llavis, era una mena de Dolores menys tràgica i igualment condescendent que l'espanyola. Els alemanys ja ho criticaren; ells, tan foscos, tan poc fets a les subtilitats de l'esperit, trobaven que la «Madelon» no era la mascota digna d'un Exèrcit. S'estimaven més la immensa estàtua d'Hindenburg, coberta de claus, coberta de ferro, com els feixistes espanyols s'estimen més la «Immaculada Concepció». De la «Immaculada Concepció» a la «Madelon» hi va la distància fantàstica que separa dos conceptes de civilització. «Nannette i Rintintin» eren la parella amorosa, feta en llana, que els combatents portaven sobre el pit. Els dos símbols donaven al combatent francès un objectiu a la lluita: la salvaguarda de la llar, la dolça llar de França, sota el signe de l'amor.

L'heroic defensor de Madrid fa l'elogi de la mascota catalana. —>

El primer "més petit" és ofert al President

L'infant, síntesi de l'esperit col·lectiu

Catalunya havia de crear també una mascota i aquesta mascota havia d'ésser una mena de resum o síntesi de l'esperit col·lectiu. ¿Pot ésser a casa nostra la dona aquesta figura simbòlica de l'afany col·lectiu? No, encara. I dic no, encara, perquè ni la dona no ha pogut guanyar encara l'aspecte elevat d'aquesta jerarquia, ni l'amor, ni la passió amorosa, no juguen en la nostra vida social el paper predominant que juga en la vida francesa. D'ací que la mascota es formava tota sola, neixia de l'atzar i, com totes les coses veritablement sentides, cristal·litzava en l'infant. L'infant i les reaccions que ell porta són realment un element bàsic de l'espiritualitat nostrada. El cançoner popular, el folk-lore, la imatgeria, giren sovint a casa nostra al redós de l'infant.

No era per atzar, doncs, que l'escultor Paredes ens oferia com a figura simbòlica de l'espiritualitat catalana aquest petit infant que, després, Jaume Miravittles havia de fer famós a tot el món.

Un petit vailet de tres anys d'edat...

Hem volgut que fos el propi creador de la nostra mascota, l'escultor Paredes, qui ens revelés el «perquè» de la seva creació i l'hem entrevistat:

—Quin fou el vostre propòsit —li hem preguntat— en crear aquesta figureta?

—Vaig voler atraure l'atenció de l'estranger vers Catalunya i les terres hispàniques lleials a la República per mitjà d'un petit objecte d'art.

—I com se us va suggerir la idea?

—Feia dies ja que jo cercava el símbol que havia de realitzar el que era el meu propòsit. Vaig iniciar moltes coses i les vaig abandonar. Però un dia... un petit vailet de tres anys d'edat, de nom Manelet, veí meu que es passava la major part del temps al meu taller, molt simpàtic per cert, i que generalment anava vestit amb «granota», em va suggerir la idea de realitzar, en escultura, un infant, de moviment decidit i resolt com és aquell menut; noble i trassut en el seus jocs que gairebé sempre són a base d'elements de treball: martells, claus, llapis, papers, fustes, fang i guix. Fer i desfer ninots és una de les seves ocupacions primordials. En decidir-me a realitzar aquesta idea jo veia en ella la síntesi de l'abrandament, la noblesa i la intel·ligència de tots els defensors de la República.

—Esteu satisfet de la vostra obra?

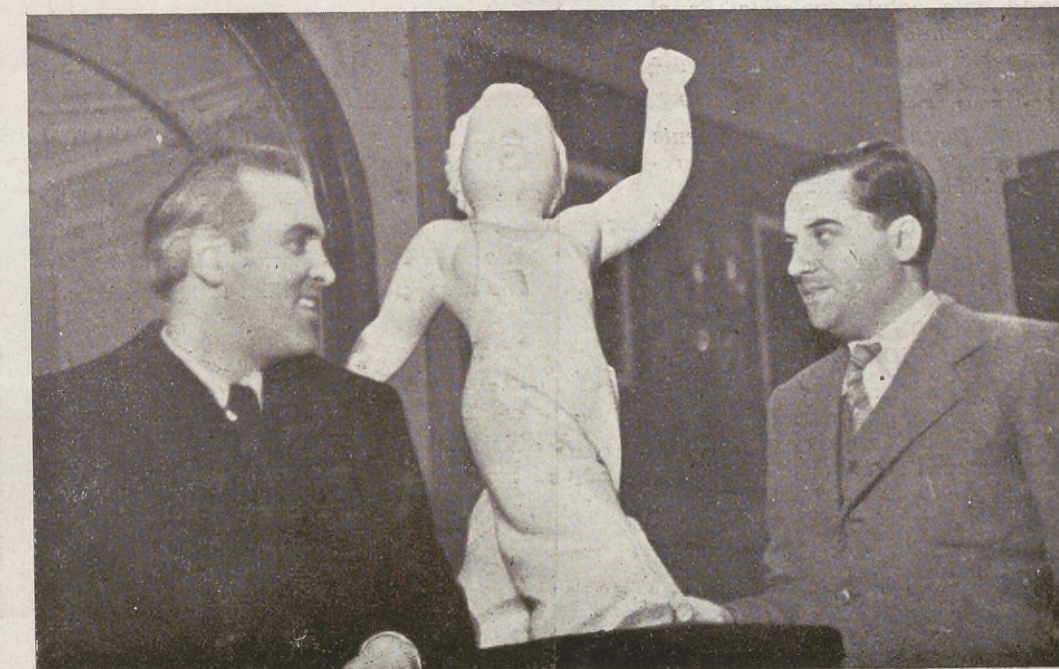
—Sí; perquè ha assolit l'objectiu que jo desitjava. La figureta ha estat admirablement divulgada ací i a l'estranger pel nostre Comissari de Propaganda, Jaume Miravittles, el qual ha realitzat una obra veritablement elogiada d'exaltació i divulgació d'allò que significa «El més petit de tots».

Heus ací l'origen de la nostra mascota. Veiem ara la seva divulgació.

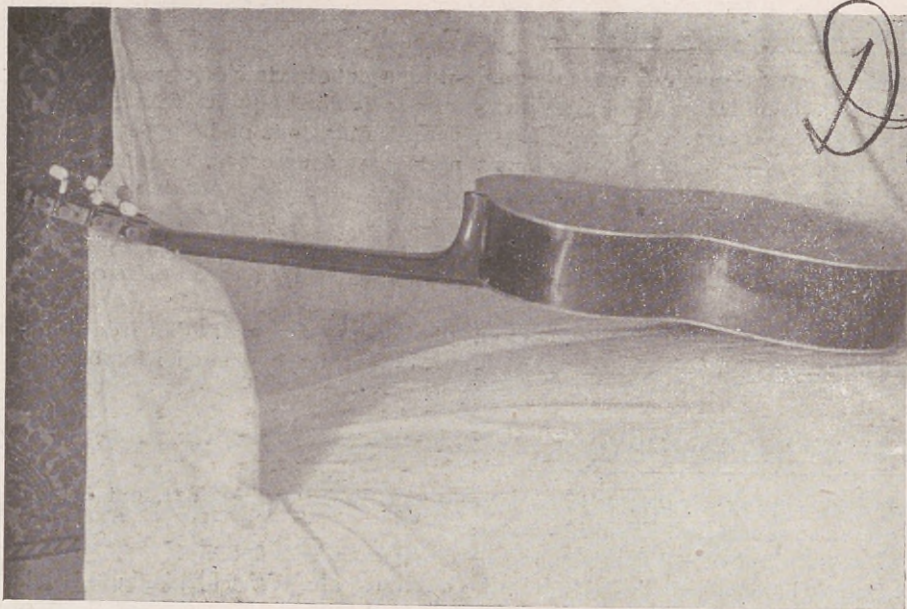
Vegeu l'acabament a la pàgina 26

"...el més petit de tots enlaira la bandera..."

(De la cançó popular)

El creador, l'obra, el divulgador...

Damunt un

EN LA MORT DE MIQUEL LLOBET

La guitarra sembla dormir. El mestre, després del seu darrer assaig, la deixà damunt d'aquest sofà. No l'ha tocada ningú. Tothom ha respectat la voluntat, la darrera voluntat del mestre de la guitarra... — A la dreta: Llobet, quadre de López Mezquita, que figura al Museu d'Art Modern, de Madrid. (Fotos Puig-Farran)

Hi ha una llum tènue en la cambra, on una vida lentament s'extingeix. En la quasi penombra, destaca el semblant pàl·lid, serè, del mestre. Agonia freda d'una vida que s'escapa en un vol. I una veu fonda, dèbil, com el rumor d'un sospir.

—Un quart de to més amunt... ara... així... cal·leu...

Damunt d'un tamboret, prop del llit, un fonògraf. Toca la "Cinquena Simfonia". La mà pàl·lida i perfilada del moribund segueix el compàs com si brandés una batuta invisible. Es el comiat pòstum de l'artista al seu Déu. I abans del darrer sospir, un sospir per la Pàtria:

—Catalunya, salvat!

Aquests foren els darrers moments de la vida de Miquel Llobet, el meravellós artista de la guitarra. Va morir exhalant, no un sospir de plany, sinó d'homenatge a tot el que havia estat consubstancial en la seva vida: l'art i Catalunya.

FEIA TEMPS QUE LA GUITARRA HAVIA EMMUDIT...

Ha mort jove encara, en plena glòria, i ha mort d'una mort dolça, després de tant de temps de patir d'un mal que no era cap mal, però que minà i destruï la seva sensibilitat d'artista. Ha mort de consumció espiritual.

Feia temps que la guitarra de Llobet havia emmudit.

Sofà, una guitarra ajeguda

—El darrer concert —ens ha dit la seva apenada esposa— va donar-lo a Figueres l'any 1936. Després no ha volgut tocar més. “No estic per tocar, ara”, deia. “Quan això s'acabi tornaré a començar. Altra vegada emprendre la ruta pels camins d'Europa”.

—¿Quina vida feia aquests darrers temps?

—Ell deia que ara feia vida de contemplació. Tan “causeur” empedernit com era, que per tot tenia una frase justa i pintoresca, ara estava, cada dia, més retret. A les onze del matí agafava la guitarra i tocava fins a dos quarts d'una; després anava a donar un passeig. Abans de la guerra, el seu passeig diari es pot dir que era sempre pels carrers, places i carrerons de la Barcelona antiga. Ara no; ara no hi volia anar...

Llobet, temperament d'artista, sensibilitat extremada, tenia clavada com una espina, la visió obsessionadora d'aquell ull buit del rosetó del Pi.

POCS DIES ABANS...

Romea, que amb Sor, Pujol i Llobet, formen el quartet de guitarristes famosos que ha donat Catalunya, ens deia, l'altre dia:

—Pocs dies abans de la seva mort vaig trobar-lo a la Via Laietana! Com podia pensar jo que el pobre Llobet tingués tan aprop la mort! Vaig notar que estava preocupat, però no vaig fer-ne massa cas. “Cal tenir ànim —vaig dir-li—. I què, com va la guitarra? Es toca molt? Llobet, amb la més gran naturalitat del món, va contestar-me: “Malament, Romea, malament; estic completament desguitarrat”.

EL SEU DEU I EL SEU MESTRE

Quan avui hem entrat a la sala d'estudi del mestre, amb sols passar la vista per l'espaiosa cambra, hem tingut prou per a captar l'ambient de què l'artista li plavia voltar-se. Teles de Zuloaga, Mir, Gimeno, Torres Cassana, López Mezquita i el seu gran tresor, el dibuix d'un cap de guerrier original de Rembrandt, el seu pintor predilecte. I, en el lloc d'honor, Beethoven, el seu Déu, i Tàrraga, el seu Mestre.

HA EMMUDIT PER SEMPRE

I, damunt un sofà, una guitarra ajeguda. Dorm des del dia que Llobet va deixar-la allà com la hi deixava ca-

da dia. Aquesta guitarra ha emmudit per sempre; la tristesa no la deixaria cantar... Es una de les quaranta guitarres de Llobet; l'altre, la que treiem de l'estoig, és la de concerts. Aquesta ens podria parlar com ningú dels triomfs de Llobet a Londres, París, Berlín, Viena, Budapest, Roma, Milà, Buenos Aires, L'Havana i Nova York. Perquè l'escenari de Llobet ha estat el Món. La seva fama no coneixia fronteres.

AMB EDISON

L'any 1931 va ésser invitat per a anar a tocar a Washington, on es celebrà una festa de música espanyola. El pagaren a pes d'or, per tocar sols vint-i-cinc minuts.

Amb motiu d'aquest viatge, Edison va invitar-lo perquè anés a donar un concert a la seva residència. Contava sempre Llobet, que l'emoció més gran que va sentir en la seva vida fou la de trobar-se davant el gran savi. Com que Edison era sord, per a poder sentir el concert, hagué d'asseure's al costat mateix de Llobet, i així poder recolzar un llapis que portava a la boca al braç de la guitarra. En acabar el concert, Edison va dir que Llobet havia estat el músic que més l'havia emocionat.

LA SEVA GRAN PASSIO

A part de no tenir per a ell secrets el mecanisme de la guitarra, Llobet era un músic com una casa. Tenia una oïda tan fina, que el més insignificant

desacord era, per ell, notat. Strawinski ja digué, en una ocasió, que Llobet podia haver estat un gran director d'orquestra.

Però ell era un enamorat de la guitarra. Per la guitarra va deixar la pintura, en la qual s'obrí ràpidament camí quan encara no tenia els catorze anys; per la guitarra va abandonar les possibilitats d'ésser un gran director d'orquestra. I això, en l'època en què ell va iniciar-se, ja tingué un gran mèrit, un mèrit que la glòria li ha recompensat, però. Era l'època en què al guitarrista, hom no s'explicava més que assegut en una cadira de boga i acompanyant una ballarina gitana. El seu gran mèrit fou el de seguir a Tàrraga i amb ell emprendre la croada de rehabilitar la guitarra. Ja deia ell, que una cosa era ésser “guitarrista” i una altra “tocador” de guitarra.

SENZILLESA

Quan Llobet va tornar a Barcelona, després dels seus primers triomfs a l'estranger, un grup d'amics, atrets per la glòria del mestre, varen tenir interès que els donés un concert íntim. En acabar una de les obres del concert, un dels oients exclamà: “Magnífic, magnífic; però això no és tocar la

Aquesta és la guitarra del mestre Llobet. Ara ha emmudit per sempre... Hi manca una corda, la «prima». No la hi posarà ningú. Restarà sempre com la va deixar l'artista.

guitarra!". Llobet, sempre amant, va contestar-li: "Sí, amic, sí; això sí que és la guitarra; el que no és la guitarra és allò altre que vos, segurament, havieu sentit fins ara".

I això, dit sense presumció, perquè Llobet era l'home més senzill i franc del món. Mai no l'havien afalagat els honors, mai no s'havia preocupat, com tants d'altres i amb menys mèrits, de cultivar el seu nom. D'aquí la seva poca popularitat, àdhuc en l'ambient artístic barceloní. Ara mateix, feia uns vuit anys que no havia tocat a Barcelona. Quan els seus amics Pujol, Pau Casals i Falla li ho criticaven, deia que ell a Barcelona, ara com ara, hi venia a descansar. Que ja li quedaria temps per a tocar-hi...

Un detall que demostra la senzillesa del seu caràcter. Fins ara, amb motiu de la seva mort, la seva família no s'ha assabentat que el més de juny d'aquest any passat havia estat nomenat Soci d'Honor de la Societat de Guitarristes Clàssics, de Nova York.

OBSESSIO

Llobet, temperament d'artista, no era pas home descuidat en els seus costums i actes. Llobet era un esperit selecte, no un bohemí. Era un esclau del mètode i de l'ordre. La puntualitat era la seva obsessió. Li preguntàveu, per exemple, quina hora era, i amb el rellotge a la mà us deia, invariablement, l'hora i els minuts exactes.

Una vegada, a Cádiz, va arribar al port quan el vaixell que havia de portar-lo a Amèrica ja s'havia fet a la mar. No perquè ell hagués fet tard, sinó perquè el capità s'equivocà i donà ordre de marxar abans d'hora.

L'obsessió de la puntualitat va servir-la àdhuc en els darrers moments de la seva existència. Sentint-se molt abatut, va donar ordre que no deixessin entrar cap visita a la seva cambra. Una de les visites fou la del seu gran amic Pujol. En dir-li la seva filla, va exclamar: "Bé, en Pujol que passi, però sols un minut". I, al cap d'un minut, va allargar la mà i va dir: "Bé, Pujol, fins una altra. El temps passa molt de pressa"...

LLUIS MELENDEZ

La cosa nova

—Ja no sé què fer per a cridar l'atenció — comentava un còmic —. M'he divorciat, he fet cinema...

I un altre actor, li suggerí:

—Potser que estudiessis els papers.

«EL MÉS PETIT DE TOTS...»

Ve de la pàgina 23

Cent mil "El més petit de tots" a Catalunya i una xifra semblant a l'estranger

Jaume Miravittles, l'actiu Comissari de Propaganda de Catalunya, és l'home indicat per a parlar-nos de la divulgació i acceptació que «El més petit de tots» ha tingut arreu del món. També ell ha estat sotmès a interrogatori per a satisfer la curiositat del lector.

—Va tenir acceptació des del primer moment «El més petit de tots»?

—L'èxit fou esclatant. En pocs mesos se'n venien més de cent mil a Catalunya i una xifra semblant a l'estranger. Al damunt de la taula tinc lletres que ens ho diuen: «És «El més petit de tots» que ens ha fet comprendre de quin costat es troba la sensibilitat espiritual i la raó». El gran cantant negre Paul Robeson ha inclòs la cançó «El més petit de tots» en el programa folk-lòric català i espanyol que proclamarà arreu del món a favor de la nostra causa.

—A part de la figureta s'han fet, doncs, altres coses?

—Sí. «El més petit de tots» ha donat motiu a assaigs i creacions de les quals ell ha estat l'inspirador. La cançó va néixer simultàniament amb el nom. El poeta Tomàs Garcés feu uns bells versos a la cançó popular «Els tres tambors», i a part d'això: àlques, sketches, el magnífic llibre de Lola Anglada i, ben aviat, aquesta és una sorpresa que ens guardem pel públic, el veurem aparèixer al cinema català.

—Com li vàreu donar el nom a la figureta de Paredes?

—Una vegada l'infant nascut, la dificultat la teníem en el nom. ¿Quin nom li donaríem que el fes més assequible a l'enteniment popular? Jordi, digueren uns; el menut, d'altres; «el més petit de tots», exclamà Granier Barrera. En efecte, aquest era el nom; perquè era la continuació de la tradició catalana, perquè «el més petit de tots» juga en el cançoner català, des de fa anys, un paper de primer pla. Ja teníem el símbol i ja teníem el nom. Ell mateix s'imposà després perquè portava en sí tota la profunda arrel de la pàtria.

«El més petit de tots», diplomàtic

—Una anècdota de la vida d'«el més petit de tots»?

—D'aquestes figuretes se'n feren algunes en plata que foren regalades directament als principals caps d'Estat del món i a les figures preeminentes de la política nacional. Ací ve una anècdota curiosa, de la qual la nostra mascota ha estat l'heroi i protagonista. Trameterem la figureta al President Roosevelt. Al cap d'unes setmanes rebíem retornat el present acompanyat d'una lletra del secretari d'Estat d'aquell país en la qual se'ns assabentava que tot i agraint la gentilesa i reconeixent que «El més petit de tots» era una figura simpatiquíssima, el President dels Estats Units, d'acord amb un dels articles de la Constitució —que li ho veda—, no podia acceptar un present estranger. «El més petit de tots», doncs, havia fet inútilment el viatge d'anada i tornada de Barcelona a Washington i no es mostrava pas fatigat. Durant l'estada a Barcelona del diputat nord-americà Mr. John Toussaint-Bernard, li explicàrem el fet i gràcies a ell i a un hàbil subterfugi hem pogut aconseguir que «El més petit de tots» passegui, audaciós, per la mateixa taula del despatx presidencial. El diputat nord-americà havia lliurat la figureta al President dels Estats Units, com a cosa pròpia, i així, «El més petit de tots», hàbil diplomàtic, havia pogut sabotejar amb elegància la rigidesa inflexible de la Constitució dels Estats Units.

Amb el puny enlaire...

—Hi ha encara una altra anècdota —ens diu finalment Miravittles—. Aquesta, però, és més aviat dramàtica. Entre les restes d'una casa enderrocada a Mataró per l'aviació estrangera, fou trobat horriblement mutilat un «el més petit de tots». Li mancaven les cames i el cap. D'ell no restava sinó el tronc i els braços. «El més petit de tots», després de la tragèdia, mantenia intacte el sentit de la nostra lluita, amb el puny enlaire...

Heus ací resumit l'origen i la naixença d'«El més petit de tots», aquesta figureta simpàtica i riallera, decidida i resolta, que nasqué Mascota i ha esdevingut símbol, símbol que sintetitza tots els afans de la nostra guerra: Vèncer, perquè els nostres infants puguin viure una vida més alegre, més feliç, més bella...

MARIAN VIVES

Els especialistes en codis secrets. aquell dia tingueren feina. Uns agents del Servei ianqui de Contraespionatge havien fer un bon «treball». El Cap del Servei tenia al seu poder, lliurat per un xofer de taxi —el qual, per la seva banda, havia cobrat una bella quantitat com a recompensa— una «serviette» de pell de cabra, grisa i perfumada. Però els tècnics no s'interessaren ni per l'olor suau ni per la qualitat de la pell.

Unes curtes investigacions havien permès establir que el viatger que s'havia deixat oblidada la cartera en el taxi novaiorquí era l'Agregat militar de l'ambaixada alemanya.

El que ningú no s'explicava era com un home que tenia en el seu poder documents tan importants i comprometedors podia haver-los deixat descuidats damunt el seient encoixinat d'un auto, del servei públic.

Durant unes hores, els desxifradors treballaren intensament. A la matinalda, el Departament d'Estat coneixia el contingut dels documents, escrits en clau. I a primeres hores del mati, l'Ambaixador del Kaiser rebia una comunicació verbal confidencial del Secretari d'Estat del Govern del President Wilson, indicant la conveniència que Herr Franz Von Papen abandonés, en el terme de vint-i-quatre hores, el territori dels Estats Units.

—Però, per què? —preguntà el representant de l'Imperi Germànic.

I el Secretari d'Estat contestà suau-ment, com si no tingués importància:

—Nores de l'altre món. Per espionatge. Poca cosa. Però obren en poder nostre uns documents que demostren que ell era el cap i organitzador de l'espionatge alemany en les nostres costes. I que, gràcies als seus serveis, han estat torpedinats diversos vaixells mercants d'aquest país.

Von Papen, doncs, es veié obligat a fer les maletes i a agafar a tota màquina el primer vaixell que marxava cap a Hamburg.

El reste de la guerra el féu treballant «heròicament» en els Serveis d'espionatge, en els quals afers havia demostrat una habilitat poc freqüent en homes provinents del món dels negocis i de la sang emblavida pels diners.

La República, acabada la guerra, el respectà. Es més: li donà càrrecs de confiança en la diplomàcia. Potser, des d'ells, continuà en les seves antigües aficions, perquè males llengües fan córrer que mai no durà més enllà

d'un any en un mateix lloc. A penes arribava a qualsevol país, precedit ja per la fama que tan justament adquirí a Nord-Amèrica, la policia dels Departaments de Guerra es posava a l'aguait. I a penes descobria alguna maniobra sospitosa, es reproduïa, en termes més o menys afables, l'entrevista que, a mitjans de la guerra, tingueren l'ambaixador alemany i el secretari d'Estat ianqui.

Fins i tot, cap al 1925, la mateixa República li retirà la confiança degut a un afer en el qual intervingué activament el nostre home i que anava encaminat a restaurar els Hohenzollern. Ell, en el fons, seguia kaiserista...

I ha seguit essent-ho sense treva. A vegades, declaradament; altres, dissimulant-ho, segons les conveniències del moment i l'oportunitat d'adoptar una o altra posició. Amic, per tradició i per interessos, dels grans propietaris de terres de l'Est —els «junkers»— i dels amos dels poderosos trusts metallúrgics de la Renània i Saxònia, els ha servit fidelment.

Tot això podia fer-ho sense risc perquè Hindenburg —el vell mariscal elevat a la Presidència de la República—, tenia per ell una debilitat que gairebé podriem anomenar senil. La seva persona de confiança, l'home que consultava en totes les crisis, extraoficialment, és clar, era Von Papen. Quan calia realitzar alguna gestió delicada, o fer alguna proposició arriscada, von Papen n'era l'encarregat.

Fins que arribà un dia en què Hindenburg, els «junkers» i els «trustsmen» cregueren que Brüning —el catòlic i conservador Brüning— era massa avançat. Von Papen, per sorpresa, davant l'astorament de les cancelleries, que recordaven el seu passat tèrbol, i de les multituds que l'ignoraven, pujà a la Presidència del Govern del Reich.

Ell va ésser el que, en una «reprise» d'aquest joc polític, macabre, passà el lloc a Hitler, per ordre del Mariscal i sense comptar amb els resultats electorals ni amb la voluntat del país.

Es ministre de Hitler uns mesos, els justos per què, recolzant Hindenburg, es capti l'enemistat dels nazis.

Segueix complotant amb els kaiseristes, per tal d'assolir que el «nou» règim retorni les seves possessions a la família imperial. I no sols aconseguix això, sinó que reconcilia el manifestacions i mitings equipat amb la camisa bruna.

Però les coses no poden durar. Von

SÍMBOL D'UN RÈGIM

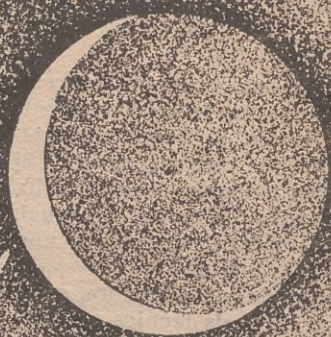
Papen juga amb massa cartes a la vegada. Vé el 30 de juny del 1934 i mentre el «führer», personalment, executa al seu lloctinent Von Rohem, uns quants minyons de les Seccions d'Assalt es topen amb Von Papen per un passadís del Ministeri de Negocis Estrangers i l'envesteixen. Resultat: dues dents trencades. Si és tan mins, es deu a la intervenció de Von Neurath, el ministre, que l'amaga i protegeix.

El nostre home, però, és de molts recursos. A través dels grans senyors de les fonerries, torna a entrar en favor. Mort el Mariscal, per treure's de davant un dels íntims del vell soldat, que sap massa coses i és comprometedor, és enviat a Viena, com a encarregat de Negociacions, justament l'endemà del dia que els nazis austríacs, en sublevar-se, han assassinat Dollfus, el minúscul i sanguinari canceller viennès. La tasca del diplomàtic és difícil. Anglaterra, França, Itàlia i tot el poble austriac vigilen. No tenen confiança en la seva pretesa bona fe i esperit de concòrdia.

Amb el temps, Von Papen va introduint-se entre les rengleres del Front Patriòtic, la formació reaccionària de Schuschnigg. Provava discissions, incita a la lluita de fracció, adula els uns i suborna els altres. Fins que, de cop i volta, ara fa unes setmanes, el gran cop de mestre posa en alarma tots els Governos: el canceller austriac visita Hitler. Obra de Von Papen, reconeix tothom. Agent, per enèssima vegada, del xantatge polític; espia —o espieta— en casa d'altri; servidor fidel, increbantable, dels seus senyors.

Von Papen, símbol d'un règim...

Al·lò que jo he vist a la Lluna

L'il·lustre savi Esnault-Pelterie ha declarat que l'expedició a la Lluna seria possible dintre quinze anys, a condició de gastar mil cinc-cents milions... HENRI DANJOU, literat original, ha escrit una suggestiva anticipació, un reportatge del futur.

ON ELS SAVIS PARTICIPEN DELS SOMNIS DELS POETES I DELS PRECURSORS

L'home assegurarà, seriosament, que arribaria a la Lluna.

¿Volia fer-se unes ales com Icar, cavalcar sobre un bastó remolcat per oques salvatges, com Godwin, un bisbe astronauta del segle XVII, o bé pujar en la màquina llunar de Cyrano de Bergerac, aquella màquina on l'ine-narrable Cyrano, aquest precursor, utilitzava les qualitats de l'iman, la força d'evaporació de la rosada i les sorprenents propietats dels miralls? ¿S'assemblava, el seu invent, al globus d'Edgard Poe, a l'esfera de Wells, a l'obús de Juli Verne, aquell obús que un canó gegantí havia de llençar al cel a la velocitat de 40.000 quilòmetres per hora?

Jo podria fer aquestes preguntes. El 1913, el 1916, uns savis, i d'entre els més seriosos, eren partidaris encara de l'obús de Juli Verne. Per evitar als passatgers els perills d'ésser llençats pel canó, imaginaven màquines extraordinàries per a llançar pro-

jectils: una roda gegantina, accionada per un motor de 12.000 cavalls, un tren bòlid, llançat dins l'aire enrarit d'un túnel de 40 quilòmetres de volta i finalitzant amb una via apuntada en direcció a la Lluna.

Jo somniava ja amb la pancarta que es veurà potser, algun dia, a l'avinguda de l'Opera:

«En tres hores trenta-nou minuts, hom pot anar de la Terra a la Lluna, amb el coet extra-ràpid Cosmos. Wagons-lits, menjars, excursions pel cel. Propines compreses en el preu del bitllet. Retorn garantit a la Terra.»

Jo somniava una estació en arrencar el tren llunar. Arreu les inscripcions renovellen els dissenys dels que no limiten pas les seves ambicions a la visita de l'astre germà: «¡A 42 milions de quilòmetres, visiteu Venus! Visiteu Mars! ¡Els viatges a Mars rejuveneixen!» Hom s'abraça sota dels cartells que representen l'esplendor dels mons llunars, el mont Ptolomeu, el gran pic Kèpler, el circ Flammarion i el circ Endynion. Les últimes fotografies portades de la Lluna fan galopar els pensaments. En menys de

quatre hores, l'astronau dominarà el mar dels Núvols, el mar de les Tempestes els oceans dels Humors i de la Fecunditat, que són més o menys el Mediterrani, el mar de Xina, l'Atlàntic i el Pacífic dels Selenites. I això serà l'allunatge... ¡Ah, la partida pel bell viatge!

—A reveure, estimada. No és sinó cosa d'uns dies. Rebràs un telegrama lluminós.

Confesso, francament, que no m'he pres aquest somni seriosament fins que els amics del nostre gran Esnault-Pelterie, i després el mateix Esnault-Pelterie, me n'han predit la pròxima realitat.

Reveig Esnault-Pelterie en el seu laboratori d'Issy-les-Molineaux. Aquest precursor de l'aviació —l'inventor de la manivela, l'iniciador de tantes descobertes en el domini de la mecànica— treballa dins d'una cambra que fa pensar en una aula escolar. Ha perdut diversos dits de la mà dreta experimentant els líquids perillosos que forniran, potser abans que passi molt de temps, el combustible dels viatges interplanetaris. És el pare de l'astro-

nàutica, però no n'ha tret gens de glòria. Potser a causa dels sarcasmes de què se l'ha fet objecte, voldria que no es parlés d'ell. L'altre dia que conversàvem familiarment, va fixar damunt meu la seva mirada tranquil·la.

—Si hom pogués gastar mil milions i mig —va dir—, jo crec que el viatge a la Lluna seria possible, d'ací quinze anys.

En dir-me això, no s'atrevia a recordar-me que ha constituït, des del 1906, un monopoli de motor avançat, que fou una innovació genial per l'època i que ell ha ideat, en 1907, el primer coet còsmic.

EL CAMI DE LA LLUNA

Finalment la màquina s'ha trobat. Hom la coneixia (sense haver pensat mai a utilitzar-la com a mitjà de transport) des de cent-trenta anys abans de Jesucrist; és a dir, des del gran Alexandre de Grècia. Es el coet de la nostra infantesa, però un coet de luxe, confortable, un coet ideat per a transportar homes i pe ra deixar-se conduir per ells.

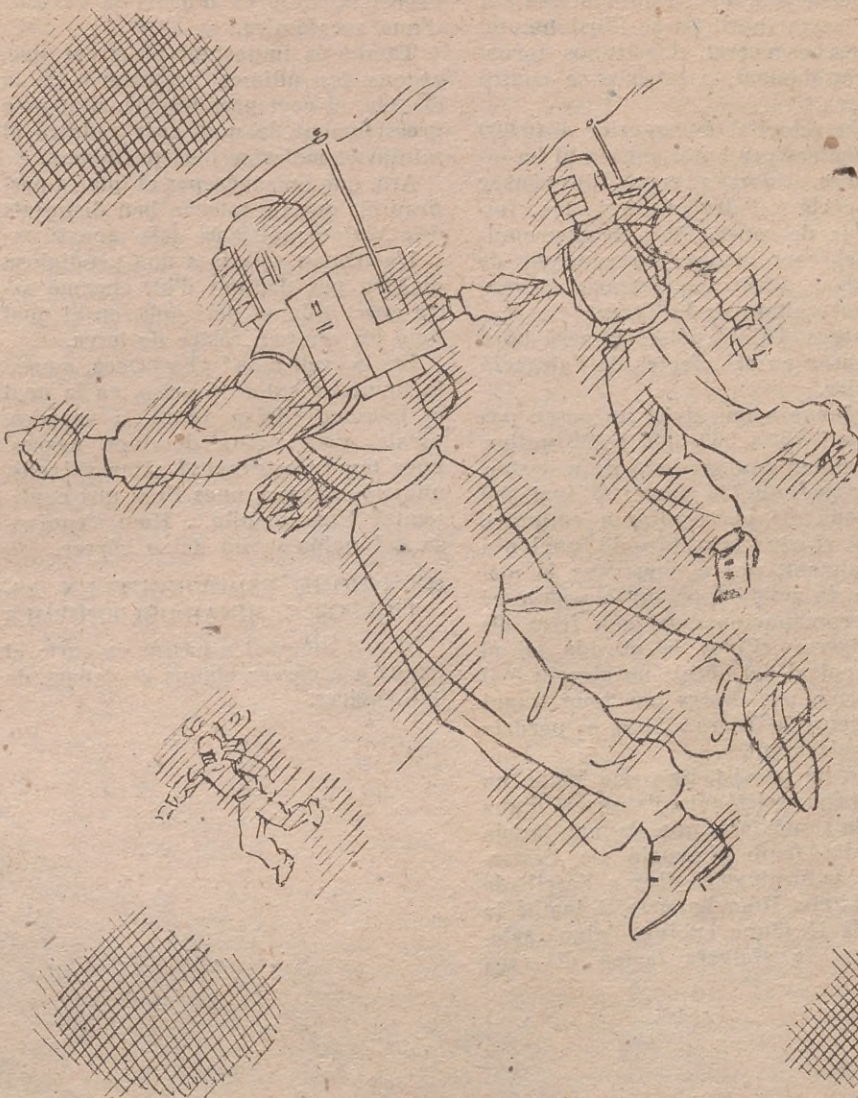
Imagineu-vos, damunt d'una armadura cònica, d'uns trenta metres d'ample, un imponent paracaigudes. A l'interior de la màquina, en la part cònica, hi ha la cabina del pilot i dels passatgers. Immediatament sota, estan disposades les reserves de combustible de l'astronau.

El coet corre per damunt de rails. Està tallat d'un metall resistent, el *glucinium*. Uns dispositius són previstos per renovar l'aire, la refrigeració, i després la calefacció indispensable per una bona travessia per l'atmosfera.

Hom carrega el combustible. Cal vigilar els sabotatges. Imagineu-vos que es pugui arribar fins a la Lluna i que no sigui possible tornar-ne... Ham embarca queviures. Hom examina els aparells de bord. L'aparell està apuntat en bona direcció? El més petit error seria funest. Que existeixi el més petit error, i totes les dades del viatge serien canviades. Hom riscaria de no anar a la Lluna, però de perdre's al voltant dels astres.

L'astrobús, tornat pols del món, voltaria sense parar en un buit on els objectes no tenen pes, on la Terra apareix grossa com quaranta vegades la Lluna, meteor sobre el qual plouria la pluja dels altres meteors i on els viatgers serien condemnats a restar (si Déu els deixava la vida) durant milions d'anys, potser fins a la fi del món...

¿I els passatgers, estan a punt, també? ¿S'han entrenat a pesar quatre vegades el seu pes, a seportar les con-

Surten en l'aire immòbil, caminen pel cel...

seqüències d'una atracció que els enclastarà a terra, que els farà tornar gairebé orbs, que els hi complicarà el més petit gest amb una dificultat inaudita? ¿S'han preparat a esdevenir després més lleugers que les sílfides, quan no pesaran res, quan el vas amb què beuran quedarà suspès en el buit quan el seu barret, per atzar aixecat, s'aguantarà a un pam del seu cap, quan el moviment més petit els disposarà com un ressort, fent-los saltar de terra al sostre com les bales?

Però els passatgers s'han lliurat durant moltes setmanes a un entrenament progressiu, a l'objecte de comportar-se el millor possible, dins d'unes condicions de vida tan particulars. Tot està previst.

—Preparats? —pregunta un enginyer.

• Cal que els passatgers pugin a llur

cabina i s'hi installin. No és pas el moment de pensar que hom s'ha oblidat les cigarretes...

—Preparats —crida l'astronauta darrera la claraboia.

A reveure, la Terra! Hom s'embarca cap a la Lluna. De molt lluny l'enginyer de la marxa apreta una palanca. Una espurna crepita sota l'enorme volta del cel. L'espurna comunica el foc al combustible. Un soroll que només és comparable al soroll d'un tro, s'escapa del bòlid; mentre que el sol és escombrat per un raig de flames. L'explosió repercuteix als ecos com el soroll del canó. Les flames enlluernen i cremen l'herba. El coet ha rellicat ja pels rails; s'endinsa per la mar dels núvols.

ELS PLAERS DEL VIATGE

Serà bo, a la sortida, de notar la velocitat. Si fos inferior a 12 quilòme-

tres per segon, 40.000 quilòmetres per hora, seria inútil fer-se il·lusions: tot s'hauria esguerrat. L'astrobús tornaria, ràpidament, a esberlar-se contra la Terra.

Si la velocitat és superior a 40.000 quilòmetres per hora, encara hi ha esperances. Hom és capaç de vèncer amb certesa l'atracció terrestre. Impossibile de caure. Però, si el propulsor del coet cessava bruscament de funcionar, l'astrobús voltaria eternament al voltant de la Terra.

Després d'això, potser ja serà hora de pensar en els efectes de l'atracció terrestre.

Un home o una dona no pesen pas de cop i volta 200, 300 i 400 quilos, sense notar una sensació de malestar. Per evitar que la sang no fugi del cap, que els peus estiguin entumits, perquè el cor i la respiració funcionin normalment, per a conservar la memòria, és molt important de seguir bé les recomanacions que són fetes als passatgers: «Fixar la mirada en el piló central del bòlid; no girar-li mai l'esquena, per desigs que hom tingui de reveure la Terra.» Sinó, es perdria el coneixement.

Hom ha previst, pels que temen no tenir prou resistència, l'absorció d'una beguda soporífera, que els mantindria adormits (amb excepció de l'astro-nauta, naturalment), fins a l'arribada a la Lluna. Hom ha previst també la instal·lació d'una cabina d'aigua salada, on els viatgers farien diversos

exercicis, després d'haver-se revestit d'una escafandra.

També és important remarcar que, segons les últimes previsions de la ciència, el coet prendrà velocitat progressivament, la qual cosa reduirà al mínim el malestar dels passatgers.

Ara, que no saben pas el que es perduran els que no estaran ben disposats pels viatges a través dels mons!

L'astronau vola ja a una prodigiosa alçària, per damunt d'un enorme astre groc, aplanat dels pols, en el qual hom no veu cap rastre de terra.

Ets tu, vell món? ¿Es l'Oceà, aquesta immensa extensió grisa, en la qual el telescopi deixa veure, a vegades, picats com petits dòminos negres, unes taques estranyes? ¿Uns vaixells, unes muntanyes, unes illes, uns continents? Hom sospita... Hom s'equivoca... Finalment, ho deixa córrer.

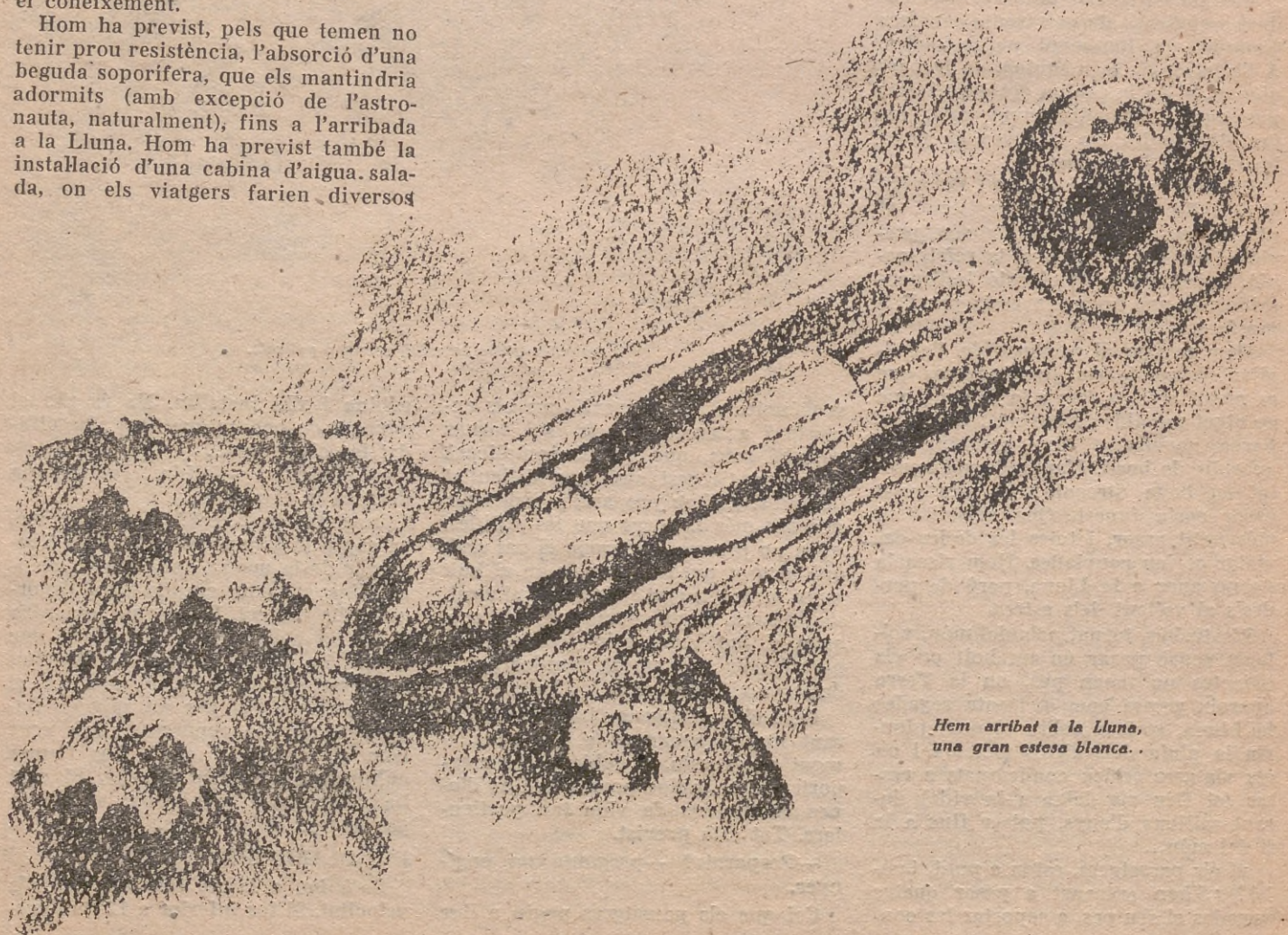
ON L'HOMME ESDEVINGUT UN ASTRE POT CAMINAR PELS NUVOLS

El mal moment a passar és curt; el temps a recórrer alguns centenars de quilòmetres.

A mesura que el coet s'eleva, l'atracció terrestre cessa. A partir de 120 quilòmetres, hom se sent una mica més alleugerit. Al moment que comença la vida interplanetària, és convenient d'oblidar tots els costums del món que acabem de deixar.

Comença la impressió de no existir. El cap ja no pesa sobre les espatlles, ni les espatlles sobre els ronyons, ni els ronyons sobre les cames, ni les cames sobre els peus, ni els peus sobre la terra de la cabina. Us heu tornat més lleugers que el vell aire terrenal. Un sol moviment de braç és suficient perquè sigui possible nedar com un peix. El més petit esforç pren les proporcions d'una descàrrega de catapulta. Atenció als moviments del pilot! La sola pressió dels seus dits sobre la manivela imprimeix a l'aeronau una desviació acrobàtica. Però que n'és de perillós moures de lloc!

Els objectes, com els homes, es mantenen en totes posicions en el buit. Un llapis abandonat sobre una frase començada, resta suspès sobre l'última lletra, com aguantat per un

*Hem arribat a la Lluna,
una gran estesa blanca.*

fil invisible. La tinta no es vessa si es gira un tinter. Podeu treure-us un llibre del davant, sense por de deixar-lo caure ni de perdre el punt. Les taules i les cadires esdevenen inútils. No hi ha cap posició humana que sigui cansada. Hom s'asseu sense seient, s'entaula sense taula, tenint simplement el plat al davant seu. Encara que l'astrobús trontolli, no es fa cap trencadissa. La vaixella no es mou pas del prestatge. En el pitjor dels casos, us trobeu cap per avall, la qual cosa permet amb més comoditat de mirar la Terra.

Unes condicions d'existència tan rares han portat als enginyers a concebre una organització estricta de la locomoció en astrobús. Pertot arreu, hi ha nanses per agafar-se, a fi que els passatgers puguin, a cada instant, adoptar una posició còmoda.

Uns esmortuïdors encoixinen totes les parets, a fi que tot fent moviments dels quals no en sospitariem la importància, no tinguem ocasió de fer-nos mal. La gran qualitat dels astronautes, i sobretot dels seus pilots, consistirà a saber dosificar exactament els seus moviments i la seva força.

Es en aquest moment que es posarà el problema de l'alimentació. Tot està previst per tal que els passatgers ho tinguin tot a l'abast de la boca. La millor manera d'alimentar-se serà l'alimentació líquida; un tub de goma, que només cal tocar, porta un filet de beguda fins a la gorja. Inútil de pensar a escalfar-se amb una mica de cafè o de te calent, en la vida interplanetària: l'aigua no bull fins al cap de vint-i-quatre hores!

Caldrà guardar-se dels raigs còsmics i de les radiacions ultravioletes del sol. Però hom podrà distreure's amb les últimes atraccions del cel.

Quins focs artificials! En el cel negre es veuen els milions i milions de torxes enceses de les estrelles errants i dels meteors. Arriben al cel a unes velocitats frenètiques, a vegades de 100 quilòmetres per segon; crepitent, esclaten, enlluernen, vomiten espurnes com els ferros encesos de la forja. La dificultat més gran, pel pilot de l'astrobús, serà de poder esquivar-los, fins a la Lluna, en un difícil joc de fet a amagar.

Però, quina troballa! L'espectacle val la pena d'ésser vist; no us deixeu perdre aquesta visió fantàstica. La porta de la cabina s'obre. Els viatgers s'han revestit l'escafandra; es posen a l'esquena un giroscop perfeccionat, es lliguen a la mà el revòlver reactiu que els permetrà d'avançar i de recular en el buit interplanetari.

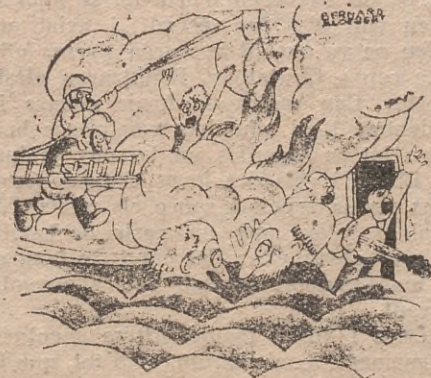
Surten en l'aire immòbil, caminen pel cel, giravolten al voltant de la seva màquina, contemplen els mons en fusiló, i tots els mons viuen un somni desperts, el somni fantàstic que el dia de la creació vo conèixer Déu... Amb la condició, ben entès, de no trobar-se al pas d'un cometa...

HEUS ACI LA LLUNA...

La Terra no és més que un planeta qualsevol. La Lluna s'engrosseix de minut en minut. Quin rellotge! Es la grandària de la Lluna la que permet mesurar el temps passat. En 34 minuts, s'havien recorregut 5.800 quilòmetres. Heus aci el quilòmetre 187.000. S'arriba a un velocitat de 200.000 quilòmetres per hora. Massa de pressa per a poder resistir, després, l'atracció de la Lluna, la pesantor dels llunars. Cal vigilar de no esclafar-se en fer l'allunatge sobre les pedres. Es modifica la direcció del viatge...

Ara fa un moment, el pilot feia caure al darrera del coet, abandonant entre els meteors un dipòsit inútil. Ara d'un moviment ben calculat, gira el coet; utilitza l'energia propulsiva en sentit contrari amb el fi de retardar el descens. Frena durant més d'una hora i mitja. A tres-cents metres de la Lluna, obre el gran paracaigudes.

Heus aci la Lluna; una gran estesa blanca. Unes muntanyes immenses cremades per la reverberació solar, esquerdades pel fred polar de les nits en què el termòmetre descendeix a -100° , quan estava a $+100^{\circ}$ al capvespre; amb unes planúries llòbregues, ennegrides per la lava dels volcans, i on plouen eternament les pedres còsmiques. La Terra brilla com Venus, misteriosa estrella en la qual la Himalaya no hi marca ni una taca. Heus aci Selenis, les primeres onades de Ràdio-Lluna, heus aci els llogarrets i els temples dels llunàtics,

—He llegit el programa i això no hi figura pas...

(De «MARIANNE», París)

aquests horribles petits homes privats d'orelles...

Jo no voldria acomiadar-me dels meus lectors, deixant-los un regust de bromà. Tots els savis, almenys aquells que no els cega la rutina oficial, diuen avui que la navegació interplanetària és possible.

Hom posseeix gairebé la seguretat de poder llançar un coet a l'espai, a 100 quilòmetres per hora, i de poder-lo dirigir per mitjà d'onades elèctriques; hom ha construït els aparells que permetran, a cada minut, de conèixer exactament la seva posició. L'alemany Oberth ha donat a un coet de laboratori la velocitat de 14.000 quilòmetres per hora.

«Si nosaltres disposéssim de mil milions i mig!» —em deia Robert Esnault-Pelterie. A Amèrica, el professor Goddard ha llançat un coet de tres metres en els núvols, que ha tornat intacte al seu punt de partida, i tots els instruments de bord estaven intactes també, compresos un baròmetre i un aparell de prendre vistes.

Els savis de França, d'Anglaterra, d'Alemanya treballen. Han estat ja descobertes, dosificades les barreges de gas i d'essència que permetran potser ben aviat el vol, en 23 minuts, de París a Nova York, en 32 minuts de París a Tokio, d'un astrobús postal, després l'aviada d'un astrobús d'experiència al voltant de la Terra. Utilitzant les barreges conegudes, el viatge de la Terra a la Lluna podria efectuar-se en 49 hores; el viatge de 42 milions de quilòmetres, de la Terra a Venus, en 48 dies; el viatge de 72 milions de quilòmetres, de la Terra a Mars, en 90 dies. Si algú tropés la desintegració atòmica, aquesta gran Obra, seria possible d'anar de la Terra a la Lluna en 3 hores 39 minuts.

Per a precipitar la realització del vell somni, molts homes han donat ja llur vida: Valiers, Tilling (Valiers fou destroçat al volant del seu auto-coet), els seus obrers i els seus secretaris. Esnault-Pelterie ha donat quatre dits de la seva mà dreta.

Nosaltres sabrem si la Lluna fou l'escenari d'un món. I, potser, a Mars, retrobarem cosins —em deia un astronauta.

—Cosins?

—Els descendents d'aquells que han fet néixer en nosaltres el desig d'anar al nostre país, veritables, les estrelles; els primers fills dels nostres pares, d'aquests Marsians, que, ara fa uns quants milions d'anys, arribaren a la Terra (potser amb astronaute), i s'han multiplicat, engendrant els astronautes del 1950!...

HENRI DANJOU

Amy

ex-Mollison, que no ha cessat de voler "viure perillosament", farà vol a vela

Encara que no hagi estat escandalós, el divorci d'Amy Mollison tingué una certa ressonància en el món, a tot arreu on les ales triomfants de la cèlebre aviadora havien planat.

Jim i Amy s'havien separat!

La unió que s'havia soldat en els aires, enmig de tempestes, núvols, intempèries, havia estat desfeta a terra. Petits motius —materials i insignificants— havien desunit la bella aliança operada en el cel. Jim tornà al seu avió. I Amy no sabé què fer de moment...

Però ara...

—Què fareu ara? —li ha preguntat un periodista.

—Tornar a l'aviació, naturalment.

—Us atacareu als rècords?

—No. Cal per això un avió especial molt car. A més, les fàbriques angleses estan ara molt enfeïnades amb els avions militars.

—Què fareu, doncs?

—Vol a vela.

—Per què?

—Per diferents raons. Primer perquè aquest esport és més accessible a totes les possibilitats i sobretot perquè hi ha molt a fer. Pocs rècords existeixen i el vol a vela té un gran esdevenidor davant d'ell.

I les sensacions que hi experimenteu són molt diferents de les que procura l'aviació. Es poden comparar al *yachting* a motor i al *yachting* a veles. En l'un, us acontenteu amb escoltar el soroll del motor, l'esperit sempre tens. En l'altre, la fantasia té el seu lliure curs i l'esforç físic és més gran...

¿Privaran

als infants de fer cinema als Estats Units?

Alarma als Studis de Hollywood! Els senadors Black i Connery s'han fet els instigadors d'una llei segons la qual els infants de menys de setze anys no podran fer pel·lícules. Ja veien el cop seriós que seria donat a la producció americana si aquesta llei fos votada. Sense parlar dels joves Freddie Bartholomew, Deanna Durbin o de la petita Shirley Temple, la prohibició de la presència d'infants, que no tinguessin l'edat exigida per la citada llei, faria impossible la realització de quantitat de films. Els advocats dels Studis declaren que en el cas que la llei fos aprovada, més de la meitat dels films rodats actualment a Hollywood no podrien ésser realitzada.

Cal afegir, per altra banda, que aquesta llei no afecta únicament la indústria del film, sinó, en general, al treball dels menors, que hom vol protegir contra l'exploació de què són objecte, principalment als Estats del Sud. A aquests arguments, els juristes de Hollywood oposen que les lleis californianes són prou estrictes per a assegurar tota la protecció desitjable als infants treballadors.

«La Pantera-del-Bell-Sol» i l'«Eriçó Aquàtic», han travessat el delta del Ganges

El 9 d'agost de l'any passat dos scouts de França, dos «routiers», Guy de Larigandie (Pantera-del-Bell-Sol) i Roger Drapier (Eriçó aquàtic) sortien del «jamboree scout» de Vogelenzang cap a... Saigon!

Ja fa sis mesos que roden en llur fi del «Jeannette» (un senzill auto de dues places). Han travessat Europa de l'oest a l'est, l'Àsia Menor, el desert de Siria, on hagueren d'orientar-se amb la brúixola, l'Iran... El rude Afganistan de les muntanyes glaçades fou travessat en vuit dies (un rècord!) i, aviat, arribaren a la famosa Kyber-Pass. L'Índia els oferí la més cordial hospitalitat. Però fou en ya que hi buscaren tigres, àdhuc amb l'ajut d'un rajà.

El 8 de desembre sortien de Calcutta cap a Chittatong. Realitzaren aleshores una veritable proesa: la travessia del delta del Ganges, sempre amb «Jeannette». Cap anglès no havia encara intentat semblant aventura en aquestes condicions. Cap carretera no existeix, evidentment, al mig dels nombrosos braços del gran riu, que es subdivideixen en una infinitat de petits canals, tot i convertint en esponjós un terreny ja humit i fangós de per si. Només algunes pistes tot just traçades... i un ferrocarril! El diari dels dos joves viatgers (arribat per avió) relata les dificultats més inaudites al llarg d'aquesta via: els taulons massa espaiats sobre els ponts (simples estacades) no deixaven cap punt de recolzament per a les rodes del cotxe. Calgué passar amb un xasis de bambú, desplaçat a cada volta de roda. Més enllà, un elefant fou mobilitzat per a extreure «Jeannette» del munt de fang en el qual s'havia precipitat...

Els anglesos de Chittatong veieren, amb estupor, emergir dels aiguamolls aquell auto sense color, però amb la bandera francesa flotant orgullosament al vent.

Quedava Birmània, país encara misteriós i difícil també. Altres aventures i potser altres perills els esperaven. Un telegrama de Rangoon tranquil·litza plenament. Lacònic, diu, amb tot, que la població ha fet als scouts una acollida entusiasta.

Ara, travessaran la frontera birmano-tonquinesa, i serà la davallada triomfal, per la carretera mandarina, cap a Saigon!

10

DOWNING STREET

En un indret tranquil de Londres hi ha enclavat un vell edifici d'aspecte obac, en el qual, des de fa més de dos segles s'hi vénen prenent les més transcendents decisions de la política anglesa, moltes de les quals han escampat la seva influència pel món sencer. Es la casa número 10 de Downing Street.

Cada reunió del Gabinet anglès és seguida pel públic amb intensa curiositat fins al punt que pels voltants de l'edifici s'hi aplega una gran multitud de curiosos que segueixen àvidament les incidències de les reunions. Tenim el recent cas de l'últim Consell, del qual va sortir-ne dimissionari Mister Eden, en què el públic estacionat davant l'accés principal de l'edifici va consumir, encuriolit, hores i hores per tal de presenciar l'entrada i sortida de la reunió. El cas insòlit que va donar-se en aquesta reunió foren les demostracions de simpatia tributades al jove ministre d'Afers Estrangers, la qual cosa significa l'espectació que hi havia pels resultats d'aquest Consell, puix que rarament el públic exterioritza les seves emocions davant els membres del Gabinet britànic.

El número 10, de Downing Street, simbolitza el poder i la majestat de la Gran Bretanya, i acaba de complir dos segles de serve públic. Des del 22 de setembre del 1735, en què va traslladar-hi la seva residència Sir Robert Walpole, aquesta casa de tosca aparença, sense ornamentació de cap mena, ha estat la residència de tots els Primers Ministres britànics, i testimoni d'esdeveniments històrics.

Al 1741, Walpole va deixar la casa, la qual fou convertida en residència oficial del Ministre d'Hisenda, que suc-

cessivament varen ocupar-la durant prop d'una generació, encara que per algun temps varen residir-hi també familiars dels Primers Ministres. En ésser traslladat al 1825, el Departament d'Hisenda a la casa núm. 11 del mateix carrer, la casa núm. 10 va passar a ésser ocupada definitivament pels Caps del Govern, inaugurant-la en aquest període el Primer Ministre Lord Nort, del qual la història explica que fou el responsable de la guerra que va donar la seva independència a les colònies nordamericanes, i que precisament les decisions d'aquest fet foren preses dintre aquesta residència.

A partir del 1735, doncs, la casa núm. 10, ha estat habitada per 33 estadants, dels quals 16 han estat Primers Ministres, onze ministres d'Hisenda i la resta familiars de Primers Ministres o secretaris particulars dels mateixos.

En el curs de la seva història, cal registrar en aquest immoble un fet sagnant. L'assassinat del secretari del Primer Ministre, Sir Robert Peel, el qual, per equivocació fou mort per un individu que havia penetrat a l'edifici amb l'objecte de matar el Ministre.

Enumerar cronològicament els esdeveniments registrats al núm. 10 del carrer de Downing, seria tant com escriure la història d'Anglaterra des de dos segles ençà, puix que no es tracta únicament de la residència oficial i oficines dels Primers Ministres, sinó també pel fet d'haver-hi instal·lat el gran saló on es reuneix el Gabinet anglès des de fa més de cent cinquanta anys.

A planta baixa i al primer pis de l'immoble, hi han

Vegeu l'acabament a la pàgina 42

UN VIRATGE DE FRANK CAPRA

"Horitzons perduts"

per JOSEP SAGRÉ

RONALD
COLMAN
i JANE WYAT

principals
intèrpretes
d'"HORITZONS
PERDUTS."

CAPRA

DESPRÉS de «El Secreto del vivir», l'excel·lent director de «Sucedió una vez», marcà un viratge en la trajectòria tan perfectament delimitada i clara que venia seguint, per a permetre's el plaer d'una incursió per camins força més complicats i difícils.

¿Serà aquesta nova postura seva una cosa definitiva, o bé és una actitud circumstantial que serà abandonada immediatament, per a situar-se altra volta en la seva característica posició? El temps ens donarà la resposta a aquesta pregunta i probablement no ens caldrà pas esperar massa. Momentàniament, cal circumscriure'ns al fet actual, i aventurar un comentari a aquesta nova orientació — o incís en la seva obra — del celebrat animador.

Es indubtable que Frank Capra pot permetre's aquesta digressió en la seva obra tan personal. El seu prestigi és una cosa prou massissa, es recolza sobre unes bases prou sòlides, perquè en el cas d'una ensopegada relativa, pogués sofrir-nen massa. Tanmateix, les valors cinematogràfiques intrínseques que hauria de contenir tota producció seva, fos quin fos el seu caràcter, atenuarien sempre tota altra possible falla. Per tant, Capra podia escometre qualsevol realització, per difícil i complexa que fos, sense prejudicis "a priori" de caràcter personal. La seva decisió podia esdevenir tot el més una aventura, més o menys agradable, però sempre profundament alligadora. La seva capacitat perfectament provada, era motiu de sòlida confiança.

UNA EXECUTORIA

Els fets són aquí, irrefutables, esplèndids, contundents — «Sucedió una vez», «Dama por un día», «Estrictamente confidencial», «El Secreto del vivir» —, perquè ningú no pugui mantenir el més lleuger dubte sobre el seu gran domini dels elements cinematogràfics. Comèdies de magnífica factura, de línies esveltes, de matemàtica mesura i deliciosa "souplesse", i al costat d'això, un "humour" exquisit, unes grans dots d'observació dels trets característics, dels aventatges i les tares, superficials, però, de la societat actual. Dins del to de comèdia, Capra ja ens feia endevinar, tanmateix, les seves propensions per les coses més profundes. En l'aparent intranscendència alegre de les seves obres, hom po-

dia comprovar l'estudi psicològic de tipus als quals dotava d'algun abast simbòlic i el seu finíssim sentit crític.

"HORIZONTOS PERDUTS"

D'aquí que el seu viratge, per alguns esperits amatents, no ha pas estat tan sorprenent ni inesperat com podria semblar al primer cop d'ull. Del Capra de "El secreto del vivir", al de la nova producció "Horizontes perdidos", salvant les diferències de caràcter, no hi ha pas un salt en el buit tan exorbitant. Si bé la tendència a la sàtira del primer d'aquests films no arriba més que a flor de pell, en l'observació dels distints caràcters, ja ens permetia comprendre que Capra, perfectament dotat per a realitzacions de més envergadura temàtica, no s'aturaria pas allà.

La desviació en la seva trajectòria, però, no ha pas estat absoluta. Ha posat un peu en terreny, podríem dir-ne filosòfic, sense arriscar-se a moure l'altre de la seva anterior posició. Per tant, la seva nova actitud ens causa

tota la impressió d'una prova. Si el resultat és negatiu, no ha de fer altra cosa que recobrar per complet la seva primitiva postura; si positiu, aleshores pot decidir-se a donar el pas definitiu.

OBRA MIXTA

En efecte, la seva nova producció és, diríem, una obra mixta. Film d'aventures en la seva primera part, passa a la segona, més ambiciosa, a desenvolupar-se entre coses i caràcters simbòlics, orientades vers uns fins morals. Cada tipus, cada gest, cada situació, tenen un significat filosòfic.

OPINIONS DIVERSES

¿Ha reeixit el gran director italià en la seva difícil comesa? Les opinions divergeixen en contestar aquesta pregunta i, per nosaltres, és aventurat de formar un judici sobre una base tan fràgil com les referències, mal que siguin força autoritzades.

LA NOSTRA

Amb tot, ens cal convenir que al ci-

nema no li escauen pas massa les llargues dissertacions filosòfiques, i que, situat en aquest terreny, li és difícil d'evitar les repeticions i les explicacions laborioses.

Capra pot haver atenuat aquestes tendències, pròpies de l'afany d'obtenir una lògica comprensió; però ens costa de creure que hagi pogut salvar amb tota fortuna aquests obstacles naturals. Això no implica, però, que nosaltres deixéssim de veure amb satisfacció la insistència de Capra en la seva nova orientació, car pocs posseeixen com ell tantes facultats per a reeixir.

A part la complexitat d'opinions emeses sobre l'aspecte més pretensions de la seva obra, en allò que es manifesten unànimes tots els comentaris, és a elogiar la seva intenció honrada i, sobretot, en la vàlua essencialment cinematogràfica d'altres parts del film. Hi ha trucatges habilitíssims, magnífica coordinació i moviment —Robert Riskin n'ha estat l'escenarista— i uns paisatges bellíssims, d'un dramatisme corprendor.

EL JAZZ al cinema

Sophia Tucker, la més prodigiosa cantadora de «blues», al llenç

SOPHIA Tucker, la més extraordinària cantadora de «blues» que Amèrica posseeix, no és ni negra, ni una dona jove o divinament bella.

Sophia Tucker deu tenir més de cinquanta anys. No se'ls amaga i sembla una dona de sa casa. Uneix al seu talent de cantant unes reals qualitats d'actriu.

Ara, Sophia Tucker debutarà al llenç.

A Amèrica, tothom espera amb candeletes aquest film seu, tret d'una novella de Frances Marion, un dels escriptors més populars de tots els Estats Units.

Aquesta novella, que podria ésser una autobiografia de Sophia Tucker, donarà a aquesta l'ocasió d'assolir una composició tan perfecta que, els que han vist els assaigs, ja la nomenen la nova Maria Dressler.

Quan coneixem la veneració que tot el públic americà tenia per la gran tràgica desapareguda massa aviat, cal considerar aquest qualificatiu com l'elogi més bell amb què pot somniar una artista.

Sophia Tucker al llenç... Una vegada més, veiem que el cinema americà deu al jazz els seus artistes més remarcables.

Es indiscutible que l'aportació del jazz i del music-hall és més importan en el cinema americà que al teatre.

I cal felicitar-se'n, per tal com és innegable que l'experiència del music-hall és més preciosa per al cinema que la del teatre.

D'altra banda, sembla que el cinema parlant hagi nascut sota el signe del jazz.

No cal recordar, en efecte, que el primer film parlant es titulà «El cantor de jazz», amb Al Jolson. Que el primer film en colors fou «El rei del jazz», amb Paul Whiteman... Ni que avui les dues terceres parts dels artistes en voga del llenç americà són artistes que, ja sigui per la dansa, ja sigui directament per la música, han debutat sota el signe del jazz.

Aquest és el cas de Singer Rogers i Fred Astaire, d'Eddie Cantor, dels Marx Brothers i dels Ritz Brothers... I es poden citar encara Louis Armstrong, Cab Calloway, Ted Lewis, Ruby Keeler, Alice Faye, Jack Benny, Birg Crosby i altres que han aportat al llenç llur ritme fogós...

FANDOR

LLUNY DE LA VIDA

PER J. GIMENO-NAVARRRO.

I

Aquella nit el cel s'havia adormit damunt la terra i, ara, oberta tot just l'anèmona pàl·lida de l'alba, encara titil·laven les estrelles líquides del rou brodades a la gespa. Clarejava. S'endevinava un matí cristallí i net, escombrat de boires i celatges, i el Prat del Llobregat es desensunyava, trèmul i enyoradís de la ubèrrima pompa de l'estiu. Feia fred, tant, que l'ànima tendra del Prat obria les parpelles, com en un prec, pidolant escalf a l'abric rus de Montjuïc, que alçava les solapes vellutades fins al coll pelat i tètric del castell. Es perfilava vagament Sant Pere Màrtir des d'aquest tocom de Montjuïc. Meditaven les fàbriques parades i la Riera de Magòria amagava, avergonyida, el seu rostre de verola. Es veia un tros del carrer de Corts, encara amb els fanals encesos, talment una estora simètrica i lluent. Dels jardins de Montjuïc arribava olor verge de silenci. Una baralla de malves i violetes era la llum d'aquest matí de darrers de desembre que neixia. Quan el sol digué la seva timidesa i acusà el relleu puríssim del paisatge, l'Aleix, assegut en una voràvia, acabava d'esmórzar. Tenia a un costat l'Estadi i a la dreta els enderrocs d'uns palaus de la passada Exposició. S'hi adreçà. Una paret compacta i llarga, folrada de xiprers, li ocultava una part de Montjuïc. Passant pels enderrocs, travessà els xiprers, i un hàlit d'esperança va perfumar-li la misèria de la seva vida: sí, allò eren garrofers i figueres enmig d'un abandó inaudit, entre esbarzers i gatoses. Terra verge, podria dir-se'n. Va menjar-se amb els ulls aquesta ignorada Arcàdia. Només aquella barraca, d'algun pidolaire, potser. I què? Clavà altra vegada l'esguard en el material d'enderroc d'aquells palaus. Tímidament, gallejava el sol amb la indecisió dels patarrells quan fan les primeres passes.

II

Dalt d'aquell turonet que coronava un pendís d'atzavares, es retallà la magra silueta del noi d'en Carles. An-

dreuet. Carles era el feliç mortal descobridor d'aquell paratge inèdit d'humanitat i immaculat de petges aventureres; l'amo de l'única barraca que un mes d'octubre va saludar el verger desconegut, amb la gràcia amagada i obscura amb què saluda al boletaire el rovelló primer. La vida, avara d'exigències impossibles, va empenyer-lo cap aquest indret, a l'atzar, cercant qui sap si el suïcidi. Sense lletra i sense ofici, fou un dels primers a formar l'esbart paorós dels sense feina. Tenia muller —Càndida— i dos fills menuts: Mercè i Andreuet. La Càndida era d'aquestes dones que, en casar-se, lliguen la seva existència a la del marit per sempre més i, àdhuc, en els moments més tràgics i en les vicissituds més amargues de la vida, li serveix una fidelitat absoluta, de gos agraït. Hi ha quelcom de fatalista en les decisions d'aquestes dones, en casar-se. Accepten per endavant el possible sacseig de la vida, i saben que la seva missió no és altra que l'emmanillament constant a la voluntat del marit i a les decisions arbitràries o justes que aquest pugui imposar. Mercè, la seva filla, tenia deu anys, i era d'una innocència impròpia del seu estament social. Portava unes trenes recollides en forma de corona de llorer i tenia uns ulls blaus i transparents com una aigua-marina. Mirant-los-hi, endevinàveu una ànima tranquil·la i somnolent, de llac adormit. Era l'antitesi del seu germà. L'Andreuet tenia dos anys més que ella i era el què se'n diu un «xicot de carrer». Anava amb el seu pare al moll i compraven de tot per a tornar a vendre: taronges, cocos, cacaus... Se'l veia pels carrers venent escombres i terra d'escudelles, paquets de serradures i pomes ensucrades. En els lleures, deixava la barraca, i lligava llates de conserva a la cua dels gossos, i a les nits, en el silenci ecoït de la muntanya, matava els gats amb puntes d'atzavara, i els miols fendien al quietud espectant de Fontjuïc. Ara, dalt del turó, posant-se la mà al front a guisa de visera, abastà en tota la seva amplitud aquell repte inaudit

que li llançava un home: l'Aleix. I va anar-se'n, rabent, roig d'ira, a assabentar-ho al seu pare.

—No sabeu? Un que fa una barraca. Treieu-lo. Això és nostre.

—On la posa?

—A frec del rec. Veniu, sortiu.

Carles, des del turó estant, atalaià l'Aleix. Els seus ulls s'enfosquieren súbitament i forfollà al seu fill:

—Anem-hi. Quan abans, millor.

III

L'Aleix. Una altra vida pariona a la d'en Carles. Quaranta anys magnífics i cepats, Magnífics, per la grandesa obscura, anònima de saber-los viure; de saber-los viure cepats d'aquesta anonimitat ombrívola que és la constant injustícia per voler viure la vida i d'imposar-li la vida la negació de viure-la. Teixidor d'ofici, en aquests darrers anys no havien anat com cal les coses, i a la fàbrica va plantejar-se el dilema anorreador: o acomiadar cent operaris dels dos-cents setanta que hi treballaven, o tres dies de treball per a tothom.

Totes les ànimes acudiren fent un feix de confraternitat i de companyonia. Fou el de tots ells un sol cor unànime, una sola veu, una sola voluntat. Amb la lluminositat lívida d'un meteor, passà pel pensament de tots ells l'emoció sagrada de la llar. Ni una veu d'oposició, ni un egoisme mesquí. Esperit de classe? Sentit d'humanitat; aquest sentit d'humanitat incoherent, vague, intuïtiu, que és la virtut màxima de l'obrer i el pòsit, incomprens per a molts, on s'estatja el més pur i el millor de la nostra raça.

Però l'Aleix ja no podia més. Ja eren tres anys de guanyar només nou duros setmanals. I ell tenia dona i dos fills i de cap de les maneres volia la fam i la incultura per als menuts. Els quinze duros de lloguer del pis passaren a dotze, en un altre barri que no era el seu, que no era aquell que el va veure néixer i que donà l'últim adéu als seus pares morts. Després van ésser deu; i vuit en una punta, aguda com un punyal, de suburbi inhòspit i solitari.

Ara... ja no hi havia altra solució: la barraca, amb material d'enderrocs, amb llaunes de petroli i teulada de sorra i de quità; d'esquena a Barcelona, fora la llei, dels tributs i dels impostos, lluny de la vida...

La barraca ja era mig bastida. Durant uns dies, ni el Magí ni el Vicentó no anaren a escola, ajudant-lo pertot. El Vicentó era l'hereu: deu anys i una mirada d'una tendresa inefable. Tot el cor podia dir-se que el duia abocat als ulls. També els vuit anys del Magí se li assemblaven extraordinàriament, encara que els dos germans eren una reproducció fidel de la humil i atraient bellesa de la seva mare, de la Rosa.

Els dos menuts estaven esporgant de guix uns maons que acabaven de tragar, quan sentiren una veu al seu darrera.

—Què feu aquí?

—Que no ho veieu?—va respondre el Magí, que era ràpid de paraula i tallant com l'embranchida d'un falzot.

—Què passa?—interingué l'Aleix, eixint de la barraca.

Carles, sense mirar-lo, deixà que brandés l'acer esmolat d'una amenaça.

—Fa uns dies us vaig dir que aquí no hi tenieu res a fer.

—Ja vaig donar-vos raó del què m'hi duia. ¿Que desitgeu alguna altra cosa?

—Sí. Que us n'aneu. Això és meu.

—Vostre? D'ençà de què?

—De sempre.

—Que teniu ganes d'escàndol, potser?

—Si vós voleu...

L'Aleix clavà l'esguard en l'esguard metàl·lic i dur d'en Carles.

Aquest, que començà a parlar sense donar-li cap mena d'importància, alçà el cap davant l'energia sobtad ade l'intrús.

—Heu de saber que he estat jo el primer en descobrir això.

—I què voleu dir?

—Que em pertany.

L'Aleix va comprendre tot seguit la nimietat d'home amb el qual se les havia. I va comprendre, també, la seva superioritat moral i que l'altre, per ignorància, fóra capaç d'una atzagaiada.

—Mireu —va respondre-li. Sé el què em faig i al què m'exposo. I vaig a dir-vos una cosa. No m'inquieteu. De mi, tampoc, no n'espereu res de dolent. Vós, el primer en descobrir això, viviu d'esquena a la llei. Dintre uns dies hi viuré jo. Em compreneu? O tots dos aquí, o tots dos a un altre lloc. Crec que m'heu entès. Trieu.

Els dos homes van mirar-se fitament per última vegada. Foren uns segons, només. L'Aleix li girà l'esquena i entrà de nou a la barraca. En Carles encara mormolà entre dents:

—Està bé.

I emprengué el retorn, per la marge-

Els dos homes van mirar-se fixament per última vegada

ra del rec, seguit de l'Andreuet, que anava tombant-se de tant en tant, tot amenaçant amb els punys closos als nois de l'Aleix, que se'l miraven amb uns ulls

oberts com un cándid clavell esbatanat, per on entrava tot el desmai i tota la silent malenconia d'aquell recó salvatge de muntanya.

IV

El vent de la passada nit se n'havia endut la resta d'un quiosc, de temps abandonat. De bon matí el Vicentó i el Magí s'hi aproparen i es ferén seves unes teules magnífiques d'uralita. Encara que la barraca estava ja coberta, aquestes teules podien ésser d'una inapreciable utilitat com a reforç de la teulada. Però, tot d'una, rera l'única

paret en peu que proclamava vagament el vestigi del quiosc, sorgiren, com per encantament, l'Andreu i la Mercè. I la decisió del primer no es féu pas d'esperar.

—Si sou valents, emporteu-vos-les aquestes teules.

—Nosaltres les hem vistes de primer —replicà, també, amb aquella espontaneïtat seva característica el Magí.

Ell, amb la tendra corpulència d'un home, ella és bonica i fràgil...

—Hi hem arribat primer que vosaltres i són ben nostres—afegí el Vicentó.

La Mercè assistia a l'escena com absent del què es discutia, però enrogint per gradacions a cada amenaça del seu germà. Es presentia amb claredat diàfana la temença i la por que l'inspirava. L'Andreu i va emplaçar-los novament.

—Agafeu-les, si sou valents.

—Doncs mira: ja les he agafades—acabà el petit Magí.

L'Andreu s'abraonà com una fera contra el germà del Vicentó. D'una empena brutal va llançar-lo contra les teules i, un cop a terra, se li tirà al damunt, colpejant-lo sense pietat. El Vicentó, que no esperava aquesta agressió, i que mai no s'havia trobat en una situació semblant, senti un ofec indefinible que se li enduia aquella mansa serenor que mai no l'abandonava. I agafant l'Andreu pel coll, amb una energia i una força insospitades, l'alçà en alt, com un ninotet de marionetes, encastant-lo contra la paret mig en runes del quiosc. Ràpid en les reaccions, l'altre va comprendre que duia les de perdre. Només va dir a la Mercè:

—No diguis res al pare. Anem.

I fugiren. Fugiren com per encantament, també, talment com havien aparegut minuts abans. El Vicentó s'adreçà al seu germà.

—T'ha fet mal?

—Una mica. ¿Eh, com l'hem espinyat? Ostres, noi! Ets ferm, eh, Vicentó?

El Magí agafà les teules, i, instantàniament, li rodolaren totes fins als peus. Torçà el cap, com un ocell mig ensuñat, i va caure tot ell estranyament, mentre del pols li rajava a borbolls la sang. Havia estat ferit d'un formidable cop de pedra.

V

Finalment l'Aleix trobà com a bo el consell de la seva dona. ¿No anaven a viure a la barraca per estalviar-se el lloguer del pis, per fugir de la llei? ¿Per què, doncs, delatar el noi d'en Carles com culpable, millor dit, com assassí del seu fill Magí? Això equivalia a perdre-ho tot: el fill i la casa franca. I l'Aleix hagué d'enterrar el seu noi bevent-se el got de verí més amarg de la seva vida: callant el nom de l'agressor, quan només mancaven dos dies per anar a viure a la barraca. Però avui, ara, en entrarhi per a viure els anys que siguin, en cada cor, en el seu, en el de la Rosa i en el del Vicentó, hi ha hagut com una comunió de sentiments, un tàcit jurament d'odi per sempre més els de la barraca de més amunt.

Al migdia ja era endreçada la barraca i cada cosa al seu lloc. La Rosa ha anat per feina, cara al dinar, mentre l'Aleix ha donat un repàs definitiu als caragols dels llits. El Vicentó ha baixat fins al rec, a la drete del qual fa bo

de fer-hi llenya. En saltar un gual, els seus ulls s'han trobat amb els ulls de la Mercè. Tots dos s'han tornat pàl·lids i tots dos han callat. Però quan ella ha vist el braçal negre que duia el Vicentó, ha comprès la immensitat de la tragèdia esdevinguda i s'ha dut les mans a la cara, tendrament horroritzada. El Vicentó s'ha allunyat d'ella silenciosament, però el vel de seda emmidonada de l'airet de gener li ha dut els primers sanglots de l'enemiga, que plorava asseguda damunt un feix de llenya.

VI

Només dos anys i ja pot dir-se que és un poble aquest tocom de Montjuïc. Un poble de barraques, on tothom es coneix i on tothom s'ajuda i on tot se sap als cinc minuts d'ocorregut. Un poble on tothora hi són permesos la franquesa i el diàleg i on no hi ha secrets de cap mena, perquè tothom parla en veu alta i gairebé sempre a crits. A punta de dia esquincen l'eco ajagut, els brams dels ases i els aguts estridents dels galls. Lladren els gosso al pas del primer matí, que passa amb un sac a l'esquena i tres o quatre gats que miolen fent-li escorta, amb les cues erectes com espases. A les portes de les barraques ploren criatures nues, anticipant-se al desensunyament de llurs pares. A migdia es dina a les eixides, sota les barbicanes pronunciades i tapissades d'aura empolsada, sentint les melodies insultants d'un jazz parapetat dintre una ràdio primitiva. I el crepuscle, en fugir la calor pel Prat i per Sant Pere Màrtir, fa punta de boixets per la tanca compacta de xiprers i obre la porta a la nit, que s'endinsa en les barraques com una vídua oblidadissa i massa plena de cabòries.

Ara, però, hi ha un silenci d'autumne i una quietud densa i espectant. La gent fa cua, i entren i surten de la barraca d'en Carles. L'Andreu és de cos present: ha mort de meningitis. Tots els de les barraques han desfilat, oferint-se pel què sigui. Tots, menys l'Aleix. Quan la lluna ha vernissat el silenci profanat de la nit i ja no s'atalaia ombra vivent, el Vicentó truca a la barraca d'en Carles. A la porta, la Mercè, només.

—El pare, que us acompanya en el sentiment.

I sense alçar l'esguard, es gira i s'entorna pels vials vernissats de lluna, mentre els llavis de la Mercè esfulen la margarida càlida d'un: «Gràcies, Vicentó».

VII

El sol ha caigut tot el dia com plom candent pels camps rossos de rostoll. Un baf irrespirable, una calitja aspra i densa, abassegadora, ha caigut fins ara

d'un cel ofensiu de tan blau i lluent. Les gallines mig obrien les ales, en un respir d'agonitzant i de la terra roja pujaven llengües trèmules i vaporoses, de foc. Cap a les cinc, s'ha ajocat el primer núvol negre damunt la testa del Castell, i una hora més tard ha esclatat una tempesta formidable. Al Vicentó i a la Mercè els ha agafat pel camí ombrívol dels xiprers. Per una d'aquelles ironies de la vida, el destí els ha aplegat sota el mateix sostre de la fàbrica. Fa un any que treballen plegats, d'aprenents en una fàbrica de teixits, i és corrent de veure'ls l'un darrera l'altre, en plegar de la feina, pujar la carretera que mena a les barraques, silenciosos, muts, com si un pensament inesborrable obrís una rasa infranquejable entre tots dos. Ja ténen setze anys. Ell, amb la tendra corpulència d'un home; ella, amb una adolescència enyoradissa de no se sap què. És bonica i fràgil. Avui mateix ha anat al treball, després d'uns dies de llit.

Per la carretera baixa l'aigua amb embranzida de torrent, tèrbola i roja per l'argila. La Mercè obre uns ulls sadolls de temença, cercant inútilment un aixopluc. El Vicentó sap que ha estat malalta i comprèn el què pot reportar-li la mullena inevitable. I es decideix, irreflexiu.

—Té, posa-te-la.

I la cobreix amb la seva americana. Després es treu les espadenyes amb sola de goma i les hi calça, també, damunt les d'ella. I encara es treu el maillot i se'l posa a la butxaca, tot doblegant-se els camals del pantalón.

—I tu?

—Ja hi sóc avesat al mar i a les dutxes.

Caminen; frec a frec de còlzes. De tant en tant ella relisca i el Vicentó li diu:

—Agafa't de mi. No tinguis por.

Ella el mira de cua d'ull i, sota la pluja, li semblen de bronze aquell tòrax ample i aquella esplèndida eskena d'adolescent. Parla:

—Passem per dalt. Que no et vegin els de casa teva.

Ell calla, vagament impressionat, seguint la drecera que li marca. I a pocs metres de la barraca de l'enemiga, s'acomoden.

—Gràcies, Vicentó.

El Vicentó estreny aquella mà, retinent-la contra la seva voluntat. Ella esclata en un plor incomprensible i fuig avergonyida, mentre percep la veu càlida de l'adolescent que l'acomoda amb el sortilegi d'aquests mots inoblidables:

—Fins demà.

VIII

La Rosa ha advertit el seu marit: el noi, en havent sopat, surt una hora totes les nits. Ella tem les males companyies. Al barri de les barraques ja hi ha de tot. I setze anys, només, són setze anys.

—Ja és fora, ara?

—Sí.

—Donaré un tomb.

Fa una nit esplèndida, blanca, de lluna plena. Per a fer més blanc el silenci, ni un aparell de ràdio no profana aquesta càndida virginitat de la nit. L'Aleix passeja pels vials tortuosos que menen als bars del barri. En cap d'ells no hi és el seu fill. Baixa fins al rec, on uns garrofers cansats dormiten mandrosament. Aquella silueta? És Carles. ¿Què hi deu cercar a aquestes hores per aquí? Però reflexiona i pensa que el mateix pot preguntar-se l'altre. Perquè Carles ha vist Aleix, també. I ara l'Aleix s'hi atansa i, amb sorpresa, veu que en Carles fa el mateix. I, instintivament, ambdós reculen, amagant-se rera els garrofers. Rec amunt, a la llum delatora de la lluna, l'odi enganxat a les ombres s'estreny contra la nit, estremint-se d'estupor veient com passa l'amor.

I un pensament idèntic, de goig i de fracàs, germina en el cor d'aquells dos homes vençuts per la vida veritable, quan es creien, per sempre més, tan lluny de la vida...

J. JIMENO-NAVARRO

(Il·lustracions de Lleó Arnau).

Totes les novetats de la Literatura Antifeixista

REVISTES:

«L'Esquella de la Torratxa», «Meridià», «La Correspondència Internacional» i les revistes estrangeres més importants.

P.A.C.O.D.

Distribuidora de Publicacions Antifeixistes de Catalunya. Coop. Obrera

Rambla del Mig, 17 - Telèf. 19937
BARCELONA

per A. F. Argüelles

El 22 de gener proppassat morí a Barcelona, als 77 anys, el gran escaquista català Josep Paluzie. Bon jugador de partida, era més conegut per ésser l'autor de bellíssims problemes, molts d'ells premiats en concursos internacionals. Però l'aspecte més interessant de la seva actuació fou la tasca de divulgació efectuada.

Publicista activíssim, edità diversos llibres d'escacs: "Primer llibre del ajedrecista", "Manual de Ajedrez" i altres, i darrerament, quan l'edició resultava més difícil, donà diversos manuscrits a la Biblioteca de Catalunya, en els quals havia recollit el més interessant de la producció problemística catalana durant els darrers trenta-cinc anys. Fou també en aquest mateix període l'animador constant de les activitats escaquistes de tota mena. Organitzà torneigs i concursos, impulsà Clubs i Penyes, col·laborà a les Revistes i fou qui més contribuï al progrés dels escacs a la nostra terra. Junt amb un altre català de fama mundial, *Valenti Marín*, desvetllà l'entusiasme dels actuals problemistes catalans, contribuint tots a situar Catalunya en un nivell remarcable entre les nacions escaquistes.

Reposi en pau l'apòstol dels escacs catalans.

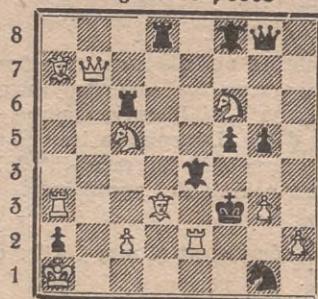
PROBLEMA Núm. 1

JOSEP PALUZIE i LUCENA

TERCER PREMI

The Good Companion 1914

Negres 10 peces

a b c d e f g h

Blanques 11 peces

MAT EN DUES

OBSERVACIÓ

En aquesta secció utilitzarem la notació al·gèbrica, tant per a la partida com per al problema, puix que és la més usada, perquè evita gairebé totes les confusions. Les inicials majúscules són les de les peces, les lletres petites són les de les columnes (a a h, d'esquerra a dreta), els números són els de les files (1 al 8, de baix a dalt). La jugada que no té inicial majúscula és efectuada per un peó; el signe + vol dir xac; el O-O i O-O-O, enroc curt i llarg respectivament; el X, captura; el signe d'admiració segueix a una bona jugada, i el d'interrogació a una de fluixa.

Dues històries

HONORARIS

Aquesta història l'hem escoltada en un banquet de metges.

Un gran industrial novaiorqui —rei del níquel o del cautxú— ha anat a París per a sofrir una greu operació: l'amputació d'una cama.

Un cirurgià famós li promet salvar-li la cama. El sotmet a un llarg tractament. Té èxit. I quan presenta la factura a l'americà, ja guarit, aquest fa una ganyota:

—Es molt car! Si ni tan sols em vau haver de tallar la cama!

SUFRAGI UNIVERSAL

Era la dona d'un famós parlamentari francès, de centre.

No faltava mai a cap sessió del Congrés, fins fa poc temps, que canviava d'aficions i començava a exhibir-se voltada de joves elegants i seductors.

—El seu marit l'oblidava —explica un col·lega—, fins el punt que ella havia arribat a dubtar della mateixa. Per això ha volgut assegurar-se amb un sufragi universal...

LLIBRES CATALANS PER A NOIS I GRANS

Autor	Obra	Preu fort	El nostre preu	Autor	Obra	Preu fort	El nostre preu
A. Rovira Virgili:	«Antologia Catalana Antiga i Moderna»	5'—	3'—	català modern». Tela			
Lluís Capdevila:	«Té la paraula el senyor Josep M. ^a Francès: «Retorn al sol» (Novel·la de fantasia i de sátira)	4'—	2'50	A. Albert:	«Diccionari Pal·las, castellà-català» (Normes Institut)	7'20	5'—
Narcís Oller:	«Pilar Prim» (relligat tela anglesa)	5'40	3'—	J. GUDIOL:	«ELS TRESCENTISTES» (El Retrat, la Pintura, la Miniatura) il·lustrat	7'25	4'50
Klingsland:	«Pilsudski» (biografia del gran estadista polonès)	10'—	7'—	J. GUDIOL:	«LA PINTURA SOBRE FUSTA» (Els Primitius) nomb. il·lustrat, relligat	35'—	17'50
Lenotre:	«Legendes de Nadal» (anècdotes de la Revolució francesa i altres contes).	6'—	3'—	J. Ciervo:	«Vida i obres de Fortuny» (38 l.)	60'—	30'—
«Històries per a nois», amb il·lustracions del gran pintor Barradas		6'—	3'50	S. Masferrer:	«La Joieria Catalana» (Història Gràfic del Gremi de Joiers), il·lustracions, relligat	12'—	7'50
E. Vallès:	«Diccionari de barbarismes del català modern».	4'—	2'50	J. Martorell:	«INTERIORS» (Estructures autèntiques d'habitacions dels segles XIII al XIX)	40'—	25'—
						7'50	5'—

Comandes a LLIBRERIA CENTRAL, Muntaner, 42 - Telèfon 35255 - BARCELONA

Phileas Fogg, d'ací deu anys

Mr. Anthony Low ha sortit a tots els diaris, com a figura d'actualitat. "El més audaç dels jugadors", diu l'òrgan dels liberals. "L'anglès més famós del 1948", assegura el diari dels conservadors. La tarda que ha estat fixada per la seva partida, és una tarda grisa, clàssicament londinenca. Mr. Low, al qual no agraden les multituds ni el sensacionalisme, ha sortit furtivament de casa seva —situada exactament a cent-cinquanta passes del Club—, ha agafat un taxi i ha donat al xòfer l'ordre de portar-lo, ell i la seva maleta plegable, a l'estació. A casa es deixa un munt de diaris sense obrir i el criad, que no s'endú perquè les coses augmenten de preu i la vida es fa cara...

Mister Low es fa reflexions assenyades. ¿Per què diable t'has ficat en aquesta juguesca, pobre Thony! ¿Què en treuràs? Fama? No la necessites ni t'agrada. Diners? En tens prou per viure. ¿Què diable hi vas a cercar en aquesta aventura estranya?"

L'home no es fixa —és clar— que ell és un anglès, un britànic 100 %, és a dir, que la passió de la juguesca, del "fayr play", del joc net, és una passió innata en ell, abassegadora i que per a satisfer-la seria capaç d'oblidar-se del seny i de l'enteniment.

Mira que jugar-se la meitat de la seva fortuneta en què donaria la volta al món en 25 dies! Ves, quina gràcia té —dirà el lector—, si un aviò la fa en quatre jornades i un vaixell en vint-i-tres.

Però és que som al 1948. I les coses han canviat molt, en els darrers deu anys. Justament s'estava parlant d'això, en aquella penya del Club, voltada de fum perfumat, de les olors del whisky i del crepitat dels diaris. Un dels "clubmen" deia que entre Itàlia i Alemanya, si volien, podien fer impossible que un anglès donés la volta al món. Un altre —un rentista retirat— afirmava que els dos Estats no ho voldrien en cap circumstància. I un altre, Mr. Low, afirmava que en realitat no es podia afirmar ni una cosa ni l'altra i que sí bé ell creia que Itàlia i Alemanya farien tots els possibles per a dificultar les empreses britàniques, no ho aconseguirien.

Així nasqué la juguesca.

I per aquestes simples raons, tan clares, Mr. Low —súbdit britànic, de quaranta-dos anys, metre seixanta-cinc d'estatura, solter, petit rentista i afiliat al partit "tory"— es veia, avui,

De com un
súbdit
de Sa Graciosa
Magestat
no podrà donar
la volta al món
sense un
passaport italià
o alemany

impulsat a fer cua davant la finestreta dels bitllets, en el hall immens de l'Estació Central de Londres.

Ningú no es va adonar, però, que el futur de l'Imperi, vestit de gris, amb pipa i gorra, portant a la mà una maleta plegable i a la butxaca un passaport de Sa Graciosa Magestat, marxava cap a l'aventura més inesperada que mai no hagués somniat.

...

Tot va anar bé, fins que l'avió aterrà a l'Aeròdrom de Lisboa. Uns empleats de duanes vestits de generals i gesticulant com a carreters mal educats, s'empararen, a penes l'avió tocà terra, de la maleta de Mr. Low. La remenaren amb tota pulcritud i la hi retornaren amb un parell de corbates de seda menys.

—Es que cerquem un espia dedicat a fotografiar les nostres defenses anti-aèries —li contestà el cap de la tropa, en reclamar el nostre turista.

Però com que això no satisfeu la seva impertinent curiositat, fou detingut i portat davant el jutge. Aquest, llegint l'informe escrit del gendarme, no cessava de remugar.

—Anglès, eh! Anglès!!!!... Bé, vaja, deu lliures de penyora. I que no se'l deixi entrar més en el territori portuguès.

Un dia perdut, perquè l'avió no passava fins l'endemà.

Mentre era a l'aire, tot anà bé, en aquesta segona etapa. Però en baixar, a Brindisi, un empleat molt correcte se li apropà i li allargà un telegrama. "Avions mercants, requisats durant 48 hores, per necessitats nacionals".

—Vostè es farà càrrec... Cal que els nostres herois vagin a destruir unes tribus rebels de...

Dos dies més, passats consumint-se, en un hotel ple de xinxes i de camises negres.

Per fi, pot marxar cap a Port Said. Allí troba un representant de la Cort d'El Caire, que li ret homenatge d'amistat —perquè així ho estipulen els tractats—, però que li demana, a la vegada, que pagui el seu dret de pas-satger. L'home paga en lliures, decidit a no entretenir-se més.

Però no li volen admetre més que rúpies egípcies. On trobar-les? Es de nit i tots els canvistes i bancs estan tancats. Potser aquest passant?

—...?

—Deteniu-lo. Es un espia. Volia subornar-me!

Per fi les coses s'aclareixen. El ros transeünt al qual s'ha adreçat, és un alemany, que fa espionatge per compte del seu Estat Major, i que ha estat causa que Mr. Low perdi el seu avió. El cònsol no sol intervenir, per a evitar complicacions...

Resignat, es sacrifica i passa el canal a bord d'un vaixell de línia. Però ja són cinc dies perduts, en total.

A l'Índia —possessió anglesa, per fi!— regna la revolta. Agitadors blancs

han amotinat les masses, aprofitant-se de les seves legítimes aspiracions nacionals. No pot desembarcar a Calcuta i ha de resseguir tot el perímetre del triangle peninsular per mar. Dos dies més de retard, almenys. Cal guanyar-los! Cal guanyar-los!

Sí, des de Singapur fins a Panamá, el camí és recte. Encara que sigui deixant la meitat dels seus diners, ha d'aconseguir un avió i un pilot que es vulguin arriscar a fer l'etapa, tota d'un vol, per damunt del Pacífic.

Els pilots militars no obtenen el permís demanat. Els pilots civils són tots estrangers. Un alemany se li ofereix per pocs diners. ¿Per què no acceptar-li? Així demostrarà que no tots són adversos a Anglaterra.

Ja empen el vol. Al cap de cinc hores ja aterritza. Com ha anat això?

—Ací hi ha un hotel magnífic, magnífiques estiujeants... Hi passarà uns dies còmodes i encantadors, tan ben

acompanyat. Però pel Pacífic, ara, no s'hi pot passar. Les esquadres nipona i alemanya estan de maniobres, com pren? Fins d'ací tres dies...

A Panamá, el seu vaixell, en el qual, finalment, ha creuat l'Oceà, ha d'esperar torn. Un cargo italià, replet, li barra el pas. I per més que reclama, el fan callar. No fos cas que vingués una reclamació diplomàtica.

Per fi! la darrera etapa! Fins a Lisboa, passant per Canàries i d'allí a Londres. Encara podria no quedar del tot malament...

Canàries. Impossibile de baixar.

—El Govern portuguès ens ha comunicat que vostè no pot entrar en el seu territori, i com que és una nació amiga...

A bord d'un veler, fins al Marroc. D'allí, per mar, a Marsella, bombardejat i torpedinat dues vegades. Ara sí que va de veres! Ja quasi és a caseta. Tant se l'hi endona guanyar o perdre

la juguesca. El que vol és acabar de rebre enrabiades, de veure que el seu passaport signat pel Foreign Office és un paper mullat. Ara ja quasi és a casa...

París! Tres cents quilòmetres més i acabat el viatge!

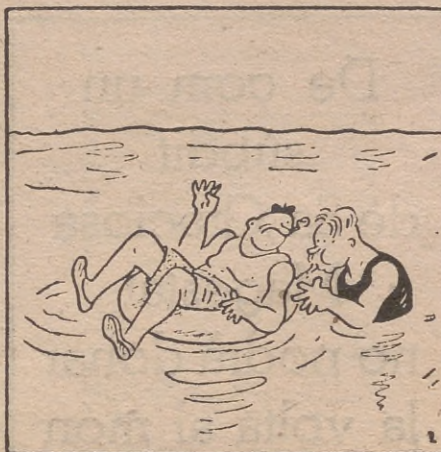
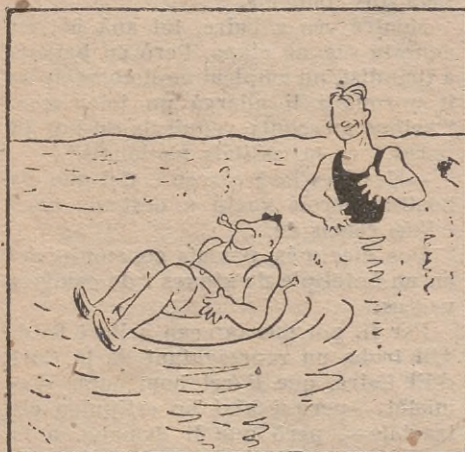
Mentre el taxi el porta de la Gare del Paris Midi a la del Nord, es creua amb una manifestació enorme, que li interromp el pas. Un venedor de diaris es penja a l'estrep de l'auto i li crida:

—La guerra ha estat declarada. Totes les fronteres tancades! Mobilització general!

...

Tot això, si en aquests deu anys no ha aparegut a primera pàgina dels diaris, un titular que, més o menys, digui: "Els governs de Londres i París han decidit tancar tots els seus crèdits a Alemanya i Itàlia. Han estat retirats els ambaixadors a ambdós països".

EXCES DE ZEL

10, DOWNING STREET

Ve de la pàgina 33

vint salons principals. Tant aquests com els del soterrani estan dedicats exclusivament a oficines, i malgrat tot encara hi resta lloc sobrer per a altres dependències

Aquesta casa és un veritable laberint, de la qual sense un guia és difícil trobar la sortida i hom corre el risc de perdre's. Els seus salons són tan espaiosos, que en qualsevol d'ells s'hi podria encabir tot el cos legislatiu, amb la seguretat que tal cosa passaria desapercibuda des dels altres extrems oposats de l'edifici. La major part de les habitacions i els passadissos tenen el mateix aspecte trist i lleig que l'exterior de l'edifici. Fins a l'any 1908 en què va anar-hi a viure la senyora Asquith, muller del Primer Ministre, no existia a la casa ni una sola cambra de bany. Actualment n'hi ha tres. En realitat aquesta casa no reuneix cap condició per a riure-hi i això explica el fet que

Ramsay Mac Donald només la utilitzés per a despatx oficial.

Amb tot, però, ningú a Anglaterra, no s'atreveix a canviar la utilització d'aquest immoble, del qual un polític anglès va denominar-lo "història sòlida del Regne Unit", mentre que del Tàmesis, va qualificar-lo de "liquid històric". Representa, doncs, indiscutiblement, el millor símbol de continuïtat de la història política d'Anglaterra i de solidaritat i puixança d'aquest vast Imperi. Això fa que pugui considerar-se assegurat el pervenir de la casa núm. 10, de Downing Street, a desgrat d'ésser, com abans s'ha fet notar, impròpia per a residència, pel seu conjunt depriment i incòmode, passat de moda i àdhuc poc a propòsit per a afers oficials. Amb tot, continuarà essent, sens dubte, i per llarg temps, la residència dels "Premiers" anglesos fins que arribi l'hora de declarar-la monument nacional.

J. E.

L'HORA CATALANA

DE RADIO, A BUENOS AIRES

Cada diumenge, de les dotze a les tretze, per Ràdio Prieto,* de la gran urbs llatina de Sud-Amèrica, ressonen la nostra llengua i la nostra música per tota l'Argentina, portant als emigrants catalans i a les llars argentines la ven i l'acció de Catalunya.

Iniciada per J. Ferrer i Bigatà, ara fa deu anys, l'Hora Catalana ve llançant a l'espai noves i comentaris de la metròpoli i ofereix als catalans escapats en aquella extensa república teatre, literatura, música catalanes i un resum de la vida total de Catalunya.

La primera audició tingué lloc el 4 de novembre del 1928. Al poc temps del seu funcionament, se'n féu càrrec un Consell Directiu, format per Francesc Colomer, president; Manuel Valls i Sala, vice-president; Teodor Banús i Grau, tresorer; Ramon Esquerra, secretari; Orsini Cabré, vice-secretari, i Joan Ferrer, director artístic. Aquest Consell va donar a l'Hora el doble sosteniment dels anuncis comercials i dels afiliats. Fou segon president de l'Hora Catalana Manuel Valls i Sala, i més tard, Teodor Banús i Grau, el qual presideix l'actual Junta

— PEL —

Dr. J. Riera i Puntí

Directiva, amb F. Colomer, vice-president; B. Cuixet, tresorer; Ramon Esquerra, secretari, i Joan Ferrer, director artístic.

Pel seu estudi han passat tots els intellectuals, escriptors, artistes i tots els catalans eminents que han visitat la jove república sud-americana. Actualment, l'Hora Catalana, contribueix a fer conèixer l'obra de la metròpoli entre els catalans exiliats, reproduint totes les notícies trameses pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, o fomentant l'ajut dels catalans de l'Argentina als seus germans de la península.

L'actual president, T. Banús i Grau, ha publicat un llibre reproduint els seus "Glossaris" setmanals, que són fines glosses comentant els fets artístics, polítics, patriòtics, econòmics i culturals de la nostra terra i dels catalans exiliats, i que constitueixen una documental històrica que no ha estat encara apreciada pels catalans i pels organismes de Govern peninsulars.

El senyor Joan Ferrer Bigatà (Santo-Ferry), fundador i director artístic de l'Hora Catalana

L'exemple de l'Hora Catalana de Buenos Aires ha estat seguit pels catalans de l'Uruguai i de Xile, funcionant sengles Hores Catalanes setmanals a Montevideo, Santiago de Xile i Valparaíso.

Es un honor per als catalans d'Amèrica l'haver portat a la pràctica, amb alt esperit de continuïtat, la fundació d'aquesta obra d'expansió catalana per ràdio, comptant únicament amb el seu esforç espiritual i econòmic. Cal que de la metròpoli surtin veus autoritzades que valorin com es mereix aquesta important aportació dels nostres germans exiliats.

... de col·laboradors de l'Hora Catalana en els antics estudis de la ràdio Prieto (carrer Suipacha) i Pau Casals visitant l'Hora Catalana per tal d'adreçar una salutació a la nostra col·lectivitat